

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Ondřej Svoboda

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kněžna Gabriela Marie rozená Lobkowicz, provdaná Auersperg.

Sonda do korespondence aristokratky 19. století

Princess Gabrielle Marie von Auersperg, Née Lobkowicz.

A probe into the Correspondence of a 19th Century Aristocrat

Ondřej Svoboda

Vedoucí práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání – Dějepis se zaměřením na vzdělávání

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Kněžna Gabriela Marie rozená z Lobkowitz, provdaná Auersperg. Sonda do korespondence aristokratky 19. století* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 18. dubna 2022

Na tomto místě bych chtěl vyjádřit největší dík vedoucímu práce PhDr. Janu Zdichyncovi, Ph.D., za velkou ochotu, konstruktivní připomínky, diskuzi nad jednotlivými tématy a trpělivost, dále Mgr. Markétě Surovcové a Bc. Petru Beranovi za vstřícnost k mým potřebám při zhotovování této práce. A nakonec musím poděkovat za podporu a za ochotnou pomoc mému příteli, rodině a přátelům.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zařazuje mezi práce, které zkoumají korespondenci aristokratek v 19. století, a to na příkladu kněžny Gabriely Marie rozené z Lobkowicz, provdané Auersperg. Práce má teoretickou i praktickou část, v níž jsou představeny čtyři osoby, které s kněžnou vedly korespondenční výměnu. Velkou roli při selektování korespondence hrálo jazykové hledisko, přijaté i odeslané dopisy jsou psány ve francouzštině. Francouzština byla v době Gabriely Marie stále preferovaným jazykem v rámci šlechtického prostředí. Dále práce okrajově využívá prameny v německém jazyce, jedná se o pozvánky, oznámení a další. Korespondence je dále členěna na čtyři dílčí sondy do života šlechtičny. První část tvoří korespondence mezi Gabrielou Marií a ruským carem Alexandrem I., druhá část je věnována Gabriele a Karlovi Auersperg-Trautsonovi (strýc jejího předčasně zesnulého manžela a adoptivní otec jejího syna Vincence Karla), třetím okruhem je korespondence mezi Gabrielou a jejím synem Vincencem Karlem z Auerspergu a poslední část se zabývá výměnou dopisů mezi Gabrielou a vychovateli jejího syna (Alexis du Rieux, von Breust). Gabriela Marie (1793–1863) pocházela ze starého českého rodu Lobkowiczů. O kněžně Auersperg-Lobkowicz dosud nebylo napsáno žádné komplexnější dílo. Práce se proto snaží zachytit život této aristokratky v širším kontextu a poukázat na její nelehký osud. Dále se práce snaží přiblížit i společenský život aristokracie v rámci 19. století, který zahrnoval plesy, hostiny nebo cestování za účelem lázeňských procedur, ale také výjimečné události jako účast na korunovaci či velkolepém kongresu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Gabriela Marie Auersperg (rozená Lobkowicz); 19. století; aristokracie; každodennost aristokratky; korespondence; Auerspergové; Žleby; karusely; gender history

ABSTRAKT

This bachelor's thesis ranks among the works that examine the correspondence of aristocrats in the 19th century, as it is based on the example of Princess Gabrielle Marie of Auersperg, née Lobkowitz. The thesis consists of a theoretical and a practical part, in which four people who corresponded with the princess are presented. Language played a large role in the choice of correspondence, as letters received and sent were written in French. At the time of Gabrielle Marie, French was still the preferred language among the nobility. The work also makes marginal use of sources in German, such as invitations, announcements and others. The correspondence is further divided into four views on the life of an aristocrat. The first part is comprised of the correspondence between Gabrielle Marie and the Russian Tsar Alexander I, the second part is devoted to Gabrielle and Karel Auersperg-Trautson (uncle of her prematurely deceased husband and the adoptive father of her son Vincenc Karel), the third part is the correspondence between Gabrielle and her son Vincent Karel of Auersperg, and the last part deals with the exchange of letters between Gabrielle and her son's tutors (Alexis du Rieux, von Breust). Gabrielle Marie (1793–1863) came from the old Bohemian family of Lobkowitz. No comprehensive work has been written about Princess Auersperg-Lobkowitz. The work therefore tries to capture the life of this aristocrat in a broader context and to highlight her difficult fate. The work also attempts to give an insight into the social life of the aristocracy in the 19th century, which included balls, banquets or travels for spa treatments, but also exceptional events such as attending a coronation or a grand congress.

KLÍČOVÁ SLOVA

Gabriela Marie of Auersperg, née Lobkowitz; 19th century; aristocracy; everyday life of an aristocrat; correspondence; House of Auersperg; Chateau Žleby; carousels; gender history

Obsah

Úvod.....	6
1. Prameny a literatura.....	8
2. Rod Auerspergů.....	14
2.1. Stručná historie rodu se zaměřením na 18. a 19. století	14
2.2. Zámek Žleby a rodina Vincence Karla Auersperga	18
3. Korespondence	24
3.1. Korespondence ve šlechtických kruzích	24
3.2. Úvod ke hmotné kultuře.....	27
3.3. Odraz v literatuře.....	29
3.3.1. Epištoly	29
3.3.2. Epistolární romány	30
4. Postava Gabriely Marie rozené z Lobkowicz, provdané Auersperg	33
4.1. Josef Maxmilián kníže z Lobkowicz – otec	33
4.2. Karolína Schwarzenberg, provdaná Lobkowicz – matka.....	37
4.3. Život Gabriely Marie aneb typický život aristokratky 19. století?.....	40
4.4. Gabriela Marie ve víru společenských povinností	48
5 Úvod k analýze dopisů	55
5.1. Analýza soukromé korespondence s významnou evropskou osobností.....	57
5.2. Analýza rodinné osobní korespondence.....	59
5.2.1. Korespondence mezi matkou a dcerou.....	60
5.2.2. Korespondence mezi „tchánem“ a „snachou“	63
5.3. Analýza rodinné osobní korespondence mezi matkou a synem.....	66
5.4. Analýza formální korespondence s vychovatelem syna	70
6. Shrnutí.....	75
Závěr.....	79
Seznam použitých informačních zdrojů.....	82
Seznam obrazových příloh	88

Úvod

Ve své práci bych se chtěl zabývat korespondencí a životem aristokratky Gabriely Marie, jež se narodila do rodiny Lobkowiczů a v 18 letech se provdala do rodu Auerspergů. Díky vybranému tématu se předkládaná studie pohybuje na pomezí literární historie, dále práce svým tématem zasahuje do kulturní historie, obecné historie a také se zabývá genderovými záležitostmi.

Několik okolností vedlo ke vzniku této práce poukazující na dopisní kulturu aristokratky 19. století. Především to byl zájem o francouzsky psanou korespondenci ve šlechtickém prostředí jako výraz určité exkluzivity. Tento důvod poukazuje na výběr pramenné základny pro vytvoření předkládané kvalifikační práce. Jednalo se zároveň o příležitost seznámit se více s uloženými prameny na žlebském zámku, na kterém působím jako sezónní průvodce. Nerad bych opomenul tu skutečnost, že francouzsky psaná korespondence kněžny nebyla dosud nikým zpracována, proto jsem se rozhodl vybrat část dopisů a na jejich základě ukázat provázanost aristokracie 19. století a zároveň zmapovat tuto část společenských aktivit Gabriely. Další kritérium pro výběr pramenné základny bylo i to, že znalost francouzštiny odrážela vzdělanost šlechty a celkově šlechtickou kulturu. Francouzština byla důležitá i pro rodinu Gabriely, například vychovatel jejího syna Vincence Karla Alexis du Rieux pocházel z Francie, tudíž francouzské prostředí hrálo v životech žlebských aristokratů značnou roli. Lze důležitost francouzštiny vypožorovat i na poli evropském, na němž se Gabriela pohybovala v první polovině 19. století. Ač si všichni pamatovali na Napoleona, francouzsky psaná mluva neutichla a například Gabriela byla carem francouzsky nazývána *La Belle Sentimentale*.

První kapitola hovoří o pramenech a literatuře vztahující se obecně k rodům Lobkowiczů a Auerspergů, ale také k rodině kněžny a k ní samotné. Ve druhé kapitole se práce zaměřuje na historické souvislosti ohledně rodu, do něž se Gabriela provdala, a bude zde pojednáno o jejím jediném dítěti, Vincenci Karlovi, a žlebském zámku, na jehož přestavbách se podílela celá rodina Auerspergů.

V práci se zaměřím i na mezioborovou provázanost, jelikož v teoretické části bude pojednáno i o literárním pojetí korespondence, bude zde zmíněna epištola a epistolární román, přičemž bude vybráno jen několik autorů představující jakýsi reprezentativní výběr, zastupující celek. Zmíním například Choderlose de Laclose

či Johanna Wolganga von Goetha. Třetí kapitola bude nadále představovat částečně i historii korespondence a zaměří se i na úvod do hmotné kultury šlechtického prostředí.

Praktická část tvoří životopis kněžny Gabriely Marie, který čerpám z pramenů psaných francouzsky, v menší míře i německy a ze sekundární literatury. V páté kapitole již budou rozebírány jednotlivé dopisy čtyř osob, které s kněžnou vedly tento způsob „dialogu“. Pro větší přehlednost je korespondence kněžny rozdělena do čtyř částí. Je vybráno pět osobností, které s kněžnou vedly korespondenci, jmenovitě se jedná o ruského cara Alexandra I., Karolínu Schwarzenberg (matka kněžny Gabriely), Karla Auersperg-Trautsona (adoptivní otec jejího syna), Vincence Karla Auersperga (syn kněžny Gabriely) a nakonec dva Vincencovy vychovatele – Alexise du Rieux a von Breusta. V části pojednávající o korespondenci s Alexandrem I. budou rozebírány dopisy přijaté, stejně tak tomu bude i u Karolíny Schwarzenberg. O dopisech psaných Gabrielinou rukou bude pojednáno v ostatních zmiňovaných částech. Mnou vybrané dopisy mají stejné uložení, tedy na žlebském zámku, kde kněžna pobývala značnou část svého života, a jsou psány ve francouzštině.

Co se týče samotného textu, bude se v něm prolínat několik jazyků, vedle češtiny to bude francouzština s němčinou. V tomto případě bych rád upozornil, že korespondence odráží multilingvismus, který provázela společnost celé 19. století, do níž patřila i šlechta s aristokracií, tedy i kněžna Gabriela Marie. Proto budou promluvy psané kněžnou ve francouzštině, kdežto například pozvánky budou v textu zastoupeny v němčině. Překlad se vždy bude nacházet v poznámkách pod čarou.

Práce má za cíl na základě příkladu kněžny Gabriely Marie zmapovat aristokratické prostředí z hlediska osobních dojmů a společenských událostí, kterých se kněžna účastnila. Dalším cílem je zpracovat její stručný životopis a bude vyvíjena snaha o jakousi specifikaci její osoby i z hlediska povahových rysů. Na konci práce se pokusím odpovědět na otázku, zdali byla kněžna něčím významná a co by ji mohlo odlišovat od ostatních aristokratek, respektive, nakolik byl její životopis výjimečný mezi ostatními šlechtičkami své doby.

1. Prameny a literatura

Předkládaná bakalářská práce se zabývá analýzou francouzsky psaných dopisů kněžny Gabriely Marie rozené Lobkowicz, provdané Auersperg, z provenience žlebské větve knížecí rodiny Auerspergů. Ve Státním oblastním archivu v Zámruku je mimo jiné uložen fond s názvem *Rodinný archiv Auerspergů, Žleby a Slatiňany 1704–1939 (1944)*. Tento archivní fond prošel inventarizací v letech 2012–2014.¹ Není však úplný, nejedná se o zcela kompletní archiv rodiny. V rámci 19. století se rodina snažila o jakousi vlastní inventarizaci a uspořádání rodinných pramenů přímo na zámku ve Žlebech. Auerspergové zaměstnávali jako archiváře Josefa Schmoranze, jenž pocházel z významné stavitelské rodiny – jeho otec i bratr byli známými architekty a podíleli se i na přestavbě žlebského zámku.²

Tato práce bude nejvíce využívat fondy, které se dodnes nachází na žlebském zámku, a je možné v nich najít systém, který vytvořila sama rodina Auerspergů. I proto byl nejvíce využíván tento fond, jelikož v práci jde převážně o kněžnu Gabrielu a její rodinu. Tuto snahu měla Vilemína Auerspergová, rozená Kinská.³ Soukromá korespondence jednotlivých členů rodiny byla rozdělena a pečlivě seřazena do dřevěných krabic, které jsou i nadepsány, v nichž lze najít většinu korespondence, ale i různé předměty, které měly pro daného člověka zvlášť důležitý význam. Některé původní krabice bychom dnes našli i přímo v mobiliáři státního zámku ve Žlebech. Popisky jsou psané rukou kněžny Vilemíny Auerspergové, rozené Kinské, ovšem některé popisy nebyly zcela přesné a v několika případech kněžna s největší pravděpodobností neznala původ písemností.⁴ Z mého pohledu jsou žlebské fondy zajímavé tím, že se o inventarizaci pokoušela sama rodina a vytvořila systém v korespondenci svých předků, díky jejich práci je tedy dnes mnohem jednodušší se v archiváliích orientovat.

¹ VESELÍKOVÁ, Markéta. *Rodinný archiv Auerspergů, Žleby a Slatiňany 1704–1939 (1944)*. Zámruk: Inventář, 2015, 256 s., ev. č. 8925.

² SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého 12. díl – Čáslavsko*. Praha: Nákladem F. Šimáčka, 1900, s. 78; KUTHAN, Jiří. *Aristokratická sídla období romantismu a historismu*. Praha: Akropolis, 2001.

³ Vilemína Auerspergová, rozená Kinská (5. května 1857 – 1. října 1909) byla manželkou nejstaršího syna Vincence Karla (15. července 1812 – 7. července 1867) a jeho manželky Vilemíny Auerspergové, rozené Colloredo-Mansfeld (16. července 1826 – 19. prosince 1898) Františka Josefa z Auerspergu (20. října 1856 – 19. listopadu 1938).

⁴ VESELÍKOVÁ, s. 35.

Žlebský rodinný archiv samozřejmě není jedinou institucí, kde bychom našli zmínky či celé archivní fondy pojednávající o rodině Auerspergů. Státní oblastní archiv v Zámrsku ale tvoří pouze torzo původního rodinného archivu. Nenašli bychom zde jakékoliv právní dokumenty, mezi něž bychom mohli zařadit svatební smlouvy nebo křestní listy. Jádro bychom dnes hledali spíše v Rakousku, přesněji v Tyrolsku, v archivu stále žijící rodiny.⁵ Archiv v Zámrsku ale není jediný, kde se nachází fond týkající se této významné šlechtické rodiny. Také stojí za zmínku *Rodinný archiv Auerspergů, Zelená Hora 1713–1933*. Ten byl zpracováván už v 50. letech Gustavem Hoffmanem, který také vypracoval archivní pomůcku pro celý soubor.⁶ Ovšem ani u tohoto archiválního fondu bychom nemohli tvrdit, že se jedná o komplexní pozůstalost rodu, opět je to spíše torzo se zaměřením na Vilemínu rozenou Colloredo-Mansfeld⁷ a jejího druhorozeného syna Engelberta Ferdinanda Auersperga, jenž zdědil panství Zelená Hora.⁸

Zmiňované archivy se zabývají knížecími liniemi, které pochází z tzv. linie pankrácké, přičemž nejdůležitější pro české země byla chočevská větev, z níž pocházela mladší (žlebská) knížecí rodina Auerspergů.⁹ Rod byl rozdělen do několika linií a archiv hraběcí části rodiny bychom dnes našli ve Státním oblastním archivu v Plzni pod jménem *Rodinný archiv Auerspergů, Hřebený (1436) 1688–1903*. Tento fond byl zpracováván opět Marií Marešovou jako předcházející *Rodinný archiv Auerspergů, Zelená Hora 1713–1933* roku 2008.¹⁰ Hartenberský¹¹ zámecký archiv nebyl pro tuto práci použit, jelikož obsahuje korespondenci a dokumenty týkající se jiné linie Auerspergů. Je zde ale zmíněn pro ukázkou toho, že s územím zemí Koruny české byli Turjakové úzce spjati.¹²

⁵ PREINFALK, Miha. *Auersperg: Geschichte einer europäischen Familie*. Graz: 2006, s. 26.

⁶ MAREŠOVÁ, Marie. *Rodinný archiv Auerspergů, Zelená Hora 1713–1933*. Klášter: Inventář, 2008, s. 8. ev. č. 20257.

⁷ Manželka knížete Vincence Karla z Auerspergu (sňatek 1845 v Praze).

⁸ Panství spravoval už od roku 1885, ale až po smrti matky Vilemíny Colloredo-Mansfeld, provdané Auersperg, se stala Zelená Hora jeho majetkem, a to roku 1898. Viz MAREŠOVÁ, *Zelená Hora*, s. 8–9.

⁹ MAREŠOVÁ, Marie. *Rodinný archiv Auerspergů, Hřebený (1436) 1688–1903*. Klášter: Inventář, 2008, s. 4, ev. č. 154; ŽUPANIČ, Jan. *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*. Aleš Skřivan ml.: 2001, s. 20–21.

¹⁰ MAREŠOVÁ, *Hřebený*, s. 8.

¹¹ Německý název zámku Hřebený. Viz: RIEGER, František Ladislav a MALÝ, Jakub. *Slovník naučný*. Praha: I. L. Kober, 1863, s. 767.

¹² Původní hrad rodiny Auerspergů byl Turjak v dnešním Slovinsku, později byl tento název přeložen do němčiny jako Auersperg. Viz: HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty (erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti)[I.díl]*. Praha: Akropolis, 1999, s. 21.

Zmínky o rodině Auerspergů bychom našli v mnoha lexikonech, které se zabývají šlechtou na historickém území zemí Koruny české. Za zmínku stojí publikace, již v této práci citovaná, *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české* od profesora Jana Županiče,¹³ kde bychom našli poměrně rozsáhlý popis rodiny Auerspergů. Autoři se zabývali starší i mladší knížecí linií. Jsou zde zmínky o kněžně Gabriele Marii rozené Lobkowicz, provdané Auersperg, které nejsou nijak rozsáhlé a pro lexikon nijak podstatné, ale také o jejím synu Vincenci Karlovi, který nechal přestavět tehdy barokní zámek ve Žlebech na novogotický romantický hrad podle románů Waltera Scotta. Je zde také popsána jeho záliba ve starých historických časech, jelikož po hradbách žlebského zámku „se Čeněk Auersperg (jak se kníže Vincenz Karl nechal jmenovat) procházel v oblečení z dob třicetileté války.“¹⁴ I v Haladově *Lexikonu české šlechty*,¹⁵ konkrétně v prvním díle, je rodina Auerspergů zmíněna, ale ve stručnosti, přičemž na konci bychom se dočetli několik informací o Vincenci Karlovi a romantické přestavbě žlebského zámku. Poměrně rozsáhlé heslo bychom našli v jedné z největších českých encyklopedií, v *Ottově slovníku naučném*¹⁶ z roku 1889. V Sedláčkově encyklopedii *Hrady, zámky a tvrze království Českého*¹⁷ lze objevit také zámek Žleby s jeho stručnou historií a se zmínkami o knížecí rodině Auerspergů. Poslední dvě jmenované publikace vznikly ještě za života Františka Josefa z Auerspergu, což byl vnuk kněžny Gabriely Marie. Pokud bychom se nadále pohybovali na přelomu 19. a 20. století, jistě stojí za zmínku i publikace z roku 1890 od Jana Hendricha *Hrad Žleby ve východních Čechách*.¹⁸ Tento spisek pojednává o žlebském zámku, jeho historii, majitelích a také se zaměřuje na filiální památky v městečku. Jak píše sám Hendrich v předmluvě – „Budiž tento spisek ten přívětivě přijat, budiž četným navštěvovatelům velezajímavého hradu Žlebského poučující a bavící průvodce.“¹⁹

¹³ ŽUPANIC, Jan. *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*. Aleš Skřivan ml.: 2001.

¹⁴ ŽUPANIC, 2001, s. 25.

¹⁵ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty (erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti) [1. díl]*. Praha: Akropolis, 1999.

¹⁶ *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. V Praze: J. Otto, 1889, sv. 2.

¹⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého, Díl 12: Čáslavsko*. Praha: Nákladem F. Šimáčka, 1900.

¹⁸ HENDRICH, Jan. *Hrad Žleby ve východních Čechách: Jeho majitelé, děje a památnosti: Též popis kostela, hrobky a města Žleb, jakož i filiálních kostelů v Markovicích: s 28 obrazy*. V Čáslavi: Hendrich, 1890.

¹⁹ HENDRICH, 1890, s. 5.

V publikaci *Aristokratická sídla období romantismu a historismu*²⁰ od Jiřího Kuthana a v pozdějším přepracovaném vydání s názvem *Aristokratická sídla v českých zemích: 1780–1914*²¹ z roku 2014, které obsahuje nejen období romantismu a historismu, ale také předcházející klasicismus, bychom našli informace o žlebské knížecí rodině Auerspergů, kde je více rozpracována osoba kněžny Gabriely Marie rozené z Lobkowicz, ale pouze z jednoho úhlu pohledu. Ten bychom mohli charakterizovat jako její angažovanost v rámci romantických úprav zámku. Kuthan se ovšem kněžnou nezabývá z hlediska jejího životopisu, nýbrž ji zmiňuje jako spoluiniciátorku romantických úprav.

Roku 1997 vznikla na základě výzkumu Rolanda Nohela publikace s názvem *Auerspergové v Čechách*, která mapuje základní informace ohledně rodiny po příchodu na území Čech.²² I Gabriela Marie má své místo v tomto výzkumu, ale jsou tu jen krátké zmínky související s nenadálou situací roku 1812, kdy zemřel její manžel Vincenc Nepomuk Columban Auersperg, a již tradičně, je zde zmíněna v rámci přestaveb.

Životní osud kněžny Gabriely Marie spojil hned tři významné rody, které utvářely chod dějin v rámci celého středoevropského prostoru. Rod Lobkowiczů, neboť jejím otcem byl František Maxmilián, kníže z Lobkowicz. Rod Schwarzenbergů, jelikož matkou kněžny Gabriely byla Karolína ze Schwarzenbergu. A nesmíme opomenout ani rod Auerspergů, do něhož se kněžna původem z roudnické větve Lobkowiczů přivdala roku 1811. Zmínky o této české aristokratce bychom našli v několika publikacích a informace se povětšinou pojí se žlebským zámkem či jejím synem Vincencem Karlem z Auerspergu. O Gabriele zatím nevznikla žádná větší práce a její korespondence a život nebyly podrobeny rozsáhlejšímu bádání. Pokud ovšem nepočítáme zahraniční literaturu v čele s historikem Mihou Preinfalkem, který publikoval roku 2005 rozsáhlou publikaci o rodě Auerspergů, kde je ve větší míře zmiňovaná i kněžna Gabriela, ale opět výhradně v souvislosti se synem Vincencem Karlem. Kniha vyšla roku 2005 ve slovinštině,²³ v následujícím roce byla přeložena

²⁰ KUTHAN, Jiří. *Aristokratická sídla období romantismu a historismu*. Praha: Akropolis, 2001.

²¹ KUTHAN, Jiří. *Aristokratická sídla v českých zemích*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014.

²² NOHEL, Roland. *Auerspergové v Čechách*. Kutná Hora: OKC, 1997.

²³ PREINFALK, Miha. *Auerspergi: po sledih mogočnega tura*. Ljubljana (Lublaň): Založba ZRC SAZU, 2005.

do němčiny.²⁴ Pro bakalářskou práci využívám překlad do německého jazyka z roku 2006.

Gabrielino jméno dále figuruje například v publikaci od Erweina Lobkowicze, jejího příbuzného, který napsal své paměti. Především se vrací do dětství, vzpomínek a zmiňuje se o svatbě Gabriely a Vincence Nepomuka.²⁵ Pokud zůstaneme ještě u memoárů, jistě bychom neměli zapomenout zmínit dílo od Leopoldy Dobrzenské z Lobkowicz s názvem *A hudba přestala hrát*.²⁶ Popisem svatby v Roudnici nad Labem z roku 1811 se zabývá pramen z roku 1860, který nese název *Das Fürstenhaus Lobkowitz: Mit einem Anhang: Das Banquet zu Raudnitz im Jahre 1811. Nach Archivs-Quellen bearbeitet und herausgegeben*.²⁷ Větší prostor je dále z Auerspergu věnován v knize od kolektivu autorů Kasík, Mžýková a Mašek – *Lobkowiczové: dějiny a genealogie rodu*.²⁸ Všechny tyto publikace posloužily pro vznik práce a lepšího zdokumentování života kněžny. Kněžna Gabriela Marie byla také příbuzná Pavlínou ze Schwarzenbergu, která zahynula při požáru roku 1810 v Paříži. Životem výše uvedené ženy, včetně jejího tragického konce, se zabývala Milena Lenderová v knize *Tragický bál, život a smrt Pavlínou ze Schwarzenbergu*.²⁹ Publikace je zde zmiňována právě proto, že bychom v ní našli zmínky o Gabrielině matce i samotné budoucí kněžně Auerspergové. Milena Lenderová si všímá osoby kněžny ještě jednou, a to v díle *K hříchu i k modlitbě*,³⁰ jež se stalo velice důležitým pramenem pro poznání ženské otázky v době 19. století. Za zmínku jistě stojí i publikace vydaná roku 2009, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, kterou napsala zmiňovaná Milena Lenderová.³¹ Ovšem v této publikaci jsem o kněžně Gabriele nenalezl žádnou zmínku.

Neméně významnou částí bakalářské práce bude také nahlédnutí na fenomén dopisu z literárního hlediska. Několik kapitol se věnuje korespondenční kultuře,

²⁴ PREINFALK, Miha. *Auersperg: Geschichte einer europäischen Familie*. Graz: 2006.

²⁵ LOBKOWICZ, Erwein. *Vzpomínky na monarchii*. Praha: Ivo Železný, 1997.

²⁶ DOBRZENSKÁ Z LOBKOWICZ, Leopolda. *A hudba přestala hrát: životní příběh Leopoldy Dobrzenské z Lobkowicz*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017.

²⁷ KINDERFREUD, Carl Josef. *Das Fürstenhaus Lobkowitz: Mit einem Anhang: Das Banquet zu Raudnitz im Jahre 1811. Nach Archivs-Quellen bearbeitet und herausgegeben*. Prag: K. Gerzabek, 1860.

²⁸ KASÍK, Stanislav, Marie MŽYKOVÁ a Petr MAŠEK. *Lobkowiczové: dějiny a genealogie rodu*. České Budějovice: Veduta, 2002.

²⁹ LENDEROVÁ, Milena. *Tragický bál, život a smrt Pavlínou ze Schwarzenbergu*. Praha: Paseka, 2004.

³⁰ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: Žena v minulém století*. Praha: Mladá fronta, 1999.

³¹ LENDEROVÁ, Milena. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009.

kam bychom zařadili hmotné památky, hovoříme především o pečetích, dopisních papírech a formě samotných dopisů. Nesmíme ale opomíjet silné literární citění aristokracie, zvláště v období 19. století. Od doby knihtisku se kniha dostává do rukou většího množství lidí, v 19. století se literatura stává jakýmsi šířitelem národních myšlenek v rámci českého národního obrození. V této době žila i kněžna Gabriela Marie, ač mi nejsou známy informace, že by se kněžna sama zapojovala. Pro danou práci bude čerpáno z několika knih, které bychom mohli rozdělit na encyklopedická díla, kde bychom našli spíše heslovitá vyjádření, a díla úvahová.

Mezi první skupinu patří *Encyklopedie literárních žánrů*³² od Dagmar Mocné, *Příruční slovník české literatury*³³ a *Větší poetický slovník*,³⁴ který vyšel roku 1968, ale stále je dle mého soudu velice kvalitně zpracovaný bez ideologických zásahů. Do další skupiny bychom zařadili dílo kolektivu autorů s názvem *Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*.³⁵ Autorský kolektiv se skládal například z Mileny Lenderové, Marie Koldinské, Jiřího Studeného a Aleny Budíkové. Problematice deníku jako literárního žánru se věnovala literární historička Hana Bočková, která taktéž ve sborníku prací Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně vydala stejnojmennou studii.³⁶

³² MOCNÁ, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004.

³³ CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury*. Praha: Levné knihy, 2007.

³⁴ BRUKNER, Josef a Jiří FILIP. *Větší poetický slovník*. Praha: Československý spisovatel, 1968.

³⁵ MILENA LENDEROVÁ a kol. *Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004.

³⁶ BOČKOVÁ, Hana. *K problematice deníku jako literárnímu žánru*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. D, Řada literárněvědná. roč. 38–39, č. D36–37. Brno: Masarykova univerzita, 1989–1990, s. 37–45.

2. Rod Auerspergů

2.1. Stručná historie rodu se zaměřením na 18. a 19. století

Šlechtická rodina Auerspergů patřila k významným evropským rodům. Od 16. století se angažovali ve vysoké politice a zastávali důležité posty ve státní správě, řadili se také k podporovatelům a někteří dokonce k přátelům vládnoucího rodu Habsburků. Svou loajalitu dokázali i během tureckých válek v 16. století, kdy se Trajan I. Auersperg (1495–1541) vyznamenal při obraně Vídně před tureckými nájezdníky, jeho syn Herward (1528–1575) se stal vrchním velitelem hraničního vojska a roku 1575 padl v bitvě u Budaček.³⁷

Jejich původ je dodnes zahalen tajemstvím a pouze několik málo zpráv z rané historie hovoří o původním sídle, ostatně jak je tomu u jiných šlechtických rodů. Většina starých rodin podobného typu se snažila svůj původ odvozovat od významných historických postav. Jedna z legend dokonce hovoří o nejstarším Auerspergovi, který žil v době Karla Velikého, jehož tento chrabrá Auersperg ubránil před útokem divokého zuba. Za tento čin jej Karel povýšil do šlechtického stavu a do erbu mu nechal dát onoho zuba, kterého nejspíše při potyčce zabil nebo jej zkrotil.³⁸ Sami Auerspergové svůj počátek odvozovali od hradu Ursperg, který se nacházel na historickém území zvaném Švábsko, dnes bychom toto místo našli v Německu.³⁹

V 11. století je rod doložen na jihovýchod Evropy do historické země Kraňsko,⁴⁰ kde nedaleko Lublaně založili hrad Auersperg, slovinsky také zvaný Turjak.⁴¹ Zakladatelem rodu měl být Adolph von Ursperg, který je zároveň považován za budovatele hradu Turjak v Kraňsku.⁴² Onen slovní základ Ur znamená zubr,

³⁷ ŽUPANIČ, J., 2001, s. 20.

³⁸ VESELÍKOVÁ, M., 2015, s. 6.; Rejha ve své diplomové práci píše, že tuto rodovou pověst nelze podceňovat, jelikož vznikla téměř dvě stě let před narozením údajného zakladatele hradu Auersperg v Kraňsku.; Viz REJHA, Adam. *Deník Vincence Karla Auersperga z cesty do Velké Británie roku 1837*. Diplomová práce 2016. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce – doc. PhDr. Zdeněk Hojda, CSc., s. 11; SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od 19. století až do současnosti*. Diplomová práce 2014. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce – doc. PhDr. Vladimír Hrubý.

³⁹ NOHEL, R., 1997, s. 1.

⁴⁰ V *Ottově slovníku naučném* z roku 1889 bychom toto místo našli pod historickým názvem Krajina.

⁴¹ OTTO, J. *Ottův slovník naučný*. Díl II. Praha, 1889. s. 1019.

⁴² NOHEL, R., 1997, s. 1; Tato informace je ale značně rozporuplná, jelikož bychom našli informace, že až tři synové Adolpha založili hrad v Kraňsku. In: ŽUPANIČ, J., 2001. s. 19. Většina publikací ale hovoří o zakladateli Adolphovi, který měl mít mladšího bratra Odericha, jenž v Kraňsku nezůstal a přesunul se do Furlandska, kde založil svou vlastní linii a díky tomu se stal předkem několika významných italských šlechtických rodin. Viz NOHEL, R., 1997, s. 1.

kterého mají Auerspergové ve svém erbu, jak již bylo připomenuto.⁴³ Preinfalk ve své knize také uvádí, že velká část rodů převážně z Bavorska se postupem času přesunula na území Kraňska, což by taktéž částečně potvrzovalo hypotézu o příchodu Auerspergů do tohoto regionu.⁴⁴

První písemné zmínky, ve kterých se objevuje rodina Auerspergů, pochází z roku 1220, kdy je zmiňován Errandus de Owersperch. Jednalo se o majitele hradu Turjak a podle kraňských pramenů je Errandus také prvním potvrzeným Auerspergem.⁴⁵ Vzestup a s tím větší pozornost kronikářů rod zaznamenal roku 1463, kdy 5. ledna Engelhard I. obdržel z rukou Fridricha III. dědičně úřad nejvyššího komořího a maršálka zemského v Kraňsku.⁴⁶ Synové Engelharda I. se stali zakladateli dvou hlavních rodových linií, pankrácké, kterou založil Pankrác II., a vollradské, jejímž zakladatelem je Wolkhardt VIII.⁴⁷ Vollradská linie měla statky převážně v Dolních Rakousích a v Čechách vlastnili panství Hartenberg (Hřebeny) a Wallhof (Valdov), tato linie vymírá ve druhé polovině 19. století.⁴⁸

Pro české země, převážně pro žlebský zámek a rodinu Gabriely Marie, je důležitá linie pankrácká, jež pokračovala Pankráčovými vnuky Herbertem a Dietrichem, kteří založili tzv. starší a mladší pankráckou větev.⁴⁹ Vnukem Dietricha, tedy zakladatele mladší pankrácké linie, byl Jan Weikhard (1615–1677), jenž byl za své věrné služby císaři Ferdinandovi poctěn řádem Zlatého rouna. Weikhard se během své politické kariéry dopustil chyby, když o pomoc požádal i francouzského krále Ludvíka XIV., tím přišel o své postavení u dvora a byl vykázán císařem Leopoldem do Lublaně.⁵⁰ Jan Weikhard se ale zapsal do historie rodu jiným způsobem, získal dědičný titul říšských knížat. Roku 1673 zemřel jeho starší bratr Wolf Engelbert a Jan Weikhard zdědil panství chočevské, díky čemuž je také považován za zakladatele této linie, z níž pochází žlebská a vlašimská knížecí větev rodiny.⁵¹ Po smrti nejstaršího Weikhardova syna Františka Ferdinanda dědil panství jeho mladší bratr František Karel, císařský polní zbrojmistr, a po něm následoval Jindřich Josef Jan (v pořadí 4. kníže

⁴³ VESELÍKOVÁ, M., 2015, s. 5.

⁴⁴ PREINFALK, M., 2006, s. 31–32.

⁴⁵ NOHEL, R., 1997, s. 1.

⁴⁶ OTTO, J., 1889, s. 1019.

⁴⁷ NOHEL, R., 1997, s. 1.

⁴⁸ ŽUPANIČ, J., 2001, s. 19–20.

⁴⁹ NOHEL, R., 1997, s. 2.

⁵⁰ ŽUPANIČ, J., 2001, s. 20.

⁵¹ NOHEL, R., 1997, s. 7.

z Auerspergu), který díky sňatku s Marií Dominikou Magdalénou, rozenou Lichtenstein, získal deskový statek na českém území.⁵²

Syny čtvrtého knížete z Auerspergu, Karla Josefa Antonína, jehož manželkou byla Marie Josefa, hraběnka z Trautsonu, s níž také vyženil vlašské panství, a Jana Adama, který v rámci prvního manželství vyženil žlebské panství, lze považovat za první Auerspergy usazené natrvalo v českých zemích.⁵³

Jan Adam z Auerspergu se s první manželkou Marií Kateřinou, hraběnkou ze Schönfeldu,⁵⁴ oženil roku 1746 a tím získal rozsáhlá panství (Žleby, Slatiňany, Maleč, Nasavrky a Tupadly, kde byla roku 1754 zřízena textilní manufaktura, která fungovala ještě v roce 1830).⁵⁵ Rok 1746 se nesl ve znamení úspěchu, jelikož Jan Adam získává dědičný knížecí titul, čímž se vytvořila druhá knížecí větev Auerspergů. Zároveň měl silné postavení u dvora – stal se obratným dvořanem a státním úředníkem. Byl velkokřížníkem Řádu sv. Štěpána, tajným radou a komořím císařovny Marie Terezie i jejího syna Josefa II. Skutečnost, že byl Jan Adam důležitým člověkem u dvora, nám mohou potvrzovat návštěvy císařů na jeho českých statcích. V létě roku 1753 poctil zámek Žleby svou návštěvou císař František Štěpán Lotrinský, o rok později na Žleby zamířili princové Josef II. a Leopold II.⁵⁶ a po několika letech na zámek Kalek zamířil za Auerspergem Josef II.⁵⁷ První manželka Marie Kateřina zemřela po osmiletém manželství na neštovice v roce 1754 ve Vídni, veškeré jmění odkázala svému manželovi.⁵⁸ Jan Adam již měl potomky, ale přesto se rozhodl znovu oženit. Za manželku pojal hraběnku Vilemínu Neipperg,⁵⁹ která byla o 17 let mladší než on. Jan Adam měl potomky pouze z prvního manželství, mezi nimi byl i předpokládaný dědic majetku Josef Jindřich Jan, hejtman pěšího pluku císařské

⁵² ŽUPANIČ, J., 2001, s. 21.

⁵³ *Tamtéž*, s. 21; HALADA, J., 1999, s. 22.

⁵⁴ Marie Kateřina rozená hraběnka Schönfeldová, provdaná Auersperg (1728–1754), její otec Josef František, hrabě ze Schönfeldu, své celé jmění odkázal jediné dceři, kterou byla právě Marie Kateřina. Viz OTTO, J., 1905, s. 37.

⁵⁵ OTTO, J., 1889, s. 1021; k textilní manufaktuře NOHEL, R., 1997, s. 9.

⁵⁶ HENDRICH, J., 1890, s. 23–24 – podle Hendricha při návštěvě Františka Štěpána se také konal po dva dny hon, při němž bylo zabito 4418 zajíců, 646 bažantů, 2536 koroptví a další velké množství zvěře.

⁵⁷ NOHEL, R., 1997, s. 8–9.

⁵⁸ HENDRICH, J., 1890, s. 23.

⁵⁹ Vilemína rozená hraběnka von Neipperg, provdaná Auersperg (1738–1775), dcera císařského vychovatele Wilhelma Reinharda von Neipperga byla známá ve vídeňských kruzích i tím, že udržovala dlouholetý milenecký poměr s císařem Františkem Štěpánem Lotrinským, který ji pro neobyčejnou krásu láskyplně nazýval „*la belle princesse*“. Viz WEISSENSTEINER, Friedrich. *Dcery Marie Terezie*. Praha: Ikar, 1995. s. 16., In: NOHEL, R., 1997, s. 9.

armády, který zemřel už roku 1772, zřejmě v souboji.⁶⁰ Ovdovělý kníže už neměl žádné potomky, a jako svého následníka uvedl mladšího syna svého bratra, Karla Antona Auersperga, a svého synovce Karla Auersperg-Trautsona. Zakladatel mladší žlebské linie Auerspergů Jan Adam zemřel roku 1795.⁶¹

Po jeho smrti se ujímá správy svého nově získaného dominia již zmiňovaný syn Karla Antona Auersperga Karel Auersperg-Trautson,⁶² který si za svou životní dráhu zvolil vojenství. Na počátku kariéry slavil úspěchy, ale jeho pověst byla pošpiněna situací v době napoleonských válek, kdy se roku 1805 nechal zmanipulovat Napoleonovými důstojníky, kteří jej přesvědčili, že se strany dohodly na příměří. Karel byl za tento svůj prohřešek postaven před vojenský soud, jenž ho odsoudil k vojenské degradaci.⁶³ Císař jej ovšem omilostnil, kníže byl ale zbaven velení, ovšem nadále zastával úřad nejvyššího lovčího.⁶⁴ 2. října 1776 se oženil s Josefou Lobkowicz (1756–1825), toto manželství ale zůstalo bezdětné, a proto se Karel rozhodl o stejný princip nástupnictví jako jeho strýc Jan Adam, adoptoval jednoho ze svých synovců.⁶⁵ Jak píše Hendrich ve své publikaci z roku 1890 – „*a on odkázal panství svá v září r. 1811. třetímu synu po bratrovi Vilému knížeti Vincenci, narozenému 8. června r. 1790., kteréhož za vlastního přijal.*“⁶⁶ Onen Vincenc vstoupil do dějin jako Vincenc Nepomuk Columban Auersperg a rozhodl se, stejně jako většina mužských příslušníků tehdejší šlechty, vstoupit do armády a stal se rytmistrem 2. hulánského pluku.⁶⁷

Vincenc Nepomuk Auersperg se oženil 23. září roku 1811 v Roudnici nad Labem s Gabrielou Marií rozenou Lobkowicz. Během této svatby se konalo velké množství zábav – hony, divadelní představení, plesy a různé další kratochvíle, díky nimž se na svatbu ještě dlouhá léta vzpomínalo.⁶⁸ Svatebním obřadem se budeme zabývat více v kapitole, jež je věnována kněžně Gabriele Marii, hlavní hrdince této práce.

⁶⁰ ŽUPANIČ, J., 2001, s. 22.

⁶¹ NOHEL, R., 1997, s. 8–9.

⁶² Na základě smlouvy Karla Josepha Antona Auersperga a Johanna Wilhelma Trautsona se Karel stal dědicem většiny Trautsonových statků. Na základě této smlouvy poté přijal jméno Auersperg-Trautson. Viz: ŽUPANIČ, J., 2001, s. 22–23.

⁶³ NOHEL, R., 1997, s. 25.

⁶⁴ ŽUPANIČ, J., 2001, s. 23.

⁶⁵ NOHEL, R., 1997, s. 16, 25; ŽUPANIČ, J., 2001, s. 23.

⁶⁶ HENDRICH, J., 1890, s. 24.

⁶⁷ PREINFALK, M., 2006, s. 312.

⁶⁸ KINDERFREUND, J. C., 1860, s. 41–44.

2.2. Zámek Žleby a rodina Vincence Karla Auersperga

V této kapitole bude zpočátku pojednáno o stavbě žlebského zámku, ale pro práci nejsou přestavby stěžejním tématem, na první část kapitoly navazuje druhá, která se věnuje rodině Vincence Karla, s níž souvisela i nejvýznamnější proměna žlebského zámku.

Zámek Žleby se nachází nedaleko královského města Čáslav „*a stojí na hrotitém vrchu uprostřed hluboké kotliny, k jejímu otevření a z ostatních tří stran uzavřené příkrými svahy, sklánějícími se k řece Doubravě, která obtéká vrch velkým obloukem.*“⁶⁹ O žlebském panství a samotné zámecké stavbě již bylo napsáno velké množství literatury, pro tuto práci je důležité především období 19. století. Přesto je nutné připomenout určité historické milníky onoho „*nejkrásnějšího stavení okolí Čáslavského.*“⁷⁰ Jméno Žleby nejspíše vzniklo od žlabu, nebo hlubokého údolí, v němž ve 13. století stávala česká ves.⁷¹

První nepřímá písemná zmínka pochází z roku 1289, kdy byly Žleby gotickým hradem, a to za dob pánů z Lichtenburka. Tento letopočet bychom našli v regestech českomoravských, kde je poprvé připomínán Hynek ze Žleb, nikoliv tedy samotná stavba.⁷² Ve 14. století se dostává do držení římského císaře a českého krále Karla IV., který hrad nikdy neobýval, pouze jej zastavoval. Mezi další významné majitele patřil kutnohorský mincmistr Petr Zmrzlík ze Svojšína. Bouřlivá 1. polovina 15. století v podobě husitských válek zasáhla i tehdejší žlebský hrad, ten byl husity pobořen a vypálen, jelikož se tehdejší majitel klonil ke katolické straně.⁷³ Po plejádě drobnějších majitelů potom v 17. století držel Žleby například rod Trčků z Lípy či Kaisersteinové.

Již od dob renesance panoval na Žlebech čilý stavební ruch, kdy se z původně gotického hradu stal renesanční zámek, za Jana Adama započala další přestavba,

⁶⁹ SCHMORANZ, Josef. *Hrad Žleby u Čáslavě – Popis uměleckých věcí chovaných na hradě. Žleby*: 1921, s. 5.

⁷⁰ SEDLÁČEK, A., 1900, s. 76.

⁷¹ KRATOCHVÍL, J., 2015, s. 7.

⁷² RBM II, 637; SCHMORANZ, 1921, s. 8; BLÁHOVÁ, Marie. *Dějiny panství Žleby (od počátku do roku 1634)*. Diplomová práce, 2015. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce – PhDr. Zdeněk Beran, Ph.D., s. 7

⁷³ SEDLÁČEK, A. 1900, s. 79; HENDRICH, J. 1889, s. 12; PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Díl 3. část 2. Od roku 1424 do 1439 čili od Žižkovy do Albrechtovy smrti*. Praha: nákladem knihkupectví J. G. Kalve a pomocí Českého musea, 1851, s. 58.

tentokrát se renesanční architektura zámku proměnila do stylu baroka.⁷⁴ Na severní straně byl vytvořen náznak *court d'honneur*.⁷⁵ Autoři stavebně historického průzkumu ze 70. let 20. století vyslovili domněnku, že návrh průčelí mohl vzniknout až později, jelikož bychom na něm našli několik znaků pro pozdně barokní období.⁷⁶ Nebylo to poslední stavební období, které žlebský zámek zažil, nynější podobu zámek získává za Vincence Karla Auersperga, o němž bude pojednáno nyní.

Rodiči Vincence Karla Auersperga byla Gabriela Marie rozená Lobkowicz a Vincenc Nepomuk Columban Auersperg. Manželství Gabriely a Vincence Nepomuka ale nemělo dlouhého trvání. Mladá vdova byla naštěstí již v očekávání a 15. července roku 1812 přivedla v Dornbachu u Vídně na svět syna, své jediné dítě, který dostal jméno Vincenc Karel, právě on později zajistil pokračování rodu.⁷⁷ Jelikož jeho otec Vincenc Nepomuk zemřel ještě před jeho narozením, stal se z jediné syna Gabriely Marie pohrobek. Stále žijící Karel Auersperg-Trautson neměl potomky, proto se rozhodl zkusit štěstí podruhé a adoptoval svého již prasynovce Vincence Karla, čímž ho označil za svého dědice rozsáhlých majetků. Byla tedy zachována kontinuita rodu a závazek bychom mohli hledat i v samotném jméně Vincence Karla, které odkazovalo na několik předků. Gabriela nebyla na výchovu svého syna sama, s tou jí pomáhali adoptivní rodiče Karel Auersperg-Trautson a jeho manželka Josefa z Lobkowicz.⁷⁸

Ani toto bezstarostné období bohužel netrvalo dlouho. Roku 1822, tedy deset let po narození malého Vincence, Karel Auersperg-Trautson zemřel.⁷⁹ Vincenc se podle císařského dekretu z roku 1791 stal knížetem a zdědil mnoho statků, ale stále byl nezletilý.⁸⁰ Tudíž musel být vybrán někdo, kdo by byl jeho poručníkem a během nezletilosti panství spravoval. Tato situace se nejspíše řešila na základě rakouského *Všeobecného zákoníku občanského* (zkratka ABGB), přičemž o vztazích mezi rodiči a dětmi pojednávala III. hlava. Na základě § 198, který říkal, že je možné po testamentárních poručnících ustanovit zákonné poručníky, přičemž na prvním místě

⁷⁴ NOHEL, R., 1997, s. 9.

⁷⁵ POLÁKOVÁ, Tereza. *Státní zámek Žleby: jeho historie, umělecká výzdoba a stylové interiéry*. Bakalářská práce, 2011. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce – Mgr. Pavel Panoch, Ph.D., s. 34.

⁷⁶ SHP: Žleby – státní zámek, s. 121.

⁷⁷ PREINFALK, M. 2006, s. 312.

⁷⁸ VESELÍKOVÁ, M., 2015, s. 17; REJHA, A., 2016, s. 17; NOHEL, R., 1997, s. 25; Více k problematice o přenášení titulů na příbuzné či formy jeho získání – ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha: Agentura Pankrác, 2006.

⁷⁹ ŽUPANIČ, J., 2001, s. 23.

⁸⁰ PREINFALK, M., 2006, s. 313.

je zmíněna „manželská matka“,⁸¹ se poručnicí stala Gabriela Marie, jejím spoluporučníkem se stal nejspíše její strýc Josef II. Schwarzenberg.⁸² Správy svého dominia se Vincenc ujal ve 30. letech 19. století.⁸³

Roku 1845 se dvaatřicetiletý Vincenc Karel oženil s Vilemínou, rozenou Colloredo-Mansfeld,⁸⁴ která byla považována za jednu z nejkrásnějších dam své doby. Kněžna Vilemína se později stala hlavní palácovou dámou císařovny Alžběty Bavorské, řečené Sissi. Svatba se konala 29. dubna v katedrále sv. Víta na Pražském hradě a Vilemína byla o 12 let mladší, což nebylo na tehdejší dobu nic neobvyklého.⁸⁵

O tři roky později zasáhl do života rodiny Auerspergů onen revoluční rok 1848, jelikož se nepokoje v Praze rozšířily i na venkov. Kníže Vincenc spolu s rodinou opustil Čechy a usadil se na svých statcích v Tyrolsku.⁸⁶ Po návratu do Čech Vincenc spolu s manželkou Vilemínou a matkou Gabrielou přistoupil k rozsáhlé přestavbě, která trvala až do roku 1868 a byla ukončena až za jeho syna Františka Josefa Auersperga výstavbou nové kamenné brány. Rytířskou kulturou, minulostí a krásami gotického umění a alžbětinské renesance byl Vincenc ovlivněn už od svého mládí, jelikož podnikl několik cest převážně do Anglie, Francie a Itálie.⁸⁷ Celá knížecí rodina díky zálibám v romantismu vytvořila stavbu, která připomínala skotské a anglické hrady v románech Waltera Scotta, jenž byl v této době velice populární. Inspiraci též hledali v knihách od Josepha Nashe *The Mansions of England in the Olden Time*, které se na zámku

⁸¹ FILIP, Jan. *Obecný občanský zákoník a veřejné právo. Rakouská monarchie na cestě k modernímu státu*. In Hrušáková, M. 200 ABGB. *Od kodifikace k rekodifikaci českého občanského práva. Sborník z mezinárodní vědecké konference*. 1. vyd. Praha: Leges s. r. o., 2011, s. 30–63, 157 s.; K hlubšímu porozumění zákoníku byla použita tato práce – KRISTKOVÁ, Alena. *Zásada superficies solo cedit v československém právu ve 20. století*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity 2009/2010. Vedoucí práce – JUDr. Pavel Salák, Ph.D.; REJHA, A., 2016, s. 20–21.

⁸² REJHA, A., 2016, s. 17.

⁸³ VESELÍKOVÁ, M., 2015, s. 17; ovšem nutno podotknout, že rok převzetí se v mnoha pracích rozchází. Vždy jsou ale zmiňována 30. léta 19. století. Kobianová ve své diplomové práci uvádí hned několik autorů, kteří zmiňují odlišné roky. Viz KOBIA NOVÁ, Barbora. *Šlechtická každodennost, rodinné vztahy a změny postavení šlechty na příkladu života Františka Josefa z Auerspergu (1856–1938)*. Diplomová práce. Univerzita Pardubice 2017. Vedoucí práce – Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D., s. 32.

⁸⁴ Vilemína Josefína Colloredo-Mansfeld, provdaná Auersperg (16. července 1826 – 19. prosince 1898) byla jediným dítětem Františka de Paula Guandakara II. Colloredo-Mansfelda a jeho ženy Kristiny Clam-Gallas, provdané Colloredo-Mansfeld. Viz WURZBACH von, Constantin. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Díl 59: Wurmser-Zhuber*. Vídeň: Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, 1857, s. 424–425.

⁸⁵ PREINFALK, M., 2006, s. 316; VESELÍKOVÁ, M., 2015, s. 20–21; Věkový rozdíl byl znatelný nejen v rámci aristokratických vrstev, ale i ve vrstvách měšťanských, muži se jen zřídka ženili před třicátkou, a proto bývaly nevěsty výrazně mladší. Viz LENDEROVÁ, M., 1999, s. 73.

⁸⁶ KOBIA NOVÁ, B., 2017, s. 34.

⁸⁷ O Vincencových cestách pojednává rozsáhlá diplomová práce Adama Rejhy, v této práci již citována. Zmínky se nachází i u Rolanda Nohela v publikaci *Auerspergové v Čechách* a Mihy Preinfalka.

dodnes nachází. Podle zmíněných předloh byla ve stylu romantismu upravena i hlavní brána vedoucí na zámecké arkádové nádvoří, přičemž průčelí bylo ozdobeno vystupujícím reliéfem odkazujícím na rodové zvíře, zubra.⁸⁸

Byla vystavěna nová kaple Zvěstování Panny Marie, která má připomínat ono gotické umění, jež bylo tolik populární. Zámek byl také opatřen novými válcovými věžemi, odkazujícími na francouzskou gotiku. Vyšší věž byla dokončena roku 1868 a uvnitř se nacházely hostinské pokoje, druhá věž, která se nachází na jihovýchodní straně, se nazývá Holubová, jelikož se ve střeše nachází holubník. Byla také upravena vstupní cesta do předzámčí, jež do této doby vedla přímo z náměstí. Auerspergové se rozhodli pro variantu na způsob okružní cesty vedoucí kolem celého zámku. V 60. letech byla vystavěna Hodinová věž, která uzavřela poslední páte křídlo, kde se nacházelo zámecké divadlo.⁸⁹

Malebnost celého zámku ještě podtrhují arkýře, vikýře, velké množství komínů, cimbuří a hradby, které mají opět připomínat to, že se jedná o pevný středověký hrad. Převážně interiéry ve východním křídle jsou zařízeny podle gotiky ve stylu staré Anglie či alžbětinské renesance. Vincenc byl také vášnivý sběratel a za svůj život nashromáždil jednu z největších sbírek zbraní a zbrojí, obrazů, dýmek, sklomaleb či porcelánu.

V souvislosti s uvedenou rozsáhlou přestavbou bychom měli zmínit i několik architektů, kteří se na těchto stavbách podíleli. Jednalo se o Benedikta Škvora či Františka Schmoranze, jenž podobu zámku ovlivnil asi nejvíce. Romantické úpravy zámku nejsou pro bakalářskou práci stěžejním tématem, ale dokreslují atmosféru života kněžny Gabriely Marie a zároveň poukazují na její vztah k umění a k rodině svého syna.

Za zmínku také stojí to, že se v zámeckých depozitářích dodnes dochovala velká část maleb, akvarelů a různých nákresů exteriérů žlebského zámku, které malovala sama rodina Auerspergů, včetně kněžny Gabriely Marie.⁹⁰

Vincenc Karel s manželkou Vilemínou zplodil celkem sedm dětí, přičemž pět z nich se dožilo dospělosti. Nohel ve své práci o Auesperzích zmiňuje pouze šest dětí,

⁸⁸ REJHA, A., 2016, s. 11.

⁸⁹ KUTHAN, J., 2001, s. 76–82.

⁹⁰ KUTHAN, J., 2001, s. 76–82; O romantických úpravách žlebského zámku pojednává také Kuthanovo pozdější vydání knihy z roku 2014 s názvem *Aristokratická sídla v Českých zemích*, dále se tomuto tématu věnovala Markéta Surovcová ve své diplomové práci – SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století do současnosti*. Diplomová práce, 2014. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce – doc. PhDr. Vladimír Hrubý.

až Markéta Surovcová v bakalářské práci upozornila na prvorozenou dceru Vilemínu, která zemřela již několik dní po porodu. Ani život druhého dítěte, tentokrát chlapce, neměl trvat příliš dlouho, malý Karel zemřel v necelých dvou letech.⁹¹

Velkou bolest ze ztráty si jistě uvědomovala i sama kněžna Gabriela. Poté přišlo na svět ještě pět dětí, tři chlapci a dvě dívky, které už se dožily vysokého věku. První dívka přišla na svět roku 1855 a dostala jméno Gabriela, nejspíše po své babičce z otcovy strany, mohli bychom připustit úvahu, že toto jméno bylo již dědičné, protože kněžna Gabriela Marie tak byla pojmenována na počest své babičky z otcovy strany. Tyto rodinné vztahy budou podrobněji vysvětleny níže. Na babičku Gabrielu si mohly vzpomenout ještě další čtyři děti, jelikož kněžna zemřela roku 1863 v květnu. Poslední vnučky, Marie Kristiny, se již nedočkala.⁹²

Ani Vincenci Karlovi po matčině smrti nezbývalo již mnoho let života. Roku 1866 se vydal na panství Weitwörth, které se dnes nachází na hranicích Rakouska a Německa. Cestu i následný pobyt provázelo nepříznivé počasí a následkem toho kníže onemocněl. Bohužel jeho stav se nelepšil ani následující rok. Auerspergovo podlomené zdraví bylo ve společnosti známé, proto se císař František Josef I. rozhodl poskytnout knížeti k ozdravnému pobytu zámeček Hietzing nedaleko Vídně. Ani dobré úmysly císaře a změna prostředí knížeti již nepomohly, zemřel 7. července 1867, tedy pár dní před svými narozeninami, za přítomnosti rodiny.⁹³

Po smrti knížete majetek zdědil nejstarší syn František Josef Auersperg, kterému v době úmrtí otce bylo pouhých jedenáct let, opakuje se tedy situace z roku 1822. O majetky se poté starala jeho matka Vilemína Colloredo-Mansfeld, provdaná Auersperg.

Žleby, Slatiňany a další majetky zůstaly v rodině Auerspergů až do roku 1942, kdy zemřel nejstarší syn Františka Josefa Ferdinand. Po jeho smrti si majetek rozdělily

⁹¹ SUROVCOVÁ, Markéta. *Historické proměny interiérů zámku Slatiňany a jejich současná obnova*. Bakalářská práce, 2012. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce – doc. Mgr. Pavel Panoch, Ph.D., s. 30; NOHEL, R., 1997, s. 28.

⁹² Gabriela Auersperg, provdaná Wündischgraetz (21. února 1855 – 1. června 1933), František Josef Maria Emanuel Auersperg (20. října 1856 – 19. listopadu 1938), Engelbert Ferdinand Maria Auersperg (21. února 1859 – 18. července 1942), Eduard Severin Maria (8. ledna 1863 – 18. března 1956), Marie Kristina Adelheid Auersperg, provdaná Wündischgraetz. viz NOHEL, R., 1997. s. 28; K datu úmrtí kněžny Gabriely

Marie – KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 145–146.

⁹³ BUŠTA, Jaroslav, Michal KONEČNÝ a Radek RYŠAVÝ. *Zámek Slatiňany*. Sychrov: Národní památkový ústav, 2015, s. 65.

Ferdinandovy dvě sestry a česká část připadla Marii Auersperg, provdané Trauttmansdorff-Weisenberg. Po skončení druhé světové války byly majetky rodu na území Československa státem vyvlastněny a zkonfiskovány.⁹⁴

⁹⁴ PREINFALK, M., 2006, s. 321; SUROVCOVÁ, M., 2012, s. 34.

3. Korespondence

3.1. Korespondence ve šlechtických kruzích

Korespondence byla dlouhá staletí základním komunikačním prvkem, který dokázal spojit lidi z různých částí Evropy. Prvotní snahy o takovouto komunikaci lidstvo vyvinulo už ve starověku. S tím souvisel i vynález písma, jenž se datuje do 4. tisíciletí před naším letopočtem u Sumerů, s písmem začalo existovat i písemné sdělení. První historicky známé obálky nejspíše používali už v Mezopotámii. Tehdy se jednalo ještě o hliněný kryt. Jinou formu dopisů dali světu Egypťané, kteří již korespondenci rozdělovali podle sdělení, tedy na soukromou a úřední. Ve starém Egyptě byla vytvořena i zvláštní část dopisní kultury, a to dopisy mrtvým. Navíc byli to právě lidé z tohoto prostoru, kteří začali nad dopisem přemýšlet i z hlediska literárního.⁹⁵ V nejstarších dobách byli využíváni poslové a předchůdci pošt byli známí už ve starém Řecku a Římě.⁹⁶

Středověk, který v mnohém na antiku navazoval, se nechal inspirovat i oním dopisováním, to stále patřilo k nejobvyklejšímu způsobu společenské komunikace. Prvotní a základní funkcí bylo předat informaci.⁹⁷ Přesto právě zde začíná historie moderního dopisu, který známe i dnes. Významným pramenem v této oblasti je anonymní rukopis *Ex epistulis duorum amantium*, který byl nalezen v 60. letech 20. století a který obsahuje opisy 116 milostných listů, které si mezi sebou vyměňoval neznámý učitel a jeho žačka pravděpodobně v první polovině 12. století. Opisy pochází nejspíše až ze století patnáctého. Z daných listů můžeme soudit, že byl jejich vztah tajný. Mnohem více nám také říká o pisatelích, oba dva byli velice vzdělaní lidé, je patrné, že muž byl intelektuální autorita a literát, dívka byla nadaná studentka filozofie.⁹⁸

Až během 14. století se v epistolografii prosazují výrazné autorské osobnosti.⁹⁹ Je například známá korespondence mezi Petrarcou a Karlem IV. v souvislosti s urovnáním italských poměrů. Podle Kamily Junové, která se tímto vztahem

⁹⁵ ČTVRTNÍK, Pavel. *Poštovníctví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Liberec: Knihy 555, 2008, s. 6–7.

⁹⁶ NOVÁČEK, Jiří. *Zoubkovaný poklad*. Praha: Práce, 1979, s. 8.

⁹⁷ ČORNEJ, Petr. *Poznámky k vydávání Starších českých psaných listů*. In: *Česká Literatura*, roč. 37, č. 1 (1989), s. 1–15.

⁹⁸ DAŇHELOVÁ, Jana. *Dopisy dvou milenců*. Praha: Argo, 2017, s. 10–12.

⁹⁹ MOCNÁ, D., 2004, s. 354.

mezi císařem a literátem zabývala, bychom mohli Petrarcovy dopisy označit za stylizovaný deník.¹⁰⁰

V rámci raného novověku bychom mohli připomenout korespondenci šlechtičen, kterou se zabýval již na konci 19. století František Dvorský. Jednalo se především o dopisy Zuzany Černínové, Kateřiny ze Žerotína či Polyxeny z Pernštejna.¹⁰¹ Obrazy žen ve šlechtických ego-dokumentech se zabývala například Marie Koldinská, která přispěla do sborníku s názvem *Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*, ta se také vyslovila v tom smyslu, že v období 16. a 17. století je předčasné hovořit o protoliterárních ambicích autorů a autorek, ale přesto je zřetelně přítomna snaha o sebe prezentaci a ovlivnění společenského okolí v rámci jeho stylizace.¹⁰² Lenderová také upozorňuje, že dopisy českých šlechtičen raného novověku prozrazují, že stále byly „*pilné a nadšené čtenářky bible a náboženských traktátů*.“ Často se v nich objevují citace církevních textů a dovolávání se boží pomoci.¹⁰³

Od 17. století nastává doba obratu, lidé se cítí být osvícení a vnímají svět jinými očima. Převážně tíhli ke kritičnosti a snažili se o reformu společnosti, kterou soustavně osvobozovali od pověr, a učili se novému poznání. Vše mělo být podřízeno rozumu, ideálem a cílem osvícenství mělo být poznání a pravda. Osvícenství se snažilo tyto všechny poznatky uvést i do praktického života, také proto byly zakládány různé spolky či časopisy.¹⁰⁴ S neformálními spolky souvisela také intenzivní vzájemná korespondence, na kterou bylo od této doby nahlíženo jiným způsobem. Byl to jakýsi způsob osvícenců diskutovat do jisté míry v uzavřeném prostoru.¹⁰⁵

18. století, na jehož konci se narodila i Gabriela Marie, se gramotnost neustále zvyšovala a do šlechtického prostředí se dostává osobní deník či osobní zápisky. Vysvětlení bychom mohli hledat nejen z hlediska vzdělání, ale také politické situace.

¹⁰⁰ JUNOVÁ, Kamila. *Karel IV. a Francesco Petrarca ve světle korespondence*. Bakalářská práce, 2010. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce – PhDr. Jiří Šmeral, s. 9–10.

¹⁰¹ KOLDINSKÁ-ŠEDIVÁ, Marie. *Raně novověká šlechta*. In: *Základní problémy studia raného novověku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013, s. 147; DVORSKÝ, František. *Staré písemné památky žen a dcer českých*. Praha: Vlastním nákladem, 1869.

¹⁰² KOLDINSKÁ, Marie. *Nepřítomné i všudypřítomné. Obraz žen ve šlechtických ego-dokumentech 16. a první poloviny 17. století*. In: *Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004, s. 9.

¹⁰³ LENDEROVÁ, M., 1999, s. 197.

¹⁰⁴ DÜLMEN, Richard van. *Kultura a každodenní život v raném novověku, díl 3.: Náboženství, magie, osvícenství*. Praha: Argo, 2006, s. 208–212.

¹⁰⁵ Tamtéž, 2006, s. 221–222.

Doba mezi lety 1789 až 1848 přímo vybízela k zaznamenání subjektivních pocitů, přibývalo aktivně vzdělaných žen, které chtěly své myšlenky zapisovat a případně se o ně s někým podělit, ovšem toto jejich vědění mělo zůstat v intimní sféře rodiny. Z tehdejšího pohledu ženy usedaly ke stolkům a dopisnímu papíru s myšlenkou na své manžele, rodiče, bratry či děti. Právě tito jejich blízcí jsou stále vystaveni válečným konfliktům.¹⁰⁶ Změna tohoto pohledu ale přišla již brzy, jakmile se ženy naučily četbu vyhledávat, již jim nestačil jejich osobní dojem, ale měly potřebu diskutovat. Jedním ze způsobů byla i forma dopisu. Navíc již v této době byl dopis považován za typický literární žánr.¹⁰⁷

V pokrokovém 19. století se do pozornosti více dostává střední vrstva obyvatel, i ta kladla velký důraz na předávání informací různými letáky, manifesty a osobní korespondencí. Za zmínku jistě stojí doba národního obrození, co se týče českého prostředí, kde byl využíván přátelský dopis jako spojení mezi vlastenci, kteří byli v této době ještě značně rozptýleni.¹⁰⁸ Významnou pisatelkou se stala mezi ženami Božena Němcová, jejíž dopisy jsou považovány za literárně cennější než některá její díla.¹⁰⁹ Nemůžeme opomenout ani Sofii Podlipskou, Marii Riegrovou či Zdenku Braunerovou.¹¹⁰ V rámci obrozenecké společnosti se navíc soukromé dopisy mnohdy četly nahlas. Takto se například v domě u Karoliny Světlé předčítaly dopisy od Boženy Němcové, která v této době žila na Slovensku se svým manželem Josefem Němcem. Němcová navázala na Havlíčka i Tyla a její korespondence se pro mnohé stala reportážními počiny.¹¹¹

¹⁰⁶ LENDEROVÁ, Milena. *Chvála deníků a dopisů*. In: *Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004, s. 21–23.

¹⁰⁷ LENDEROVÁ, M., 1999, s. 197.

¹⁰⁸ LEHÁR, Jan a kol. *Dějiny české literatury od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 253.

¹⁰⁹ Korespondenci Boženy Němcové se zabýval kolektiv autorů včetně docenta Roberta Adama, docentky Magdaleny Pokorné či profesorky Jaroslavy Janáčkové. Korespondence vyšla ve 4 svazcích. Mezi práce, které se zabývají českými obrozenci, se řadí také několikasvazková publikace o korespondenci Karla Havlíčka Borovského pod vedením již zmíněné docentky Magdaleny Pokorné. – JANÁČKOVÁ, Jaroslava a kol. *Božena Němcová – Korespondence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003–2007.; ADAM, Robert, POKORNÁ, Magdaléna a kol. *Karel Havlíček. Korespondence I. 1831–1842*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017.; ADAM, Robert, POKORNÁ, Magdaléna a kol. *Karel Havlíček. Korespondence II. 1843 – 1844*. Nakladatelství Lidové noviny, 2018.; ADAM, Robert, POKORNÁ, Magdaléna a kol. *Karel Havlíček. Korespondence III. 1845–1847*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2020.

¹¹⁰ LENDEROVÁ, M., 1999, s. 197–198.

¹¹¹ LEHÁR, J., 2008, s. 253.

Životní data kněžny Gabriely spadají do konce 18. a druhé poloviny 19. století. Tímto krátkým vhladem do stručných dějin korespondence jsme naznačili nepřetržitou snahu člověka o korespondenční komunikaci až do zmiňovaného 19. století.

3.2. Úvod ke hmotné kultuře

V této části práce se budu zabývat korespondencí z hlediska literárního. Nejprve ještě krátké pojednání o jazykové kultuře dopisů. Století devatenácté bylo charakteristické tím, že se používalo více jazyků v psané i mluvené korespondenci, pokud hovoříme o šlechtickém či měšťanském prostředí. Využívala se samozřejmě němčina v rámci území střední Evropy, dále francouzština, latina a postupem času si své místo našla i čeština.¹¹² Kněžna Gabriela, o níž práce vypráví, psala v němčině a francouzštině. Dalo by se říct, že se starší generací využívala francouzštinu, toto tvrzení bychom mohli doložit na korespondenci mezi ní a ruským carem, adoptivním otcem jejího syna Karlem Auersperg-Trautsonem, matkou Karolínou či s vychovateli jejího jediného potomka. Se synem si taktéž psala ve francouzštině, ale v pozdějších letech byla nahrazována, němčinou, jak je patrné z další korespondence na žlebském zámku.

Psaní dopisů nebylo jednoduché, proto začaly vznikat příručky, které měly člověka navést na správnou cestu ke sdělení, které by jinak mohlo být i špatně pochopeno. Jedna z nejznámějších příruček je od německého spisovatele Augusta Bohsese, který žil na přelomu 17. a 18. století. Jeho příručka nese název *Der allzeit fertige Briefsteller, Oder Ausführliche Anleitung, wie so wohl an hohe Stands-Personen, als an Cavalliers, Patronen, gute Freunde, Kauffleute und auch an Frauenzimmer, ein[en] geschickter Brief zu machen und zu beantworten*.¹¹³ August používal pseudonym, který zněl Talander. Rozděluje dopis do pěti částí, což se udrželo velice dlouhou dobu. Dopis měl mít jasnou strukturu, která byla reprezentována úvodním pozdravem adresáta, pokračovalo vhodné vyjádření úcty a úvod dopisu, následoval

¹¹² Literatura zabývající se mnohojazyčností – MÁDLOVÁ, Claire, Michael WÖGERBAUER a Petr PÍŠA. *Na cestě k „výborně zřízenému knihkupectví“: protagonisté, podniky a síť knižního trhu v Čechách (1749–1848)*. Praha: Academia, 2019.; TANCER, Jozef. *Rozviazané jazyky ako sme hovorili ve starej Bratislave*. Bratislava: Slovart, 2016.

¹¹³ TALANDER [BOHSE, August]. *Ausführliche Anleitung, wie so wohl an hohe Stands-Personen, als an Cavalliers, Patronen, gute Freunde, Kauffleute und auch an Frauenzimmer, ein geschickten Brief zu machen und zu beantworten*. Frankfurt und Leipzig: Johann Friedrich Gleditsch, 1708. Dostupné z: <https://digitale.bibliothek.uni-halle.de/vd18/content/titleinfo/10408355>; Název díla by se dal přeložit jako „Vždy připravený pisatel dopisů aneb podrobný návod, jak psát a odpovídat obratně na dopisy vysoce postaveným osobám, ale i kavalírům, mecenášům, dobrým přátelům, obchodníkům a také ženám.“

samotný obsah dopisu, tedy to, co chtěl pisatel sdělit, předposlední část byla reprezentována žádostí a poslední fází dopisu bylo poděkování, rozloučení a pozdrav. Talander také nabádal k tomu, aby měl každý dopis místo sepsání a dataci.¹¹⁴ Jednalo se o doporučení. Bylo zřejmé, že jinak bude vypadat dopis, který je adresovaný rodině, jinak panovníkovi či poddanému. Během 19. století se příručky staly snad ještě více populárními, jedna z nich byla určena převážně mladším generacím.¹¹⁵

V práci je Talanderova příručka využívána jako zástupný příklad, existovalo jich velké množství. V tomto případě vycházím z práce Barbory Kobianové a ze žlebské tradice, během které se odkazujeme při výkladech na příručku *Jak psát dopisy a jak titulovat*.¹¹⁶ Příručka od Talandera byla všeobecně známá, přesto se nadále modifikovala, ale v korespondenci kněžny bychom našli vždy velice podobnou a opakující se osnovu.

První část práce je věnována korespondenci s ruským carem Alexandrem I., dopisy jsou to převážně přijaté, v depozitáři se nachází francouzský koncept psaný Gabrielou, adresovaný právě carovi. Potkali se na Vídeňském kongrese, kde bychom našli onen zájem cara, který vedl až k dopisování, ale nejen to. Car posílal kněžně také dárky. Je důležité připomenout, že Gabriela byla vdovou, proto se část korespondence zaměřuje také na vztah mezi ní a jejím adoptivním tchánem Karlem Auersperg-Trautsonem, který byl bratrem otce jejího manžela. A jelikož byla kněžna nejstarším dítětem Josefa Maxmiliána z Lobkowicz a Karolíny rozené Schwarzenberg, nahlédneme nejdříve do korespondence mezi matkou a dcerou, přičemž v této části jsou dopisy přijaté.

Kněžna Auersperg-Lobkowicz, jak je titulována v jedné z pozvánek, jež budou představeny v kapitole o společenských aktivitách, byla také matkou. Syn Vincenc nikdy nepoznal svého otce, rodina Auerspergů spolu Gabrielou nicméně nenechala nic náhodě a snažila se mu zajistit mužský vzor. Zpočátku to byl jeho adoptivní otec Karel Auersperg-Trautson, po jeho smrti se jím stal vychovatel Alexis du Rieux a von Breust. I s nimi vedla kněžna korespondenci ohledně výchovy svého syna. A samozřejmě nezapomínala ani na již zmíněného Vincence, ovšem tato část

¹¹⁴ KOBIAŇOVÁ, B., 2017, s. 8.

¹¹⁵ MALÝ, Jaroslav. *Moderní tajemník lásky aneb rádce milenců obšírný a pochopitelný návod, jak se píšou dopisy týkající se lásky, známosti a manželství pro všechny stavy a případy*. Praha-Karlín: Emil Šolc, 1916.

¹¹⁶ KOBIAŇOVÁ, B., 2017, s. 8.

korrespondence je pouze ze strany syna a jedná se většinou o blahopřání či zážitky z cest po Evropě.

Je zde patrná snaha korespondenci utřídit, tuto snahu měla kněžna Vilemína rozená Kinská, manželka Gabrielina vnuka Josefa Františka Auersperga. V rámci některých dopisů jsou přípisky převážně modrou barvou, aby se tak odlišila od barvy původního rukopisu.¹¹⁷ Většina dopisů je psána na klasickém dopisním papíře. Pokud se jedná o koncept, je samozřejmě využit papír méně kvalitní. Balení dopisů bylo taktéž považováno za umění, ovšem v tomto případě bychom mohli hovořit o jednoduchých obálkách, které byly většinou zapečetěny.

Korespondence je psána typem písma, které se nazývá kurent. Toto písmo přichází z oblasti Německa a jedná se o základní druh novogotického písma. Kurent byl jednodušší, čitelnější a dalo se jím psát mnohem rychleji. Od 1. poloviny 16. století se více kodifikoval a v rámci příruček se jeho podoba natolik ustálila, že se tvar sjednotil, tím ale vývoj nekončil a vlivem školní reformy roku 1870 bylo zaváděno písmo tzv. stojaté.¹¹⁸

3.3. Odraz v literatuře

3.3.1. Epištoly

Pronikání listu či dopisu do literárního světa je známé již v dobách starých Egyptanů, kteří na ně pohlíželi i z hlediska uměleckého. Významně se tento žánr objevuje i v Bibli, a to v Novém zákoně. Označení epištoly pochází z řečtiny a do českého jazyka se dostává přes latinu. Podle *Ottova slovníku naučného* bychom termín mohli přeložit jako list, dopis či snad poslání.¹¹⁹ *Encyklopedie literárních žánrů* epištolu charakterizuje jako žánr, který je primárně určen ke komunikaci mezi pisatelem a adresátem, samozřejmě písemnou formou.¹²⁰

¹¹⁷ Státní zámek Žleby inv. č. ZL06525e002 – Jeden z přípisků například zní takto: „*Billet de la Princesses [správně Princesses] Caroline de Lobkowitz [zvláštní forma pravopisu jména Lobkowitz, běžnější forma byla Lobkowitz – pozn. autora] née Princesses [správně Princesses] de Schwarzenberg á la fille ai née la Princesses [správně Princesses] Gabrielle d'Auersperg mariée an de la maladie duquel i lest question dans cet billets.*“ – pravidla přepisu jsou zaznamenána níže v páté kapitole s názvem Úvod do analýzy dopisů.

¹¹⁸ HLAVÁČEK, Ivan, Rostislav NOVÝ a Jaroslav KAŠPAR. *Vademecum pomocných věd historických*. Jinočany: H & H, 2002, s. 78–82.

¹¹⁹ OTTO, J., *Ottův slovník naučný*. Díl VIII. Praha, 1894, s. 674.

¹²⁰ MOCNÁ, D., 2004, s. 349.

V rámci církevního pojetí existuje vícero významů, v původním významu byly epištoly zařazeny do kánonu Bible, přesněji do Nového zákona, kde se nachází 14 epištol svatého Pavla a dalších 7 epištol, které se nazývají katolické, mezi ně se řadí 2 epištoly svatého Petra, 3 svatého Jana, 1 svatého Jakuba a 1 svatého Judy. Mají víceméně podobu dopisů, ale jak upozorňuje *Ottův slovník naučný*, někdy se blíží spíše k traktátům.¹²¹

Text Bible je velice rozmanitý, nachází se v něm velké množství literárních žánrů, ať už se jedná o prosté vyprávění, filozofické úvahy, poezii či zmiňované dopisy (tj. epištoly). Na základě těchto skutečností lze biblický text vnímat z několika úhlů pohledu. Mohli bychom jej číst jako beletrii, filozofický spis či náboženský spis.¹²² V rámci této skutečnosti jsou epištoly v bakalářské práci považovány za součást velké literární památky, a proto jsou zařazovány do kapitoly s názvem Odras v literatuře.

3.3.2. Epistolární romány

Antika a středověk používaly formu dopisu v esejistice, satíře, přičemž také pronikala do poezie, v 18. století nastává zvrát. Dopisy sehrály významnou roli při utváření nového pohledu na žánr románu. Tzv. epistolární román je zvláštní druh románu, který umožní autorovi pracovat s více vypravěči najednou, jelikož každá část je psána někým jiným.¹²³ Lze tedy hovořit o novém kompozičním principu, kteří autoři používali.¹²⁴ Dialog mezi postavami probíhá uvnitř dopisů, lze tedy hovořit o vnitřní dialogičnosti, vypravěči jsou zde postavy, právě jejich očima vidíme skutečnost, naproti tomu klasický román pracuje s vypravěčem v er-formě.¹²⁵

Mohli bychom říct, že z literárního hlediska dopis někdy vědomě překročí hranici prostě sdělovacího textu a stylizuje se do estetizující podoby. Subjektivní vnímání určitých jevů pisatelovi umožňuje popsat všechny své pocity, názory, zmiňuje vztahy a klade významný důraz na jeho vnímání různých situací, o kterých se zmiňuje. Projevuje radost, smutek, lásku či lhostejnost, toto všechno lze vyčíst z dopisů, a proto se hojně využívaly a využívají i v literárním světě, jak dále specifikuje

¹²¹ OTTO, J., *Ottův slovník naučný*. Díl VIII. Praha, 1894, s. 674.

¹²² PŘIBYLOVÁ, Kateřina. *Bible jako literární dílo ve výuce literatury na gymnáziu*. Diplomová práce, 2013. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce – Mgr. Štěpánka Klumparová, Ph. D., s. 22.

¹²³ VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 81.

¹²⁴ LEHÁR, J., 2008, s. 253.

¹²⁵ PAVERA, Libor a kol. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002, s. 145; HOFFMANN Bohuslav a Jana HOFFMANNOVÁ. *Dialogické interpretace*. Praha: Karolinum, 2015, s. 17.

Mocná.¹²⁶ V 19. století byl důraz kladen i na patřičnou estetizaci korespondence, soudobá obliba korespondování byla spojena i s oblibou epistolárních románů. Spíše bychom se s ním setkali v zahraničí, v české literatuře se projevil málo a pouze v několika dílech, například jej použil Jan Neruda v rámci *Povídek malostranských* v první povídce s názvem *Týden v tichém domě*, Neruda tento žánr použil v ironizující podobě, využil efekt fragmentárnosti, aby čtenáře podnítil k interpretaci.¹²⁷

Jak již bylo naznačeno v předcházejících kapitolách, dopisová kultura byla spjata se šlechtou a učenci už od dob středověku. Tvzení se ukazuje například i na prvních epistolárních románech, které byly většinou vytvořeny šlechtici. Můžeme zmínit epistolární román *Les Lettres persanes* (česky *Perské listy*), který napsal francouzský šlechtic Charles-Louis de Secondat, baron de la Brède a de Montesquieu nebo Choderlos de Laclose.¹²⁸ Ne všichni autoři epistolárních románů náleželi ke šlechtě, mohlo se jednat o učence. Za zmínku stojí například Angličan Samuel Richardson a jeho díla *Pamela, or Virtue Rewarded* (česky *Pamela aneb Odměněná ctnost*) či *Clarissa, or the History of a Young Lady* (česky *Clarissa aneb Příběh mladé dámy*).¹²⁹

Významným milníkem pro uvedený žánr se stal rok 1782, kdy byla podepsána smlouva mezi kapitánem dělostřelců v armádě Ludvíka XIV. Laclosem a nakladatelstvím Durand. Vzniká tak epistolární román, který vešel do dějin jako *Les Liaisons dangereuses*, do češtiny přeložený jako *Nebezpečné známosti*.¹³⁰ Hlavními postavami jsou cynický vikomt de Valmont a jeho milenka markýza de Merteuil, dílo je tvořeno 175 dopisy. Díky epistolárnímu typu zápisu je možné čtenáře postavit do role pozorovatele, který je schopen vidět jednání všech postav, kdežto hlavní postavy mají pouze omezený rozhled.

Užití korespondence se nachází také v díle *Utrpení mladého Werthera* od Johanna Wolfganga von Goetha. Díky korespondenci, kterou si nešťastný Werther vyměňuje se svým přítelem Vilémem, lze nahlédnout na vnitřní boj postavy, ale nedává jej znát, když je v blízkosti Lotty. Pouze v pasážích dopisů, které jsou adresované

¹²⁶ MOCNÁ, D., 2004, s. 349.

¹²⁷ MOCNÁ, D., 2004, s. 356; povídka *Týden v tichém domě* mnohdy bývá označována jako cyklická novela.

¹²⁸ ŠRÁMEK, Jiří. *Dějiny francouzské literatury v kostce*. Olomouc: Votobia, 1997, s. 98.

¹²⁹ STŘÍBNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury*. Praha: Academia, 1987, s. 312–313.

¹³⁰ JANNERHED, Caroline. *Les rapports hommes-femmes dans Les Liaisons dangereuses de Choderlos de Laclos*. Bakalářská práce, 2016. Dalarna University. Vedoucí práce – André Leblanc, s. 3.

Vilémovi, dokáže opravdově popsat své pocity.¹³¹ Obě díla mají tragický konec, zatímco Valmont zemře v souboji, Werther spáchá sebevraždu kvůli nešťastné a nenaplněné lásce k Lottě.

Mezi epistolární romány bychom dále mohli zařadit román *Dracula* od Brama Stokera či *Utrpení knížete Sternenhocha* od Ladislava Klímy, přesto výše zmíněná díla nejvíce ovlivnila další autory, proto jsou také detailněji zmíněné. Práce se ovšem primárně nezabývá dopisy z literárního hlediska. Považoval jsem ale za důležité i tuto část zmínit, jelikož v 18. a 19. století byly velice oblíbené.

¹³¹ GOETHE, Johann Wolfgang. *Utrpení mladého Werthera*. Praha: Odeon, 2021.

4. Postava Gabriely Marie rozené z Lobkowicz, provdané Auersperg

4.1. Josef Maxmilián kníže z Lobkowicz – otec

Josef František Maxmilián, 7. kníže z Lobkowicz a vladař domu lobkowiczského, se narodil ve Vídni 3. prosince roku 1772.¹³² Nejenže byl knížetem, ale také 1. vévodou z Roudnice a držitelem řádu Zlatého rouna.¹³³ Jeho rodiči byli 6. kníže z Lobkowicz Ferdinand Filip Josef a princezna Gabriela rozená Savoy-Carignan.¹³⁴

Leopolda Dobrzenská z Lobkowicz, která pocházela z roudnické linie Lobkowiczů, ve své knize *A hudba přestala hrát* popisuje, jak se kníže Ferdinand Filip plánoval oženit. Mířil opravdu vysoko, jelikož se měl osmělit a požádat o ruku jednu z dcer císařovny Marie Terezie.¹³⁵ Ta ovšem tento nápad nepodpořila, ale ujistila knížete, že pro něj najde nevěstu vhodnou jeho stavu.¹³⁶ Tou dívkou měla být Marie Terezie z rodu Savoy-Carignan.¹³⁷ Nápadník byl v aristokratické společnosti známý tím, že mu jeho rozhodování značně trvalo, potenciální nevěsta odmítla čekat a provdala se do Francie, vzala si prince de Lamballe. Ferdinand Filip si nakonec vzal princeznu z rodu Savojských-Carignan, ale jednalo se o sestru již zmíněné Marie Terezie, Marii Gabrielu Savoy-Carignan.¹³⁸ Mohli bychom se domnívat, že námi sledovaná kněžna Gabriela provdaná Auersperg se jmenovala po ní, tedy po babičce.

Jediné dítě manželského páru Ferdinanda a Gabriely byl Josef František Maxmilián, který podle Dobrzenské neměl jednoduchý život. Dobrzenská uvádí, že měl mít tzv. koňskou nohu a celý život chodil o berlích.¹³⁹ Erwin z Lobkowicz ve svých vzpomínkách zmiňuje, že měl jeho pradědeček nemocnou nohu, a když vsedal na koně, musel se nechat připoutat k sedlu.¹⁴⁰ Také měl mít velice smutné dětství, jelikož rodiče ho vždy přijali pouze ve večerních hodinách, aby ho políbili. K audienci musel

¹³² JAKUBCOVÁ, Alena. *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století*. Praha: Divadelní ústav, 2007, s. 347.

¹³³ KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 142.

¹³⁴ KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 49.

¹³⁵ Císařovna Marie Terezie byla velice pokrokovou panovnicí. Za svůj život porodila 16 dětí – 11 dívek a 5 chlapců. In: WEISSENSTEINER, F., 1995, s. 234.

¹³⁶ DOBRZENSKÁ Z LOBKOWICZ, 2017, s. 16.

¹³⁷ Vedlejší větev italského rodu Savojských, kteří roku 1418 získali italské město Carignano. Viz HUGH, Chrisolm. *The Encyclopaedia Britannica: a dictionary of arts, sciences, literature and general information*. New York: Encyclopaedia Britannica, 1910, s. 336; Marie Terezie Savoy-Carignan byla popravena během Velké francouzské revoluce, a jelikož se jednalo o přítelkyni Marie Antoinetty, měla být její hlava napichnuta na kopí před oknem uvězněné královny. Viz DOBRZENSKÁ Z LOBKOWICZ, 2017, s. 20.

¹³⁸ Tamtéž, 2017, s. 16.

¹³⁹ Tamtéž, 2017, s. 16.

¹⁴⁰ LOBKOWICZ, E., 1997, s. 20.

nastoupit v doprovodu svého preceptora s parukou a také kordem. Jeho otec Filip si nejspíše přál, aby si Josef František zvykl na tvrdší vojenskou výchovu.¹⁴¹ Šestý kníže z Lobkowicz byl velice zvláštní člověk. Když jeho manželka Gabriela přivedla na svět Josefa Františka, porod byl tak komplikovaný, že málem zemřela. Filip se proto rozhodl, že svého syna neuvidí do sedmého věku života. Tuto přísahu dodržoval, i když jej příbuzní nabádali, aby si své rozhodnutí rozmyslel. Měli se dokonce obrátit na samotného papeže, aby tuto svou osobní vůli zrušil, ale Filip byl nejspíše příliš hrdý na to, aby svou úmluvu porušil.¹⁴²

Josef František se oženil 2. srpna 1792 ve Vídni s Marií Karolínou ze Schwarzenbergu.¹⁴³ Manželé měli celkem 12 dětí, z toho pět synů, kteří se dožili dospělosti¹⁴⁴ a sedm dívek, přičemž nejstarší dítě byla dcera Gabriela Marie. Josef František s manželkou Karolínou sdílel lásku k umění a hudbě.¹⁴⁵ Rodina Lobkowiczů byla známá tím, že byli štědrými mecenáši a sami se mnohdy angažovali v umění. Bohuslav Hasištejnský z Lobkowicz je nejspíše nejznámějším umělcem této rodiny, neboť byl latinským básníkem i prozaikem a řadí se mezi hlavní představitele humanismu doby jagellonské.¹⁴⁶ Zájem o umění a vědu příslušníků rodu podle Jana Racka také podporuje fakt, že na rodinném sídle v Roudnici nad Labem ještě během druhé světové války místní zámecká knihovna obsahovala přes 100 000 svazků.¹⁴⁷

Kníže byl svým okolím vnímán jako podivín, který miloval samotu a celé dny s nikým nehovořil. Jeho oblíbenou denní dobou byla noc a po desáté večer si nechával zahrát na violu, kterou vydržel poslouchat až dlouho do noci. I mše se účastnil vždy až v nočních hodinách. Měl mít také strach z velkých shromáždění, přičemž se vyhýbal i dvorským slavnostem a ve své komnatě měl zrcadlo, jež bylo nastaveno směrem do ulice, aby měl přehled, co se děje venku. Byl také velkým příznivcem lovu, na který se vydával pouze v malých skupinách. Přes všechny výše zmíněné okolnosti získal hodnost generálmajora, bojoval v napoleonských válkách a za svého života vytvořil

¹⁴¹ LOBKOWICZ, E., 1997, s. 19.

¹⁴² Tamtéž, 1997, s. 30.

¹⁴³ MAREK, Miroslav. *Rodokmen Lobkowiczů*. In: Genealogy.euweb.cz (online). Dostupné z: <http://genealogy.euweb.cz/lobkow/lobkow2.html> (cit. 2022-02-04).

¹⁴⁴ KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 50.

¹⁴⁵ DOBRZENSKÁ Z LOBKOWICZ, 2017, s. 18.

¹⁴⁶ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce 2/I H–J*. Praha: Academia, 1993, s. 82.

¹⁴⁷ 1200 inkunabulí, 600 rukopisů, 500 map, 3000 rytin a asi 5000 hudebnin. Viz RACEK, Jan. *Beethoven a české země*. Praha: SPN, 1964, s. 18.

také prapor myslivců z vlastních financí.¹⁴⁸ To, že si mysliveckého praporu velice považoval, dokládá i fakt, že se na svatbě jeho nejstarší dcery Gabriely Marie, provdané Auersperg, 23. září roku 1811 konal sólový lov dvou lesnických a mysliveckých hlídek.¹⁴⁹ Podivínství se, z hlediska pozdějšího života i rozebírané korespondence, nijak nedotklo jeho nejstarší dcery. Nejsou žádné zmínky o tom, že by se například kněžna stranila velkých procesí či dávala přednost nočním hodinám.

Během života knížete došlo k majetkovým změnám v rámci lobkowiczského rodu. Rodina vlastnila zaháňské vévodství od sklonku třicetileté války a až během bojů o rakouské dědictví¹⁵⁰ Slezsko připadlo Prusku. Tak se Lobkowiczové stali i poddanými pruského krále, ale pouze do roku 1785.¹⁵¹ O rok později bylo Zaháňsko vyčleněno z fideikomisního majetku a prodáno kuronskému vévodovi Petru Bironovi za tisíc guldenů.¹⁵² O vévodský titul Josef František nepřišel a z rozhodnutí Josefa II. byl titul přenesen na roudnické panství.¹⁵³ Roku 1805 bylo potvrzeno již nově vzniklé fideikomisní panství s centrem v Roudnici. A o dva roky později kníže prodal okněžněné hrabství Sternstein, které se nacházelo v Bavorsku. Titul okněžněný hrabě Sternsteinský zůstal součástí titulatury panujících knížat roudnické větve.¹⁵⁴ Kníže nebyl příliš dobrým hospodářem, nakonec byl okolnostmi donucen ke nucené správě jeho fideikomisního majetku.¹⁵⁵ O finančních problémech píšou ve svých memoárech i jeho potomci – Erwein z Lobkowicz a Leopolda Dobrzenská z Lobkowicz. Tyto finanční potíže nejspíše byly způsobeny i jeho zálibou v hudbě a širokou podporou hudebních skladatelů.

Šlechta měla vždy blízko k hudbě. Výjimkou nebyl ani podivínský kníže Lobkowicz, který do dějin vstoupil také jako velký mecenáš umění a obzvláště blízko měl k hudbě. V mládí se učil hrát na housle i na cello a chodil na hodiny zpěvu.¹⁵⁶ Kníže byl spoluzakladatelem vídeňské *Gesellschaft der Musikfreunde*,

¹⁴⁸ KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 49–50.

¹⁴⁹ *Am 23. september feierte die fürstliche Forstparthei ein charakteristisches Fest durch die solenne waidmännische Wehraufmachung zweier Forst und Jagdeleven.* Viz KINDERFREUND, 1860, s. 45.

¹⁵⁰ Války o dědictví rakouské byl konflikt mezi Habsburskou monarchií a Pruskem v letech 1740–1748. Viz: BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK a Naďa PROFANTOVÁ. *Velké dějiny země Koruny české, Díl 10: 1740–1792.* Litomyšl: Paseka, 2001, s. 15.

¹⁵¹ ŽÁČEK, Rudolf. *Dějiny Slezska v datech.* Praha: Libri, 2004, s. 455.

¹⁵² KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 50; ŽÁČEK, R., 2004, s. 456.

¹⁵³ JUŘÍK, Pavel. *Lobkowiczové – Popel jsem a popel budu.* Praha: Universum, 2017, s. 63.

¹⁵⁴ KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 49.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 49.

¹⁵⁶ DOBRZENSKÁ Z LOBKOWICZ, 2017, s. 18.

ale také se angažoval v Čechách, jelikož se zapsal do dějin jako spoluzakládající pražské *Jednoty pro zvelebení hudby v Čechách*. Od roku 1807 byl členem šlechtické akciové společnosti spravující vídeňská divadla.¹⁵⁷ Mezi umělce, které podporoval knížecí pár, patřil Luigi Basii, který se proslavil zpěvem a do služeb knížete z Lobkowicz vstoupil roku 1806. Luigi měl roční penzi, která činila 800 zlatých.¹⁵⁸ Dalším člověkem, jenž se těšil přízni rodiny, byl původem polský skladatel a houslista Casimir Antonio Cartellieri. Tento nadaný mladík vstoupil do služeb Lobkowiczů roku 1798, nejprve byl učitelem zpěvu a houslistou knížecí kapely, od roku 1800 je veden v seznamech jako skladatel a kapelník.¹⁵⁹ Dalším skladatelem byl Antonín Vranický, který měl také významnou úlohu na svatbě kněžny Gabriely Marie. Mezi knížetem Lobkowiczem a Vranickým panovalo přátelské pouto, po smrti knížete žil Vranický až do své smrti v lobkowiczském domě ve Vídni.¹⁶⁰

Roku 1799 poprvé v Čechách zaznělo Haydnovo oratorium *Stvoření*, odehrálo se na zámku v Roudnici a na Jezeří, není jistě náhodou, že právě tyto statky vlastnil kníže Josef František.¹⁶¹ Mezi nejvýznamnější hudebníky, které kníže podporoval, patřil i Ludwig van Beethoven. Aby ho Lobkowicz hmotně zajistil, zakoupil od skladatele několik skladeb, včetně známé *Eroicy*, která měla premiéru ve vídeňském lobkowiczském paláci roku 1805. V době finanční tísně, kdy Beethoven plánoval přesunout se na vestfálský dvůr, mu byla renta vyplácena nejen knížetem z Lobkowicz, ale také arcivévodou Rudolfem a knížetem Ferdinandem Kinským.¹⁶² Hudba provázela rodinu Lobkowiczů po celý jejich život, důkazem toho může být i repertoár, který byl vytvořen při příležitosti svatby kněžny Gabriely Marie a Vincence Nepomuka z Aurspergu roku 1811.¹⁶³ Zmínky o knížeti se nachází i ve vzpomínkách hraběnky

¹⁵⁷ JAKUBCOVÁ, A., 2007, s. 347.

¹⁵⁸ Tamtéž, 2007, s. 38.

¹⁵⁹ Tamtéž, 2007, s. 111.

¹⁶⁰ JAKUBCOVÁ, A., 2007, s. 640.

¹⁶¹ Tamtéž, 2007, s. 348.

¹⁶² RACEK, J., 1964, s. 18.

¹⁶³ *Am 19. September 1811 Abends: der Gefangene und Unser Fritz, von Kotzebue.*

Am 20. September, Gli antichi Slavi von Rossi, mit Musik von Picolini – ein eigens zu den Festlichkeiten gedichtetes und componirtes Gelegenheitsstück (Cantate), wovon die Textbücher bei der Aufführung unter die Gäste ausgetheilt worden sind.

Am 21. September Generalprobe der Festoper Venere e Marte, Dichtung von Antoni, Musik von Weigl.

Am 22. September (Sonntag): Der dankbare Sohn von Engel und der Verräther von Kotzebue.

Am 23. September (Vermählungsfeier) Venere e Marte, Festoper in vollendeter Darstellung, allgemein höchst beifällig aufgenommen. Zwischen dem ersten und zweiten Akte wurde mit Begleitung von Blasinstrumenten der „Hymnus zur Vermählungsfeier“ (Festlied von Johann Herbst) abgesungen.

Am 24. September Wiederholte Vorstellung der Festoper Venere e Marte von Weigl.

Ludoviky von Thürnheim, v nich se píše – „Z této doby pocházejí zápisky v mém deníku o operách knížete Lobkovitze (sic), které sám často komponoval a ve kterých též hrál aktivní úlohu, navzdor tomu, že chodil o berlích. Tento kníže byl dobrosrdečným dítětem a největším hudebním bláznem, jaký kdy žil.“¹⁶⁴ Osoba knížete v souvislosti s hudebním mecenátem se také objevuje v beletrii. Známou historku, že sám kníže zpívá v oratoriu Stvoření od Haydna v českém překladu, zakomponoval do rozsáhlého historického románu *F. L. Věk* Alois Jirásek.¹⁶⁵

Josef František zemřel předčasně 15. prosince 1816 v Třeboni.¹⁶⁶ Jeho pět synů založilo další linie, které vychází z roudnické primogenitury.¹⁶⁷

4.2. Karolína Schwarzenberg, provdaná Lobkowitz – matka

Matka Gabriely Marie pocházela z rodu Schwarzenbergů. Jednalo se o kdysi rytířský rod původem ze Seinsheimu, který se nachází v dnešním Bavorsku.¹⁶⁸ Systematické budování rodového majetku v českých zemích začalo za Jana Adolfa I., který roku 1654 získal inkolát.¹⁶⁹ Prvním trvalým sídlem Schwarzenbergů byla od roku 1660 Třeboň, ke které se záhy přikoupily další majetky, včetně Hluboké nad Vltavou.¹⁷⁰ Marie Karolína Terezie Walburga Regina, princezna ze Schwarzenbergu, se narodila 7. září roku 1775 ve Vídni jako nejstarší dcera Jana Nepomuka I. Schwarzenberga¹⁷¹

Am 25. September Die Jugend Heinrichs und der Verräther von Kotzebue.

Am 26. September Wiederholung der Cantate: Gli antichi Slavi, Musik von Picolini.

Am 27. September Wiederholung des Vermählungshymnus.

Am 28. September Die Strelitzen von Babo.

Am 29. September Die Jugend Heinrichs (Wiederholung).

Am 30. September Ginevra di Scotia, Oper von Simon Mayer.

Am 1. Oktober: Der Hahnenschlag, der Pult [?] und Blind geladen.

Am 2. Oktober Das Mädchen von Marienburg von Zschokke.

Am 3. Oktober Wiederholung der Oper Ginevra di Scotia. Viz KINDERFREUND, 1860, s. 47–48.

¹⁶⁴ JUŘÍK, P., 2017, s. 64–65.

¹⁶⁵ JIRÁSEK, Alois. *F. L. Věk: obraz z dějiny našeho národního probuzení*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960, s. 215.

¹⁶⁶ KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 142.

¹⁶⁷ JUŘÍK, P., 2017, s. 65.

¹⁶⁸ OTTO, J. *Ottův slovník naučný*. Díl XXIII. Praha, 1905, s. 83.

¹⁶⁹ Josef Kalousek ve svém *Českém státním právu* definoval inkolát takto: „K nejvýznamnějším přívlastkům státní individuálnosti a celistvosti koruny České náleží právo obyvatelské, kteréž zahrnujíc v sobě právo k držení svobodných statků, přístup k úřadům a vůbec účastenství ve správě veřejné, zastupovalo v ústavě stavovské právo občanské státu novověkého.“ Problematikou inkolátu se ve své habilitační práci zabýval Marek Starý – STARÝ, Marek. *Udělování českého obyvatelského práva (inkolátu) v době předbělohorské*. 2017 Habilitační práce. Univerzita Karlova v Praze.

¹⁷⁰ ŽUPANIČ, J., 2001, s. 242.

¹⁷¹ Jan I. Nepomuk Anton Josef Joachim Prokop, 5. kníže ze Schwarzenbergu (3. července 1742 – 5. listopadu 1789).

a jeho manželky Marie Eleonory Öttingen-Wallerstein.¹⁷² Otec Karolíny započal s budováním Schwarzenberského kanálu a jednalo se o posledního schwarzenberského knížete, který razil vlastní mince. Manželský pár měl velké množství dětí a mezi nimi i několik synů, kteří si nakonec rozdělili rodový majetek, díky čemuž vznikly dvě nové linie – hlubocko-krumlovská primogenitura a orlická sekundogenitura.¹⁷³

Mezi Lobkowiczi a Schwarzenbergy docházelo k častému rodinnému spojení a roku 1792 se situace opakovala. Důvod pro takovéto časté manželské spojení byl majetek, titul, ale také bezchybný původ, jelikož se oba rody řadily k těm nejvýznamnějším na území monarchie. Pro nejstarší dceru knížecího páru Karolínu byl vybrán dědic rozsáhlého lobkowiczského majetku Josef František Maxmilián. Svatba se konala ve Vídni 2. srpna roku 1792, tentýž rok byla Karolína oceněna dámským řádem Hvězdového kříže¹⁷⁴ a stala se palácovou dámou tehdejší rakouské arcivévodkyně Marie Terezie Neapolsko-Sicilské. Manželé byli významnými mecenáši umění, což bylo připomenuto již v předcházející kapitole. Kněžna Karolína byla ovšem známá i pro svou rozsáhlou charitativní činnost, která se nejvíce projevovala vůči chudému obyvatelstvu.¹⁷⁵ Je považována za hlavní iniciátorku založení tzv. *Gesellschaft adeliger Frauen zur Beförderung des Guten und Nützlichen* ve Vídni, později se stala jeho první předsedkyní. Vznik tohoto spolku reagoval na probíhající napoleonské války a sociálně-ekonomickou krizi. Zakládajícími členkami byly výhradně dámy z aristokratického prostředí, k nim se také postupně přidávaly i ženy z měšťanských vrstev. Kněžna věnovala zvláštní pozornost i vídeňskému ústavu pro hluchoněmé, ústavu pro nevidomé a nalezincům, ve kterých stále panovala velká úmrtnost. Karolína, sama matka 12 dětí, se tuto smutnou skutečnost snažila ovlivnit tím, že vytvářela pečovatelská místa na venkově.¹⁷⁶

¹⁷² Marie Eleonora Anna Agnes Walburga rozená Öttingen-Wallerstein, provdaná Schwarzenberg (22. května 1747 – 25. prosince 1797). Viz KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 146.

¹⁷³ ŽUPANIČ, J., 2001, s. 244.

¹⁷⁴ Řád Hvězdového kříže založila vdova po císaři Ferdinandu III. Eleonora Gonzaga, ta se jej rozhodla založit po požáru ve vlastních vídeňských komnatách roku 1668. Během onoho požáru bylo zničeno téměř vše, až na relikvii Kristova kříže. Vytvořila jakési sesterstvo katolických šlechticů, které členství v řádu zavazovalo k náboženským a charitativním povinnostem. Postupem času se z řádu stal jakýsi ženský protějšek hodnosti komoříků a podařilo se mu přetrvat až do dnešních dnů. Viz ŽUPANIČ, J., 2006, s. 244–245.

¹⁷⁵ KASÍK, MŽYKOVÁ, MAŠEK, 2002, s. 146.

¹⁷⁶ CSENDES, Peter a kol. *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. Bd. 12.* Österreichische Akademie der Wissenschaften: Wien, 2005, s. 25–26.

Rok 1811 se nesl ve znamení nového vydání *Všeobecného občanského zákoníku*, ale také ve znamení státního bankrotu, kdy byly nekryté bankocetle nahrazeny novými papírovými penězi. Aristokracie se o této změně dozvěděla přednostně, přesto se rodina Karolíny a Josefa Františka Maxmiliána ocitla ve vážných finančních problémech, jelikož, jak již bylo zmíněno, kníže Lobkowicz nebyl příliš dobrým hospodářem. Finanční nesrovnalosti v roudnickém fideikomisu přiměly rodinu Lobkowiczů, aby zasáhla, a došlo k tzv. sekvestraci, kterou vykonával Antonín Isidor z mělnické sekundogenitury rodu.¹⁷⁷ Karolína měla velké množství sourozenců, kteří se prosadili ve vysoké politice a sestře pomohli v tíživé finanční situaci. Jeden z jejích bratrů byl Karel Filip ze Schwarzenbergu, polní maršál, jenž cestoval s Napoleonem do Ruska během tažení v roce 1812 a následně se prosadil jako velitel vojska, které porazilo francouzského císaře v bitvě u Lipska roku 1813. Ve známé „bitvě národů“ byla zlomena francouzská moc a maršál byl oslavován jako hrdina.¹⁷⁸ Vládnoucí rakouský císař František I. si Karla Filipa velice vážil a chtěl jej odměnit za vojenské zásluhy a ochranu státu. Schwarzenberg si u císaře nakonec vyžádal finanční podporu pro svou sestru Lobkowiczovou (Karolínu).¹⁷⁹

Dalším Karolíniným bratrem byl Josef II. ze Schwarzenbergu, ten se oženil s Pavlínou rozenou Arenberg, provdanou Schwarzenberg.¹⁸⁰ Novomanželé poté cestovali na rodová schwarzenberská panství a mimo jiné se také zastavili v Sankt Pöltenu, kde se setkali s Karolínou a Josefem Františkem Maxmiliánem. Obě vznešené dámy si velice porozuměly, nakonec budou mít i podobný osud. Karolína na svět přivede 12 dětí, její švagrová Pavlína se stane matkou 9 dětí. Souhrou nešťastných okolností, a v případě druhé jmenované kněžny i vlivem smutné náhody, obě dámy své děti opustí příliš brzy.¹⁸¹ Lze předpokládat, že se nejednalo o poslední setkání manželských párů, po smrti Pavlíny bylo vydáno pietní album leptů, mezi nimiž se nachází také zpodobnění lobkowiczského zámku Jezeří, který vznikl během jedné z mnoha návštěv. Podle Lenderové se můžeme pouze dohadovat, jestli se na kresbě

¹⁷⁷ KASÍK, MŽYKOVÁ, MAŠEK, 2002, s. 50.

¹⁷⁸ NOVÁK, Jan Bedřich. *Polní maršál Karel kníže ze Schwarzenberka – historický portrét podle rodinné korespondence*. V Praze: Jan Bedřich Novák, 1913, s. 5–9.

¹⁷⁹ DOBRZENSÁ Z LOBKOWICZ, L., 2017, s. 18.

¹⁸⁰ Tato šlechtična je velice známá díky Mileně Lenderové, která o kněžně napsala několik odborných publikací, v této práci se budeme opírat především o její knihu s názvem *Tragický bál*. Pavlína bohužel roku 1810 zahynula v Paříži, když vběhla do hořícího altánu s úmyslem zachránit svou dceru, která již byla venku v bezpečí. V době úmrtí byla ve druhém měsíci těhotenství.

¹⁸¹ LENDEROVÁ, M., 2004, s. 113.

nachází hostitelský pár spolu s ní a jejím manželem, nebo se jedná pouze o umělecké vyjádření aristokratické společnosti.¹⁸²

Pokud ještě zůstaneme u uměleckého vyjádření, nesmíme opomenout ani několik portrétů a podobizen kněžny Karolíny. Na zámku Nelahozeves, tedy v lobkowiczských sbírkách, se dodnes nachází drobná podobizna kněžny Karolíny původem od francouzského malíře Hummela, který působil ve Vídni a v Uhrách. Hummel se na území habsburské monarchie dostává s největší pravděpodobností jako emigrant, v Čechách nejvíce portrétoval Kinské a Lobkowicze. Na malbě je zachycena kněžna Karolína se svými sedmi dětmi. Dílo pochází z roku 1806 a vzniklo ve Vídni, druhá dívka zleva by podle všeho měla být Gabriela Marie, které by v této době bylo kolem 13 let. Další podobizny kněžny Karolíny bychom dnes našli na zámku Hluboká nad Vltavou či na Žlebech, kam je přenesla právě její nejstarší dcera Gabriela Marie.¹⁸³

Kněžna Marie Karolína zemřela 24. ledna 1816 v Praze, její manžel ji přežil o necelý rok a zemřel ještě tentýž rok v prosinci. Manželé po sobě zanechali deset sirotků, přičemž nejmladšímu synovi Karlu Janovi byly v době smrti rodičů pouhé dva roky.¹⁸⁴

4.3. Život Gabriely Marie aneb typický život aristokratky 19. století?

Gabriela Marie se narodila 19. července 1793 ve Vídni.¹⁸⁵ Jak již bylo naznačeno v předešlých kapitolách, v žilách jí kolovala krev Lobkowiczů, Schwarzenbergů či pozdějších italských králů z rodu Savojských. Přichází na svět jako nejstarší dcera knížecího páru Josefa Františka Maxmiliána a Karolíny rozené Schwarzenberg. V souvislosti s tímto původem lze o Gabriele hovořit jako o aristokratce. Pojmy šlechta a aristokracie nejsou zaměnitelné, jelikož každý z pojmů označuje jinou sociální vrstvu. Aristokracie tvořila tzv. první společnost podunajské monarchie, která měla privilegia a byla izolovaná od ostatních vrstev, včetně níže postavené šlechty.¹⁸⁶ Toto označení v sobě nese také jistý závazek,

¹⁸² Tamtéž, 2004, s. 240.

¹⁸³ KASÍK, MŽYKOVÁ, MAŠEK, 2002, s. 147.

¹⁸⁴ Tamtéž, 2002, s. 146.

¹⁸⁵ Tamtéž, 2002, s. 146.

¹⁸⁶ O příslušnosti k aristokracii nerozhodoval titul, postavení ani majetek, ale většina členů pocházela z vysoké šlechty vlastníci značný majetek, museli se angažovat také ve vysoké politice (armáda, církev či státní správa). Důležitý byl pro aristokratickou vrstvu obyvatelstva bezchybný původ, sňatek nesměl být

který si kněžna uvědomovala, a svou roli plnila v rámci svého nejlepšího vědomí a svědomí. Výše uvedené skutečnosti se budou potvrzovat na následujících řádcích, kde bude představena životní dráha kněžny Gabriely.

Dětství aristokratů bylo podřízeno výchově, která byla nezbytná pro jejich pozdější život, přičemž byly respektovány rozdíly ve vzdělávání dívek a chlapců. Šlechtické rodiny své děti neposílaly do veřejných vzdělávacích ústavů, ale využívaly v první řadě služeb soukromých vychovatelů a pedagogů, kteří do rodin docházeli dle potřeby i několikrát týdně.¹⁸⁷ V období dospívání se šlechtické dívky odebraly na vychování do ústavu šlechticů. Výjimkou jistě nebyla ani Gabriela Marie. Habsburská monarchie byla mnohonárodnostním státem, což se také projevovalo ve výchově šlechticů a od 19. století i ve výchově měšťanů. V předbřeznové monarchii byla pro společenský vzestup nutná dovednost německého jazyka, ovšem mladé šlechticny běžně mluvily dvěma i více světovými jazyky.¹⁸⁸ Jazykem šlechty byla francouzština, která začala být velice populární od 17. století, kdy se Ludvík XIV., onen král Slunce, a jeho dvůr stali vzorem pro tehdejší Evropu. Vlna frankofilství zasáhla i země habsburské monarchie a francouzština byla rysem, díky kterému se šlechta odlišovala od ostatních vrstev. Obzvláště dívky musely tento jazyk znát, jelikož měly být schopné vést konverzaci na úrovni. Velká většina ji používala i v korespondenci, jak je tomu i u Gabriely Marie.¹⁸⁹ O nutnosti znalosti francouzštiny,

uzavřen s někým, kdo pocházel z nižší vrstvy či z novošlechtické rodiny. Titulárně nejvýše stály knížecí rody, ke kterým se řadili Lobkovicové (knížecí titul obdrželi roku 1624), Schwarzenbergové (knížecí titul obdrželi roku 1670) i Auerspergové (knížecí titul obdrželi roku 1653). In: ŽUPANIČ, Jan. *Šlechta a aristokracie v podunajské monarchii*. In: FEDERMAYER, Frederik a kol. *Magnátské rody v našich dějinách 1526–1948*. Martin: Slovenská genealogicko-heraldická společnost, 2012, p. 113–128, s. 113–116. V rámci této práce budeme používat obě dvě označení pro tuto část společnosti. Pokud se budeme zabývat přímo kněžnou Gabrielou, využijeme slovo aristokratka, pokud budeme generalizovat a uvádět celou společnost vyšší třídy, bude používáno slovo šlechta a jeho derivace.

¹⁸⁷ BROULÍMOVÁ, Olga. *Výchova a vzdělávání šlechticů v českých zemích 18. - 19. století*. Bakalářská práce, 2013. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce – PhDr. Luboš Velek, Ph.D., s. 38.

¹⁸⁸ LENDEROVÁ, M., 1999, s. 204.

¹⁸⁹ BROULÍMOVÁ, O., 2016, s. 41; Korespondence kněžny bude analyzována v samostatných kapitolách. Co se týče dalších jazyků, ve kterých byla kněžna vzdělávána, mohli bychom samozřejmě zmínit i češtinu, ale nepodařilo se mi dohledat žádný pramen ani zmínku o tom, že by kněžna česky hovořila. Dovolím si ale tvrdit, že je to velice pravděpodobné, jelikož Lobkovicové navazovali na Pernštejny, což byla ryze česká a moravská šlechta a dcery Vratislava II. z Pernštejna a Marie Manrique de Lara se učily také češtině. Rodové heslo Lobkoviců je taktéž zapsáno v českém jazyce – *Popel jsem a popel budu*. Bohužel neexistuje spolehlivý pramen, který by odkazoval na znalost češtiny ani u jejího syna Vincence Karla. Vnučata Gabriela Marie ale česky hovořila, obě její vnučky se provdaly do rodiny Windischgrätzů a starší z nich, Gabriela, se svými dětmi hovořila v češtině. Co by mohlo úvahu o češtině podpořit, je okolí Žlebů, to bylo spíše české, proto byla důležitá domluva mezi knížecí rodinou a jejich poddanými v češtině. – REJHA, A., 2016, s. 28; KOBIAŇOVÁ, B., 2017, s. 61; MAREK, Pavel. *Pernštejnské ženy: Marie Manrique de Lara a její dcery ve službách habsburské dynastie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2018, s. 100–107; Dalším

nejen mezi aristokracií, mluví i cestovní příručky pro střední vrstvy z konce 18. století. Tzv. apodemika doporučují znalost francouzštiny, jelikož byla všeobecně užívána a lidé by jí měli alespoň trochu rozumět. Cestovní příručky dále tvrdí, že každý správný cestovatel, který francouzštině nevládne, „by si měl zakoupit portativní slovník francouzského jazyka *Nouveau dictionnaire de poche, Francais-Allemand et Allemand-Francais*, který vyšel v roce 1789.“¹⁹⁰

Vzhledem k tomu, že mi detaily týkající se přímo výchovy kněžny Gabriely nejsou známy, používám spíše tyto obecnější údaje. Není jasné, zda vyrůstala v ústavu šlechticů, ani nejsou známa jména jejích domácích vychovatelů.

Otec Gabriely, známý mecenáš umění a velký milovník hudby, jistě dbal i na tuto část vzdělání svých dětí. Hudba byla také zařazována do učebních plánů. Podle Broulímové mělo každé dítě hrát povinně alespoň na jeden hudební nástroj a učit se zpěvu. Součástí hudebního vzdělávání byla i návštěva koncertů, což jistě nebyl problém pro lobkowiczské potomky, jelikož na zámku v Jezeří se konaly koncerty několikrát do roka.¹⁹¹

Pro aristokracii i měšťanstvo byla velice důležitá společenská výchova, ke které se řadil i tanec, přičemž dívky ze šlechtického prostředí byly do společnosti uváděny mnohem dříve, tedy patnáctý rok života pro ně nebyl nijak závazný. Například Gabrielina teta Pavlína, provdaná Schwarzenberg, přivedla na ples v Paříži pořádaný rakouskou ambasádou roku 1810 své dvě dcery, kterým bylo 12 a 14 let. Ples bohužel skončil onou známou katastrofou, jelikož Pavlína uhořela. Co se týče Gabriely, ta tuto svou taneční dovednost jistě využila při pořádání mnoha společenských akcí, účastnila se i známého Vídeňského kongresu. V učebních plánech se objevovalo i umění vést vznešenou domácnost nebo také náboženství.¹⁹² Církev jistě hrála významnou roli v životě kněžny Gabriely, jak je patrné z pozdější korespondence mezi ní a ruským carem (viz níže). Z korespondence není jasné, zda Gabriela měla

jazykem, který by přicházel v úvahu, že jej Gabriela ovládala, byla italština. Její babička Gabriela Savoy-Carignan hovořila italsky a také trochu francouzsky a své nejstarší vnučce vyprávěla často o svém životě. Samozřejmě musíme vzít v úvahu fakt, že se Gabriela Savoy-Carignan později německy naučila. Viz LOBKOWICZ, E., 1997, s. 30.

¹⁹⁰ HLAVÁČKA, Milan. *Cestování v éře dostavníků: všední den na střeoevropských cestách*. Praha: Argo, 1996, s. 90.

¹⁹¹ BROULÍMOVÁ, O., 2016, s. 44.

¹⁹² LENDEROVÁ, M., 1999, s. 52.

oblíbeného kaplana, v dopisech se ani nenacházejí zmínky ohledně patronátu jakéhokoliv kostela.

Malá Gabriela byla v kontaktu se svou babičkou z otcovy strany, po níž nejspíše dostala i jméno, Gabrielou Marií Savoy-Carignan, která zemřela až roku 1828 ve Vídni.¹⁹³ Babičce Savoy-Carignan se v rodině často říkalo „*Grandmaman*“ a své nejstarší vnučce s oblibou vyprávěla o svém mládí v italském klášteře a o podivném vztahu s jejím manželem Ferdinandem Filipem.¹⁹⁴

Zlomovým se pro krásnou Gabrielu Marii Lobkowicz stal rok 1811, kdy jí bylo 18 let. Byla nejstarším potomkem jedné z nejbohatších rodin v monarchii a zároveň se řadila k aristokratickým vrstvám. Bylo nutné, aby byl vybrán co nejlepší nápadník, který by odpovídal tehdejším požadavkům, mezi něž patřily majetek, titul a samozřejmě bezchybný původ. Erwein Lobkowicz ve svých zápiscích vzpomíná na údajné tři nápadníky, mezi kterými si Gabriela vybírala – hrabě Lazy Festetics z rodu Festeticsů, kníže Paul Esterházy a princ Vincenc Nepomuk Columban Auersperg. Gabriela si vybrala posledně jmenovaného a měla později prohlásit, že sňatek nebyl z lásky, ale pramenil ze sympatií, a nikdy by ji nenapadlo, že by měla všechny tři odmítnout.¹⁹⁵

Oslavy svatby se konaly na zámku v Roudnici nad Labem v září a říjnu roku 1811.¹⁹⁶ Ono veselí bylo plné lesku, okázalosti, rozmařilého luxusu a velkého uměleckého potěšení, protože během oslav hosté mohli zhlédnout nespočet divadelních představení, ohňostrojů a účastnit se lovů. Německy psaný spisek o historii rodu a této roudnické svatbě také zmiňuje pověst, podle které se na svatebních oslavách měla objevit bílá paní, což znamenalo zlé znamení, ovšem sám autor (lobkowiczský archivář P. Kašpar Boušek) připouští, že se vyprávění zakládá na báchorkách.¹⁹⁷

Začátek svatebního veselí byl již 13. září, kdy vše začalo lovem na skřivany a honitbami, které poté pokračovaly téměř s denní pravidelností. Hlavní slavnost byla naplánována na 23. září, což nám také potvrzuje onen spisek „*Das Hauptfest*

¹⁹³ MAREK, Miroslav. *Rodokmen Lobkowiczů*. In: Genealogy.euweb.cz (online). Dostupné z: <http://genealogy.euweb.cz/lobkow/lobkow2.html> (cit. 2022-02-04).

¹⁹⁴ LOBKOWICZ, E., 1997, s. 30–31.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 23-24; Erwein Lobkowicz také doslovně kněžnu cituje: „*Když Bůh sešle nápadníka, který se rodičům zamlouvá, je nutno se za něj provdat – pokud v nás nevzbuzuje odpor!*“

¹⁹⁶ ZL06525u001-02 – oficiální zpráva o svatbě Gabriely Marie a Vincence Nepomuka.

¹⁹⁷ KINDERFREUND, 1860, s. 25-26 – jedná se o překlad Barbory Kobianové.

(23. september) war bereits am Abend vorher und wieder am frühesten Morgen durch Glockengeläute verkündigt worden. Es entstand einen Sewoge von allen Menschenklassen und bald waren die Speliere formirt, durch welche der Hoch-zeitszug gehen sollte.“¹⁹⁸ Slavnostní mši svatou celebroid biskup z Raabu s pomocí knížecího kapelníka Vranického, který celou mši sestavil, a při hlavních okamžicích mohli svatební hosté slyšet výstřely z děl. V tento den bylo ve velké jídelně pro šlechtu připraveno na 160 jídel, v kapucínském konventu se několik dní stravovalo 68 osob z řad duchovenstva. O den později, tedy 24. září, byl naproti zámku na břehu Labe uspořádán ohňostroj, hosté mohli spatřit i impozantní úpravu okolí vrchního lesmistra Rusze, který nechal na několika vyvýšeninách v dostatečné blízkosti zámku instalovat 1 500 ohňů, což mělo vytvořit kouzelný svítící půlkruh.

Německý popis nás také velice dobře informuje o tom, kolik bylo zastřeleno zvířat a obslouženo hostů. Hon na zajíce 3. října byl posledním loveckým bodem na programu svatebního veselí. Jak autor připomíná: „*Ein Treibjagen bei Raczinowes (2. Okt.) und eine Hasenhetze daselbst (3. Okt.) beschlossen den bunten, bewegten und grosartigen Cyclus der Raudnitzer Feste, die wohl nie aus der Erinnerung der Anwesenden geschwunden sind.*“¹⁹⁹ Celkem bylo zabito 3 415 zvířat, u panského stolu bylo obslouženo 1 800 osob, u ostatních stolů 9 357 hostů v poledne a 7 505 lidí u večere. Svatby se zúčastnili zástupci rodu Auerspergů, Lobkoviců, Schwarzenbergů a dalších.²⁰⁰

Svatba nebyla milníkem jen v životě Gabriely a Vincence, ale nákladnost nakonec uvrhla rodinu do ještě větších finančních problémů, přestože důsledky státního rozpočtu byly již plně zřejmé a sám otec nevěsty byl v této době na pokraji finančního zhroutení. O svatebních oslavách se mluvilo ještě dlouho v okolí Roudnice i v samotné Praze a tvrdilo se, že stály milion guldenů. Ovšem tento údaj není ničím podložený.²⁰¹

¹⁹⁸ „Hlavní slavnost (23. září) byla ohlášena již večer předtím a znovu brzy ráno zvoněním zvonů. Sešel se obrovský dav lidí a brzy se vytvořily špalíry (uličky lidí), kterými měl projít svatební průvod.“

¹⁹⁹ „Hon u Račinova (2. října) a hon na zajíce v témž místě (3. října) uzavřely pestrý, bohatý a velkolepý program slavností v Roudnici, který pravděpodobně nikdy nevytřel z paměti přítomných.“

²⁰⁰ KINDERFREUND, 1860, s. 40–48.

²⁰¹ KÜTHEN, Hans-Werner. *Ludwig van Beethoven im Herzen Europas – Leben und Nachleben in den Böhmischen Länder*. Prag: Resonus, 2000, s. 199–200.

Gabriela Marie se díky sňatku také stává dámou Hvězdového kříže, stejně jako její matka, a zároveň palácovou dámou císařovny Marie Ludoviky Beatrix z Modeny, což byla v pořadí třetí manželka císaře Františka I.²⁰²

Manželství bohužel netrvalo příliš dlouho. Jak bylo již zmíněno, už během svatby vznikly zkazky o zjevení bílé paní, která svým příchodem měla věstít budoucí neštěstí. To na sebe nenechalo dlouho čekat, Vincenc Nepomuk zemřel v necelých dvaadvaceti letech roku 1812 v Praze, tedy pouhých pět měsíců po velkolepé svatbě, a zanechal po sobě devatenáctiletou vdovu Gabrielu.²⁰³ Kněžna byla v této době již těhotná a roku 1812 v Dornbachu u Vídně přivedla na svět chlapce a pozdějšího dědice rozsáhlého majetku, Vincence Karla Auersperga, o němž již bylo pojednáno v rámci úvodních kapitol. Gabriela Marie se již nikdy v životě nevdala a zůstala po celý svůj život s rodinou svého syna v Čechách, například na žlebském zámku, a v paláci ve Vídni. Vincence Karla Auersperga adoptoval jeho prastrýc Karel Auersperg-Trautson spolu s manželkou Josefou rozenou Lobkowicz. Jak uvádí historik rodiny Auerspergů, adoptivní rodiče vychovávali malého Vincence k pokoře, sociálnímu citění a péči o chudé. Jeho biologická matka jej směla vídat pouze půl hodiny denně.²⁰⁴ Tato výchova trvala až do roku 1822, kdy adoptivní prastrýc malého Vincence zemřel. Toto odloučení matky a syna nejspíše vztahy mezi nimi nijak nenarušilo, jak je vidno z pozdější spolupráce na úpravách žlebského zámku, z dopisů a blahopřání, které Vincenc Karel posílal své matce. Ta se po Karlově smrti stala poručnicí svého nezletilého syna a k rodovému majetku přikoupila statek Kluky a Dolní Kralovice s Čechticemi, a to roku 1830, ovšem jak uvádí Rejha ve své diplomové práci, rodina se statků ujala nejspíše až roku 1841.²⁰⁵

Vztah mezi matkou a synem také může doložit jedna z kavalírských cest Vincence Karla. Roku 1828 cestoval do Itálie spolu se svým vychovatelem Alexisem du Rieuxem, matkou Gabrielou a jejími dvěma sestrami, které v této době nebyly ještě provdány. Jednalo se o Terezii Lobkowicz a Zdeňku Lobkowicz, první jmenovaná

²⁰² KASÍK, MŽYKOVÁ, MAŠEK, 2002, s. 146.

²⁰³ NOHEL, R., 1999, s. 25; Vincenc Nepomuk Auersperg zemřel následkem břišního tyfu. Viz Státní zámek Žleby, inv. č. ZL6527/115.

²⁰⁴ PREINFALK, M., 2006, s. 312.

²⁰⁵ REJHA, A., 2016, s. 29; PREINFALK, M., 2006, s. 313; HENDRICH, J., 1890, s. 24.

zůstala až do své smrti svobodná a Zdeňka byla stejně stará jako její synovec Vincenc Karel.²⁰⁶

Mladá vdova Auerspergová se zúčastnila roku 1815 Vídeňského neboli tančícího kongresu, který se konal po napoleonských válkách. Zde se seznámila také s carem Alexandrem I., který se stal jejím velkým obdivovatelem. O těchto událostech bude však více pojednáno v následující kapitole.

Hned nadcházejícího roku a za dozvuků kongresu zasáhly kněžnu Gabrielu dvě smutné události. Jedna z nich připadla na leden, jelikož zemřela její matka Karolína, a v prosinci téhož roku se na věčnost odebral i její otec Josef František Maxmilián. Zanechali po sobě deset sirotek, přičemž dvě nejstarší dcery byly již provdány, včetně Gabriely, která byla navíc od roku 1812 vdovou. V tomto bodě se prameny a literatura rozcházejí. Erwein Lobkowicz a Leopolda Dobrzenská z Lobkowicz shodně udávají, že nejstaršího syna Karolíny a Josefa Františka vychovávala právě jeho starší sestra Gabriela, kdežto literatura v čele s Milenou Lenderovou zmiňuje jako vychovatelku tetu zmíněných sirotek, Eleonoru Žofii Schwarzenberg, která se nikdy nevdala. Bylo by zvláštní, kdyby kněžna Gabriela vychovávala svého mladšího sourozence, a nikoliv vlastního syna Vincence Karla, proto se v této práci spíše přikláníme k Lenderové.²⁰⁷ Je nutné podotknout, že pojmy výchova a oficiální poručnictví nelze posuzovat jako synonyma, a Gabriela tedy mohla specifickým způsobem zasahovat i do výchovy svých sourozenců.

Je jisté, že Gabriela velice dbala na vzdělávání a výchovu svého syna, proto bychom dodnes mohli nalézt v depozitáři žlebského zámku korespondenci mezi kněžnou a Vincencovými vychovateli, která byla psána ve francouzštině. V poslední části bakalářské práce bude zlomek dopisů taktéž analyzován. Snaha vychovatelů i Gabriely se vyplatila, jelikož v letech 1829–1831 Vincenc absolvoval filozofická studia ve Vídni, v této době nebyla filozofie samostatnou fakultou, nýbrž jakousi povinnou přípravou pro navazující studia. Mladý kníže samozřejmě ve vzdělávání pokračoval a dokončil je roku 1834 na právnické fakultě vídeňské univerzity.²⁰⁸

²⁰⁶ REJHA, A., 2016, s. 63.

²⁰⁷ LENDEROVÁ, M., 1999, s. 74; LENDEROVÁ, M., 2004, s. 113.

²⁰⁸ REJHA, A., 2016, s. 26.

Rok 1845 se nesl ve znamení všeobecného veselí v auersperské rodině, jelikož Vincenc Karel, v této době již dvaatřicetiletý muž, se oženil s o dvanáct let mladší princeznou Vilemínou rozenou Colloredo-Mansfeld. Svatba se konala 29. dubna v Chrámu svatého Víta na Pražském hradě.²⁰⁹ Jak se později ukáže, tchyně a snacha si velice rozuměly a, jak již bylo naznačeno, společně se také podílely na romantických přestavbách žlebského zámku. Obě dvě měly cit pro umění a malovaly nejen staré provedení místností, ale pokoušely se i o návrhy na romantickou přestavbu, která na zámku probíhala od roku 1848.²¹⁰

Rodina Auerspergů byla ve společnosti velice vážená a měla své místo ve vysokých pozicích u dvora, což dokládají například řády či postavení auersperských dam ve Vídni. Rod byl také znám pro svou lásku k umění. Vincenc od 60. let 19. století dohlížel na císařovy osobní lékaře, ale nejen to, měl na starost také správu klenotnice, uměleckohistorické a přírodopisné sbírky dvora. Angažoval se i ve správě dvorního divadla, kde dokonce působil jako jeho vrchní ředitel.²¹¹ Toto jejich postavení také souviselo s faktem, že si mohli dovolit být portrétováni těmi nejvýznamnějšími umělci své doby, včetně malíře Josefa Neugebauera, který Vincence ztvárnil jako renesančního kavalíra s železným nákrčníkem a kordem.²¹² V Červeném salonu na Žlebech se také nachází obraz kněžny Gabriely Marie od předního rakouského portrétisty, který od roku 1838 působil jako dvorní malíř císařského dvora, Antona Einsla. Kněžna za tento historizující obraz zaplatila 356 florinů. Mohli bychom zmínit ještě akvarelový portrét kněžny od Josepha Kriehubera, jenž patřil k tehdejším nejvyhledávanějším malířům.²¹³

V průběhu 50. a 60. let 19. století se kněžna Gabriela dočkala několika vnoučat a nadále se podílela na romantické úpravě Žlebů. Ovšem těsně před svým skonem pobývala ve Vídni, kde také nakonec 11. května roku 1863 zemřela ve věku nedožitých 70 let. O tři dny později bylo její tělo převezeno do Kolína, kde se konala zádušní mše v tamějším kapucínském kostele. Následně byly její ostatky dovezeny přes Malín

²⁰⁹ SUROVCOVÁ, M., 2012, s. 30; MAREK, Miroslav. *Rodokmen Lobkowiczů*. In: Genealogy.euweb.cz (online). Dostupné z: <http://genealogy.euweb.cz/auersperg/auersperg5.html>. (cit. 2022-02-04).

²¹⁰ SUROVCOVÁ, M., 2012, s. 44.

²¹¹ REJHA, A., 2016, s. 46.

²¹² POLÁKOVÁ, T., 2011, s. 54; Tento portrét lze vidět na žlebském zámku v tzv. Červeném salonu.

²¹³ KASÍK, MŽYKOVÝ, MAŠEK, 2002, s. 148–149; K Josephu Kriehuberovi viz WURZBACH von, Constantin. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Díl 13: Wurmser–Zhuber*. Vídeň: Kaiserlich-königliche Hof-und Staatsdruckerei, 1865, s. 219–231.

a Čáslav do Žlebů, kde stála rodinná hrobka naproti kostelu, a zde byla 15. května za účasti mnoha lidí a rodiny uložena k věčnému spánku po boku svého manžela Vincence Nepomuka Auersperga.²¹⁴

4.4. Gabriela Marie ve víru společenských povinností

V předcházející části byl popsán život kněžny z hlediska rodinných vztahů tak, jak je vidí literatura a případně také vzpomínky Erweina Lobkowicze a Leopoldy Dobrzenské z Lobkowicz. Nyní, jak již napovídá název podkapitoly, se budeme zabývat společenskými aktivitami Gabriely. Jednou z důležitých a v pramenech nejlépe dohledatelných byly plesy, ovšem lze předpokládat, že se účastnila dalších obvyklých společenských událostí, mezi něž například patřila divadelní představení, ale k nim nemáme dostatek pramenů. Mezi společenské aktivity samozřejmě patřily i návštěvy kostelů, kde se konaly mše. Jak již bylo zmíněno v předcházející kapitole, kněžna byla velice zbožná. Po smrti adoptivního otce jejího syna Vincence, Karla Auersperg-Trautsona, se Gabriela taktéž stala správkyní majetku. I tyto ekonomické aktivity lze zařadit mezi společenský život kněžny.

Jak šlechtická společnost, tak později i společnost měšťanská plesy nadšeně vyhledávala. Plesová sezóna končila v únoru, v období masopustu. Období bylo velice rušné u všech vrstev, jelikož se lidé bujaře veselili a dívky, většinou patnáctileté slečny, byly uváděny do společnosti. V oné sezóně se běžně tančilo na několika plesech najednou během jediného večera, dobrá organizace a několikahodinové trvání bálu ovšem umožňovaly přecházet z jednoho domu do druhého. Pokud se jednalo o aristokracii, počet účastníků často dosáhl i několika stovek hostů. Pro tak velkou masu lidí bylo potřeba připravit i odpovídající občerstvení, zpravidla se jednalo o nápoje, oplatky, zmrzlinu a mnohdy se hosté účastnili i honosně připravených večeří.²¹⁵ V rámci monarchie Habsburků se většina šlechtických domácích plesů konala na jejich sídlech v císařské Vídni. Pokud ovšem měla rodina povinnosti například v Praze, nebylo problémem taneční slavnosti přesunout i sem. Šlechtické plesy byly uzavřené společnosti, tedy měšťané se do nich nedostávali, výjimkou byli pouze důstojníci.²¹⁶

²¹⁴ KRATOCHVÍL, J., 2015, s. 61; Hrobka stojí do dnešních dnů, více se o ni zajímala Markéta Surovcová ve své bakalářské práci z roku 2012.

²¹⁵ LENDEROVÁ, Milena. *A ptáš se knížko má--: ženské deníky 19. století*. Praha: Triton, 2008, s. 209.

²¹⁶ LENDEROVÁ, 1999, s. 174.

Slavnosti hrály v životě Gabriely významnou roli, o čemž také svědčí i svatební veselí roku 1811. V první polovině 19. století se Evropa dostala do válečného stavu s Napoleonem, jedna z bitev, která pomohla ukončit jeho územní expanzi, byla i bitva u Lipska, kde bojoval příbuzný kněžny Gabriely. V této době se evropský kontinent potýkal s vlnou frankofobie, přesto se nadále francouzština udržela jako tehdejší lingua franca. Když války skončily, tehdejší společnost vynaložila značné úsilí, aby zapomněla na prožité hrůzy.²¹⁷ Mocnosti se snažily vzpamatovat a navrátit svět do známých kolejí, proto byli na 14. září 1814 do Vídně svoláni diplomaté a monarchové. Toto shromáždění vešlo do dějin jako Vídeňský kongres, jehož nejhlavnějším cílem bylo urovnat poměry v Evropě z hlediska rozložení sil.²¹⁸ Mnohdy se také stal terčem posměchu a satirického vyjadřování, kongres trval až do června 1815 a bylo důležité si zajistit kontakty pro budoucí konání, čemuž také napomáhaly velké množství plesů a zábav. Na toto konání reagoval i devětasedmdesátiletý maršál kníže de Ligne, který byl už ve službách Marie Terezie nebo Kateřiny II., těmito slovy: „*le congrès ne marche pas, il danse*“.²¹⁹

Pozvánka na tuto událost doputovala také k tehdy již ovdovělé vyhlášené krásce Gabriele Marii a jejímu adoptivnímu tchánovi Karlovi Auersperg-Trautsonovi, jak nám ukazují zhotovené pozvánky ve sbírkách Britského muzea.²²⁰

Ruskému carovi Alexandrovi, známého pro svou náklonnost k něžnému pohlaví, Gabriela imponovala jistě svou krásou, vystupováním a možná i jistou zdrženlivostí, která se projevovala velkou zbožností. Nebyla ale jediná, která byla společností zařazována do kroužku vyhlášených krasavic (Carolina Széchenyová, Sophie Zichyová, Rosina Eszterházyová, Jili Zichyová a hraběnka Saurma).²²¹ Skutečnosti, že se car zajímá o mladou aristokratku, si všimli i hlavní aktéři kongresu Klemens Metternich a Gabrielin, již několikrát zmíněný, strýc Karel Filip Schwarzenberg. Oba dva

²¹⁷ Tamtéž, 1999, s. 206; Tomuto období se opět věnovala Lenderová, viz LENDEROVÁ, Milena. *Fenomén Napoleon a vznik veřejného mínění ve střední Evropě*. In: Mezi časy-: kultura a umění v českých zemích kolem roku 1800: sborník příspěvků z 19. ročníku sympózií k problematice 19. století. Praha: KLP, 2000, s. 165–176; LENDEROVÁ, Milena. *Francie a Francouzi v cestovních zprávách z Čech v prvních desetiletích 19. století. Reflexe francouzské skutečnosti během padesáti let ve schwarzenberském archivu*. In: Napoleonské války a historická paměť. Země a kultura ve střední Evropě. Praha: Akademie věd ČR, 2005, s. 169–178.

²¹⁸ OTTO, J., 1907, s. 667.

²¹⁹ TARABA, Luboš. *Vídeňský kongres: tanec nových časů*. Praha: Epoque, 2020, s. 141; „*Kongres nezasedá, zato ale tančí*.“ – překlad Luboš Taraba.

²²⁰ Místo uložení je zajímavé, ale není jasné, jak se dostaly až na Britské ostrovy.

²²¹ LOBKOWICZ, 1997, s. 24.

potřebovali mít cara v dobré náladě, což měla zajistit právě mladá vdova Auerspergová, ministr i maršál ji tedy žádali, aby cara příliš stroze neodmítala.²²²

Tato situace nebyla pro kněžnu ani její okolí zvlášť příjemná. Ani atmosféra kongresu nebyla nijak dobrá, dokládá to pokles zájmu o různé radovánky, zábavy a plesy. Bývalý saský vyslanec na dvoře francouzského krále, svobodný pán Wackenbarth-Salmour, dění charakterizoval tak, že má každý každého už dost. Výjimkou byl ale právě ruský car, který si nenechal ujít žádnou zábavu a svým dvorským chováním se snažil získat dámské osazenstvo. Jeho favoritkou stále zůstávala kněžna Gabriela, kvůli čemuž si musela vytrpět následky několika skandálů. Jeden z nich hovoří o tom, že když car zahlédl kočár se schwarzenberským erbem, ve kterém Gabriela jela navštívit svou tetu, začal ji pronásledovat a nic jej nemohlo zastavit. Když dorazil do paláce, vtrhnul do soukromých komnat, kde se maršál Schwarzenberg zrovna převlékal. Rozladěný maršál ještě stačil Alexandra nazvat „vlezlým člověkem“.²²³ Erwein Lobkowicz ve svých pamětech také připomíná příběh, kdy car pozval kněžnu na oficiální jízdu na saních. Ze slov Gabriely je jasné, že na jízdu nevzpomínala ráda, jelikož řekla: „*Tolik lidí se dívalo z oken, tolikrát bylo moje dobré jméno trháno.*“ Ovšem dále Lobkowicz poznamenává, že její okolí si rozhodně nedovolilo tvrdit klepy, které by útočily na její počestnost.²²⁴

Imperátor ale zašel ještě dál, neboť v salonu Stefana hraběte Zichyho prohlásil – „*Mám Gabrielu tak rád, že kdybych neměl manželku, oženil bych se s ní.*“²²⁵ Zmínky o tomto prohlášení se nenachází v korespondenci mezi carem a Gabrielou. Je tedy otázka, jestli se tato situace opravdu udála, či byla ze strany cara vědomě zamlčena před kněžnou. Ve žlebském depozitáři se nachází pouze dopisy od Alexandra a jen jeden koncept od Gabriely. Dopisy od kněžny se nejspíše nachází v ruských archivech.

Nyní se přesuneme v čase, a to do druhé poloviny 30. let 19. století. Šlechtu samozřejmě plesy ani slavnosti nijak neomrzely. Éra posledního římského císaře Františka se pomalu chýlila ke konci a 2. března 1835 zemřel na následky zápalu plic.

²²² Tamtéž, 1997, s. 24.

²²³ TARABA, Luboš. *Vídeňský kongres: salony, kuloáry, budoáry*. Praha: Baset, 2002, s. 228.

²²⁴ LOBKOWICZ, 1997, s. 24.

²²⁵ TARABA, 2002, s. 282.

Samozřejmě se jednalo o velice smutnou událost, na druhou stranu ale umožnila nastoupit na trůn jeho synovi Ferdinandovi.²²⁶

Druhá polovina 30. let byla vnímána jako nový začátek pro monarchii, obyvatelé viděli ve Ferdinandovi mnohem laskavějšího panovníka, než byl jeho otec. Čeští vlastenci do něj vkládali velké naděje a skládali na jeho počest oslavné písně a ódy.²²⁷ Přelom léta a podzimu roku 1836 byl pro české země vnímán jako přelomové období. 7. září se nechal českým králem korunovat právě Ferdinand a jeho italská manželka Marie Anna Savojská se stala korunovanou českou královnou.²²⁸ Jednalo se o poslední pražskou korunovaci, jelikož jeho nástupce František Josef I., i přesto že dal slib, se nikdy nenechal korunovat českým králem.²²⁹ Korunovace se nesla také v duchu jistých omezení, protože v Praze řádila epidemie cholery.²³⁰ Gabriela Marie Auersperg, v této době již matka čtrnáctiletého Vincence Karla, se zmíněné slavnostní korunovace účastnila. Skutečnost můžeme doložit na základě dochovaných pozvánek, které jsou dnes ve sbírkách státního zámku ve Žlebech.

Ferdinand se ocitl v Praze již několik dní před svou korunovací, město bylo již připraveno na slavnostní vjezd panovníka. Ani císařská rodina nezahálela a pro šlechtu uspořádala hned několik akcí. Jedna z nich se konala již 4. září 1836. Hosté si samozřejmě uvědomovali vážnost situace, která byla spojena s epidemií, přesto veselí pokračovalo.

*„Einladung zur einen Balle bei Hofe am 4. September 1836 um 7 Uhr Abends für fürstin Auersperg-Lobkowitz. Die Herren erscheinen in der kleinen Uniform, jene, weleche tanzen, im Frack. Die Damen in rundem Kleidern. Wer nicht erscheinen kann, hat sich bei Zeiten im k. k. Obersthofmeisteramte (im kön. Schlosse, Einfahrtsgang, 2ten Stock, Thür Nro. 40) entschuldigen zu lassen.“*²³¹

²²⁶ UHLÍŘ, Dušan. *František II. (I.)*. In: RYANTOVÁ, Marie a Petr VOREL. *Čeští králové*. Litomyšl: Paseka, 2008, s. 517.

²²⁷ SEKYRKOVÁ Milada. 7. 9. 1836 *Ferdinand V.: Poslední pražská korunovace*. In: *Dny, které tvořili české dějiny*. Praha: Havran, 2004, s. 66.

²²⁸ Tamtéž, 2004, s. 17.

²²⁹ ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan Pavel KUČERA a Jaroslav CUHRA. *České země v evropských dějinách. 3. svazek – 1756–1918*. Praha: Paseka, 2006, s. 266; Pragmatická sankce z roku 1713 české země charakterizovala jako dědičnou zemi Habsburků, proto byli habsburští panovníci chápáni od svého narození až do své smrti jako čeští králové i bez tradiční korunovace.

²³⁰ SEKYRKOVÁ, M., 2004, s. 56.

²³¹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525q004 – „Pozvánka na ples u dvora dne 4. září 1836 v sedm hodin večer pro kněžnu Auersperg-Lobkowitz. Pánové se objeví v [ve smyslu budou mít oblečeno] malých uniformách [nejspíše ve smyslu jednodušších uniforem], ti, kteří tančí, ve fraku. Dámy v kulatých šatech

Jak je popsáno výše, nebylo neobvyklé, že se během jednoho dne konalo hned několik slavností, ale díky dobré organizaci bylo možné přecházet z jedné na druhou. Tato situace se stala 10. září. Tohoto dne byla kněžna Gabriela pozvána nejprve k císařskému stolu. „*Einladung zur Kaiser-Tafel am 10. September 1836 für fürstin [...] Auersperg-Lobkowitz um - [...] - Uhr. Wer nicht erscheinen kann, hat sich im k. k. Obersthofmeisteramte (im kön. Schlosse, Einfahrtsgang, 2ten Stock, Thür Nr. 40) bei entschuldigen zu lassen.*“²³²

Ten večer čekal na Gabrielu ples u hraběte a hraběnky z Chotkova, kteří se vyslovili prostřednictvím následovně znějící pozvánky: „*Le Comte et la Comtesse de Chotek prient 16me la princesse d'Auersperg-Lobkowitz de leur faire l'honneur de venir chez euse au bal paré le 10 Sp16embre. – à 7 heures. Répondez s'il vous plaît.*“²³³ Rozdíl mezi císařským plesem a šlechtickým bychom mohli ukázat právě na uvedených pozvánkách. Odlišnosti se mohly týkat odívání, jelikož Chotkové se přímo nedožadují speciálního oděvu.

Ke korunovačním slavnostem také patřily tzv. karusely. My se ovšem budeme zabývat karuselem, který souvisel se svatbou Vincence Karla a Vilemíny rozené Colloredo-Mansfeld roku 1845.

Historie karuselů sahá až do doby nesoucí se v duchu změn politických a ekonomických, tyto změny byly motivovány rozvojem měst a řemesel, a to i díky přispění tehdejší vědy a techniky. Znamenala tedy konec rytířstva jako takového a byla nahrazována jinými činnostmi vojenského rázu, které dostaly název *karusel*. Místo typických rytířských turnajů byly předváděny útoky na figuríny, na makety hradů a vše se neslo v duchu bájí o rytířích kulatého stolu a králi Artušovi. V 17. a 18. století

[budou oblečeny]. Ti, kteří se nemohou dostavit, se omluví u císařského a královského hofmistra (v královském paláci, vstupní chodba, 2. patro, dveře č. 40). Tato pozvánka nezapomíná na příslušný oděv, jelikož právě ten určoval postavení ve společnosti. 19. století se také projevovalo velkými změnami v rámci odívání. S nimi také souvisel i měnící se ideál ženské krásy. Doba romantismu přála útlým, jemným a bledým ženám, ovšem ve 30. letech se vrací již osvědčené atributy ženskosti, jako např. důraz na plnost ženské postavy. Ideálem se opět stala žena s útlým pasem, oblými boky a plným dekoltem. Bledost v této době vycházela poněkud z módy, ale obličej nesměl být opálený, nýbrž měl mít přírodní barvu. Již po staletí byly korunou ženské krásy dlouhé a husté vlasy, které byly svazovány do uzlů. Viz LENDEROVÁ, M., 1999, s. 140.

²³² Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525q003 – „Pozvání k císařskému stolu 10. září 1836 pro princeznu [...] Auersperg-Lobkowitz v [...] hodin. Ti, kteří se nemohou dostavit, se omluví u císařského a královského hofmistra (v královském paláci, vstupní chodba, 2. patro, dveře č. 40).“

²³³ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525q002 – „Hrabě a hraběnka z Chotkova žádají 16. princeznu (kněžnu) Auersperg-Lobkowitz, aby jim prokázala čest a přišla 10. září v sedm hodin večer na ples. R. V. S. P. (Prosím, odpovězte).“

se staly natolik oblíbenou dvorskou zábavou, že se s nimi počítalo při všech významnějších slavnostech. V českých zemích bylo k těmto slavnostem přistoupeno v letech 1627 a 1628 v souvislosti s korunovací Ferdinanda II. a jeho nevlastní matky Eleonory z rodu Gonzagů.²³⁴

Společnost převážně v 19. století byla nadšená do příběhů ze staré Anglie, vedoucí pozici v tom měla šlechta, a to především ta, u které bychom v genealogii našli vazby na anglický královský rod, včetně Lobkowiczů. Atmosféra se nesla v duchu preromantismu a následně romantismu z Francie, Německa i Anglie. Toto nadšení sledujeme u české veřejnosti roku 1805, kdy vyšel český překlad *Ataly* od francouzského spisovatele de Chateaubrianda. Za překladem stojí Josef Jungmann, který na něm také ukázal, že čeština je schopná zvládnout nejvyšší slovesné výkony světové literatury.²³⁵ V romantizujícím duchu pokračoval i Josef Hanka, který napsal dílo s názvem *Záře nad pohanstvem*. Mohli bychom zmínit i Karla Hynka Máchu či Erbena a jeho *Kytici*.²³⁶

Ke karuselům také patřily kostýmní promenády a plesy, které měly onen „středověký“ ráz. Bez toho se nemohla obejít ani svatba Gabrielina syna Vincence a Vilemíny, po svatebním obřadu následoval tedy obvyklý karuselový ples. Tento výjev zachytil český malíř, pocházející z Olomouce, Josef Alexandr Leopold Koruna. Vyobrazil všechny účastníky v historických kostýmech, nikoliv staticky, ale dynamicky při živém rozhovoru. Na obraze je také vymalována kněžna Gabriela, která nemohla na svatbě svého syna chybět, ženich Vincenc Karel a nevěsta Vilemína rozená Colloredo-Mansfeld. Podle popisu Mžkové bychom na malbě našli i Františka, knížete Colloredo-Mansfelda, hraběte Sternberga, Adolfa, knížete ze Schwarzenbergu, a další.²³⁷ Detaily k tomuto konkrétnímu karuselu nejsou známy. Není jisté, jestli se na organizaci slavnosti podílela i sama kněžna.

Gabriela jistě nebyla ve společnosti nijak osamocená. Byla sice vdovou, ale to neznamenal, že by se nemohla účastnit různých společenských akcí a událostí. Setkávala se s těmi nejvýznamnějšími představiteli státu i šlechty. Toto tvrzení

²³⁴ MŽYKOVÁ, Marie. *Karusely*. Národní památkový ústav, územní pracoviště v Liberci: správa Státního zámku Sychrov, 2006, s. 20.

²³⁵ LEHAR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 182.

²³⁶ Tamtéž, s. 218; Uvědomuji si, že toto vykreslení je velice povrchné, ale pro účely této bakalářské práce a vykreslení atmosféry doby je, podle mého názoru, dostačující.

²³⁷ MŽYKOVÁ, M., 2006, s. 47–48.

je po celou dobu v práci předkládáno, byla tu zmiňována různá jména od příbuzných z rodu Schwarzenbergů, Lobkowiczů a Auerspergů, přes císařskou rodinu, Colloredo-Mansfeldy nebo Mensdorffy-Pouilly, rod pocházející z Francie, který našel útočiště na území Habsburské monarchie během Velké francouzské revoluce. Právě Emanuel Mensdorff-Pouilly už roku 1812 utěšoval kněžnu, když ji nemoc připravila o manžela Vincence Nepomuka.²³⁸ Na životě kněžny ukazujeme, že aristokracie a šlechta byly mezi sebou různě provázány a tehdejší Evropu nelze vnímat jako homogenní celek ani v rámci rodinných vztahů. I původem česká aristokratka (toto stanovisko je bráno z hlediska otcovy strany) byla příbuzná s pozdější italskou královskou rodinou i anglickou královskou rodinou.

Tato část si dala za cíl ukázat život Gabriely na poli politiky a zábavy, které se v jejím životě mnohokrát propojily. Na plesích a dalších slavnostech nebyla kněžna osamocena, scházela se zde velká část aristokracie a šlechty. V několika dopisech kněžna zmiňuje jména dalších rodů, jako například *madame de Buquoy*, častěji se ale pohybovala v kruhu své rozvětvené rodiny, což ale neznamenalo, že se nemohla scházet s ostatními příslušníky aristokracie, jen se o tom tak často nevyjadřovala ve francouzsky psané korespondenci.

²³⁸ ŠVARÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila. *Rodinné strategie šlechty: Mensdorffové-Pouilly v 19. století*. Praha: Argo, 2007, s. 106.

5. Úvod k analýze dopisů

Korespondence, deníkové záznamy, paměti či autobiografie a cestopisy jsou dnes řazeny mezi tzv. *ego-dokumenty*. Ovšem Jiří Studený toto označení považuje za nešťastné, jelikož onen koncept *ega* je dnes považován za až ideologický odkaz freudovského pojetí, souvisejícího s psychoanalýzou. Ta je současnou psychologií přehodnocována a postupně nahrazována.²³⁹ I když si uvědomujeme tyto nové poznatky, v rámci práce zůstaneme u tradičního označení *ego-dokumenty*, které používá moderní historiografie i literární historie.

Vyjmenované dokumenty jsou písemnosti osobní povahy, které vyjadřují individualitu jedince, psychologické stavy a jeho názory. Díky těmto aspektům se můžeme pokusit o jakousi rekonstrukci povahových rysů dané osoby. *Ego-dokumenty* ukazují životní dráhu a myšlenkový svět pisatele, jsou proto velice významným pramenem pro tzv. *dějiny každodennosti* či *gender-history*, ale i pro *dějiny myšlení*.²⁴⁰ Pokud hovoříme o vzdělaných vrstvách obyvatelstva, můžeme zahlédnout i části dějinných událostí, které jsou viděny očima někoho, kdo při nich mohl přímo stát nebo o nich byl informován díky jinému člověku či dobovému tisku. Své pocity tedy mohl promítnout na dopisní papíry nebo do deníkových zápisků.

Je nutné při práci s těmito dokumenty osobní povahy přihlídnout k jisté subjektivizaci, vznikaly spontánně a mnohdy nebylo ani jejich cílem vystihnout momentální situaci. Ovšem jejich neobjektivita už vyplývá ze samotné podstaty, proto jsou tyto prameny využívány též v rámci tzv. mentálních dějin, které jsou zmíněny výše.²⁴¹

Co se týče samotné editace pramenů, v našem případě se jednalo o dopisy, pozvánky, oznámení či práce, které obsahovaly souhrnné informace o událostech odehrávajících se za života kněžny. Tímto máme na mysli německy psaný spis o svatbě kněžny Gabriely a knížete Vincence Nepomuka. V textu práce jsou vždy zvoleny úryvky z dopisu pro lepší doplnění atmosféry a ukázka přesných formulací v dopisech.

²³⁹ STUDENÝ, Jiří. *Deníková forma v literárních a psychologických souvislostech*. In: *Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004, s. 77-80; Ego-dokumenty se také zabývali někteří autoři v rámci publikace *Základní problémy studia raného novověku* z roku 2013 pod vedením Koldinské-Šedivé – KOLDINSKÁ-ŠEDIVÁ, Marie a kol. *Základní problémy studia raného novověku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013.

²⁴⁰ ZÍTKOVÁ, Markéta. *Ego-dokumenty českých šlechticů raného novověku*. Bakalářská práce, 2006. Univerzita Karlova. Vedoucí práce – prof. PhDr. Eduard Maur, CSc, s. 1.

²⁴¹ ZÍTKOVÁ, M., 2006, s. 1.

V jednotlivých kapitolách je tedy český text kombinován s úryvky francouzského a německého jazyka, což je bráno jako odkaz na multilingvní prostředí šlechty. Reflexe korespondence je spíše parafrázovaná.

Ediční norma jednotlivých částí textů v cizím jazyce vychází z práce Ivana Šťovíčka a kolektivu z roku 2002, tuto normu použil i Adam Rejha ve své diplomové práci.²⁴² Korespondence je zařazena do jednotlivých kapitol, které jsou nazvány po stylistické stránce dané korespondence. Je ovšem kladen důraz na text, do kterého jsou začleňovány pasáže z dopisů, které jsou poté komentovány v poznámkách pod čarou. Dopisy byly uspořádány rukou Vilemíny rozené Kinské, provdané Auersperg, jak již bylo připomenuto v předcházejících kapitolách. Na několika dopisech jsou přípisky, které zpřesňují obsah. Mnohdy je doplněn i rok, jelikož korespondence mezi Karolínou a Gabrielou například nebyla mnohdy datována. Každý dokument je opatřen citací, která se nachází v poznámkách pod čarou, přičemž veškeré materiály byly čerpány z fondu státního zámku ve Žlebech. V textech je vždy francouzsky psaný originál a v poznámkách pod čarou je jeho český překlad, proto jsou jména i názvy ponechány v původním přepise, například *Nassanberg*, *Schleb*, *Prague*, *Vienne* a další. V textech jsou opravovány hranice slov, například v dopisech Karolíny Lobkovicz byla některá slova psána dohromady (*dela X de la*, vlastní jméno *Gilblas X Gil Blas*,...) a akcenty (*accents*), často se objevuje pouze *accent aigu*, a to i ve slovech, ve kterých se podle moderní francouzštiny nepoužívá, dvojice liter ff, které označují ss, jsou nahrazovány dnešní používanou podobou, tedy ss.

Četba a překlad dopisů mnohdy nebyly jednoduché, proto pokud se jedná o nečitelný text, je značen [...], pokud se někde nachází slovo, které je zapsáno, ale jeho překlad je nejasný, je používáno značení [?], objevují se i nedostatky v koncovkách, které byly opravovány, a to tímto zápisem [mé doplnění]. Nutno podotknout, že v páté kapitole bude korespondence posuzována z větších detailů, aby bylo možno nahlédnout co nejvíce do nitra vztahů mezi Gabrielou a dalšími pisateli. Toto nahlédnutí spolu s mobilitou kněžny, jejími zájmy, pokud se dostatečně projeví, se bude nacházet v kapitole šesté.

²⁴² ŠŤOVÍČEK, Ivan a kol. *Zásady pro vydávání novověkých historických dokumentů z období od počátku 16. století do současnosti*. Praha, 2002.; Rejha se zabýval cestovními deníky Vincence Karla, proto jsem se rozhodl ve stejné normě pokračovat. Viz REJHA, A., 2016, s. 91.

5.1. Analýza soukromé korespondence s významnou evropskou osobností

Onou významnou osobností je car Alexandr I. Pavlovič. S kněžnou se seznámili v době konání Vídeňského kongresu. Tehdy si Gabriela získala i carovy sympatie. Ač car připravil kněžně několik nezáviděníhodných situací, přesto se ve Vídni neviděli naposledy. Poslední setkání proběhlo v Goldeggu roku 1818.²⁴³ Gabriela se také zasadila o zlepšení vztahu mezi carským párem, jelikož měla cara přesvědčit, aby opustil svou polskou milenkou a navrátil se zpět ke své manželce Luise.²⁴⁴

V dubnu roku 1815, přesněji ve čtvrtek a ve 4 hodiny ráno, jak car připsal na konec dopisu, poslal kněžně dopis, ve kterém velebí její osobnost. Oslovuje ji jako *Princesse*. Spolu s dopisem jí také poslal francouzsky psanou Bibli, ale pouze čtvrtou část. Předcházející části si stále nechává u sebe. Car tuto skutečnost vysvětluje tak, že bude vyčkávat na pokyn kněžny, aby mohl poslat další části. Zároveň vysvětluje, proč zrovna Bibli, jelikož mladou vdovu vnímá jako osobu s andělskou duší, a právě ona jediná je hodna ocenit hodnotu, kterou kniha má. Taktéž žádá Gabrielu o slib, který mu již dala. Nikdo se nikdy nedozví, že kniha byla právě od něj. Je pro něj zároveň důležité, aby si při četbě vždy vzpomněla na toho, kdo ji Bibli poslal. Ke konci dopisu car píše, že se neodvažuje požadovat odpověď od kněžny, není to jeho úmyslem a nechce, aby se kněžna cítila povinná k jakémusi závazku. A loučí se takto – „*Agréez je vous supplie Princesse mes hom[m]ages les plus respectueux et les plus dévoues. Alexandre.*“²⁴⁵

Car nakonec kněžně poslal všechny čtyři svazky Bible, v přiloženém dopise přesně popisuje, co přesně by měla Gabriela číst a jak často. Datace hovoří o květnu roku 1815, tedy ještě v době konání Vídeňského kongresu, místo odeslání totiž hovoří právě o hlavním městě Rakouského císařství.²⁴⁶ Za života kněžny se nejspíše opravdu nikdo nedozvěděl, od koho svazky Bible jsou. Ty byly uloženy ve žlebském oratoriu, odkud se dostaly do rukou Vilemíně rozené Kinské, provdané Auersperg, ta je opatřila německým popisem. Byly svázané v zelené vazbě se stříbrným nápisem a stříbrným zavíráním, na němž se vyskytoval rok 1815, ke knihám byl připojen dopis,

²⁴³ LOBKOWICZ, E., 1997, s. 25.

²⁴⁴ DOBRZENSKÁ Z LOBKOWICZ, L., 2017, s. 19.

²⁴⁵ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b006 (18. dubna 1815 – car Alexandr Gabriele Marii) – „*Přijměte, kněžno, mé nejuctivější a nejoddanější pocity (poklony). Alexandre.*“

²⁴⁶ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b011 (19. května 1815 – car Alexandr Gabriele Marii).

ve kterém se nacházel přesný návod, jak vše číst. Druhá strana těchto poznámek z pera Vilemíny hovoří o dárku pro malého Vincence, tehdy mu byly tři roky. Obdržel kozáckou uniformu, v níž byl portrétován. Z tohoto počinu byla nešťastná jeho babička Gabriela, majíce obavy z reakcí okolí. Nepřála si, aby byl obraz vykládán jako slib věrnosti a nebyla tím pošramocena jejich pověst.²⁴⁷

Alexandr kněžně píše, aby si každý den přečetla jednu kapitolu z evangelií, počínaje svatým Matoušem, a kapitolu z epistol. Bez narušení má dodržovat pořadí kapitol a po skončení čtení evangelií má opět začít se svatým Matoušem. Car neopomíná ani Starý zákon, tam by doporučoval začít od začátku a číst po kapitolách, poté se přesunout k Deuterokanonickým knihám a začít od *Tobiáše* až k *Moudrosti Šalamounově*. *Zjevení Janovo* vnímá jako samostatnou část a jeho četba by neměla narušit každodenní četbu.²⁴⁸

V červenci roku 1815 pobýval car v Paříži, proto dopis pro kněžnu přichází právě z těchto míst. Na začátku je car šťasten, že na něj kněžna stále myslí, a „*que je ne suis entièrement effacé de votre souvenir*.“²⁴⁹ Je velice vděčný Gabrielině tetě,²⁵⁰ se kterou si taktéž nejspíše dopisoval, jelikož píše, že se stala součástí jeho štěstí. Pokládá si otázku, jestli snad jen jí vděčí za tyto řádky, které jsou mu drahé a jsou adresované Gabriele. Ujišťuje ji, že rozhodně nechce v jejím životě figurovat jako nějaká překážka a nechce být přítěží. Gabriela se mu v předcházejícím dopise zmínila o nemoci své matky a jejím následném uzdravení. Car píše – „*Son indisposition m'avait vivement inquiétée et... Veuillez lui présenter mes respects nomades. La Providence Divine vous à conublé de ses bienfaits*.“²⁵¹ Carův pobyt v Paříži nejspíše nebyl ničím příjemný, jelikož několikrát zmiňuje, že by byl mnohem raději v její přítomnosti a procházel se v zahradách knížete Josefa.²⁵² Jeho vztah k Francii a Francouzům nebyl jednoduchý, dokonce v něm vyvolával až odpor, jejich společnost je podle něj amorální, bezbožná a zapomíná na Boha. I proto se obrátil na Gabrielu

²⁴⁷ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b010 – překlad Barbora Kobianová.

²⁴⁸ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b011 (19. května 1815 – car Alexandr Gabriele Marii).

²⁴⁹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b007 (27. července 1815 – car Alexandr Gabriele Marii) – „*že nejsem zcela vymazán z Vaší paměti*.“

²⁵⁰ Z poznámek Vilemíny Auersperg-Kinsky vyplývá, že se jednalo o Josefu rozenou Lobkowicz, provdanou Auersperg, tedy manželku Karla Auersperg-Trautsona.

²⁵¹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b007 (27. července 1815 – car Alexandr Gabriele Marii) – „*Její nemoc mi způsobila velkou úzkost a ... Vyřidte jí, prosím, mé uctivé pozdravy. Boží prozřetelnost Vám uděluje požehnání*.“

²⁵² Nejspíše odkazuje na strýce Gabriely – Josefa Nepomuka Schwarzenberga.

s těmito slovy – „*Au laissez moi encore vous répéter: Dieu, et toujours Dieu et en toute chose Dieu.*“²⁵³

Vyzdvihuje božskou velikost a připodobňuje jej k pochodni, kterou lidské pokolení bude následovat. Dovolávání se Boha bylo častým námětem dopisů mezi Gabrielou a carem. Alexandr kněžnu považuje za andělskou bytost, jež bude postupně kráčet až k dokonalosti, v další části věty se on sám považuje za někoho, kdo nedosahuje takové oddanosti jako adresátka. Gabriela byla ve společnosti známá svým postavením a osudem, který ji potkal, i car byl jistě informován o její situaci, zmiňuje totiž malého Vincenta a nechává jej pozdravovat a přeje si, aby mu o něm Gabriela řekla. „*Recevez avec bonté mes hommages les plus dévoués.*“²⁵⁴

I tento dopis byl opatřen poznámkami ze strany Vilemíny, ta se zmiňuje i o opisu Svaté aliance, který měl být přiložen carem až později či při další návštěvě roku 1816, kdy se s kněžnou viděli naposledy.²⁵⁵ Tento opis Svaté aliance se skládá ze tří článků a byla podepsána v Paříži 26. září roku 1815. Na poslední straně opisu se nachází německy psaný text informující o tom, že se jedná o kopii.²⁵⁶

V depozitáři žlebského zámku se nachází koncept dopisu, který psala Gabriela carovi, bohužel není datován, ale v textu se kněžna odvolává na svého malého syna Vincence a samu sebe nazývá tlumočnickem jeho vděčnosti. Car se účastnil hostiny na počest jejího syna, zároveň projevil jakousi laskavost jí a jejím drahým rodičům, není z kontextu jasné, o jakých rodičích hovoří, jelikož i svého adoptivního tchána a adoptivní tchyni nazývá rodiči. Dopis se nese v duchu slavnosti a díky ze strany Gabriely a celé její rodiny.²⁵⁷ Nicméně dopisy od Gabriely pro cara se nejspíše nachází v ruských archivech, do kterých jsem přístup neměl.

5.2. Analýza rodinné osobní korespondence

Analýza rodinné osobní korespondence se zakládá na několika dopisech, které Gabriela přijala od své matky Karolíny rozené Schwarzenberg, provdané Lobkowicz, a druhá část této korespondence je věnována dopisům, které již napsala

²⁵³ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b007 (27. července 1815 – car Alexandr Gabriele Marii) – „*Dovolte mi tedy, abych Vám zopakoval: Bůh, a vždy Bůh a ve všem Bůh.*“

²⁵⁴ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b007 (27. července 1815 – car Alexandr Gabriele Marii) – „*Přijměte laskavě mou nejoddanější úctu.*“

²⁵⁵ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b010 – překlad Barbora Kobianová.

²⁵⁶ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b002 (26. září 1815 – car Alexandr Gabriele Marii).

²⁵⁷ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b008 (nedatováno – kněžna Gabriela Marii Alexandrovi).

sama kněžna a adresovala je Karlovi Auersperg-Trautsonovi. V rámci rodinné osobní korespondence člověk nepředpokládal, že by se napsané řádky mohly dostat k většímu okruhu lidí, pokud tedy nepočítáme rodinu. Proto jsou více osobní, subjektivní a mnohdy se zde vyskytují témata, která měla zůstat skryta, jelikož mohou být pro někoho nepříjemná. V této souvislosti hovoříme například o zdraví či finanční situaci. Můžeme říct, že kněžna měla velice silný vztah se svou matkou i se svým adoptivním tchánem Karlem, jak bude na následujících řádcích podrobněji popsáno, přičemž vše se bude zakládat na oné korespondenci. Nutno ještě dodat v této části, že se ani jedna z pisatelek nepouští do tzv. velké politiky, Gabriela sice v jednom z dopisů zmíní onemocnění pruského krále, ale více se k mezinárodní situaci nevyjadřuje.

5.2.1. Korespondence mezi matkou a dcerou

Ve žlebském depozitáři se nachází koncepty dopisů od Karolíny rozené Schwarzenberg, provdané Lobkowicz. Ty jsou mnohdy velice krátké, ale přesto nám ukazují vztah matky s dcerou, stejně tak i prostředí, ve kterém se obě vlivné ženy pohybovaly. Roku 1812 byly obě dvě v očekávání, v dopisech jsou několikrát zmiňovány nevolnosti Karolíny, které nejspíše souvisely s těhotenstvím. Ovšem toto jsou pouze dohady, jelikož dopisy nemají přesné datum. Domnívám se, že onen údaj byl dopsán později rukou již vzpomínané Vilemíny rozené Kinské, provdané Auersperg. Na většině je napsán rok 1812, což by tedy odpovídalo těhotenství Karolíny i Gabriely. Přičemž Karolína přivedla na svět dceru Zdeňku (Sidonii) už 13. ledna tohoto roku na zámku Jezeří, Gabriela svého syna Vincence porodila až v červenci.²⁵⁸

Určení datace dopisu je tedy ztížené. Co by mohlo pomoci k přesnějšímu datování, je přítomnost Gabrielina manžela, proto tedy musely být napsány před 16. únorem 1812, jelikož v tento den Vincenc Nepomuk Columban zemřel v Praze.

Zmiňovaná korespondence poukazuje na časté návštěvy mezi matkou a dcerou, Karolína například vyjadřuje lítost nad tím, že svou dceru nebude moci vidět. V citovaném dopise ovšem také píše, že nemůže vidět ani její sourozence, nejspíše se tedy s manželem vzdálili na nějaký čas z domova. Není ale zřejmé, kam cestovali a za jakých okolností – *„J'ai bien du regret de vous quitter mon cher enfant aimai*

²⁵⁸ KASÍK, MŽYKOVÁ a MAŠEK, 2002, s. 150; NOHEL, R., 1997, s. 25.

que vos Frère[s] et Sœurs, pries M. Kobolt²⁵⁹ d'envoie ce billet à votre grand Maman,²⁶⁰ que je prie de venir Mardi. Mon Papa²⁶¹ veu[t] vous voir Mercredi, je desire que M. Kobolt prenne Jean aussi avec elle vous deux et [...]. Na konci onoho dopisu také pamatuje i na své ostatní děti a žádá Gabrielu, aby je objala – „*Je n'ai que le temps de vous embrasser espérant que vous mériteréz ma tendresse Embranés vos Frères et Sœurs pour votre Mère.*“²⁶² Tento dopis nebyl ani později opatřen datem, mohli bychom tedy usuzovat, že se jedná o mnohem mladší počín, možná ještě před Gabrielinou svatbou. Ani později Karolína neopomněla svou dceru ujistit, že ji velice mrzí, že nedojde k vytouženému setkání – „*Votre vilain rume[?] ne me luinant[?] point d'espore de vous voir, ma petite Amie, avant une couple de jour[s], j'en reste a notre coresspondence.*“²⁶³

V korespondenci matka neustále opakuje, že myslí na své dítě a jejího manžela, po celou dobu je tu zmiňováno onemocnění Vincence Nepomuka.²⁶⁴ Nejspíše se jednalo o břišní tyfus, často jsou totiž zmiňovány žaludeční nevolnosti a zvracení. Karolína se snaží své dceři pomoci a doporučuje jí různá dávidla (*vomitif*)²⁶⁵ či vodu s cukrem (*sucres dans l'eau pendant la journée*).²⁶⁶ Karolína měla o svého zetě obavy, o čemž svědčí rady, které své dceři dává – „*C'est vous qui devés[?] [...] patiente devons soressi[?] votre pauvre mari que vous aimés.*“²⁶⁷ Z dalšího dopisu z roku 1812 je patrné, že kněžna Lobkoviczová udržovala písemný styk i se svým zetěm, jelikož píše – „*J'attends a vos impation des nouvelles de votre mari du quel, je sais très*

²⁵⁹ Mohlo by se jednat o vychovatele.

²⁶⁰ V textu takto rozděleno, v moderní francouzštině se píše se spojovníkem, tedy *grand-maman/grand-mère*. Onou babičkou by mohla být Gabrielle Savoy-Carignan, na kterou ve svých pamětech vzpomíná Erwein Lobkowitz.

²⁶¹ Není jisté, na koho Karolína odkazuje, jelikož její otec Jan Nepomuk I. Schwarzenberg zemřel již roku 1789.

²⁶² Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e009 (nedatováno – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii) – „*Je mi velmi líto, že Vás musím opustit, mé drahé dítě, stejně jako tvé sourozence, prosím, požádej pana Kobolta, aby tento vzkaz poslal Vaší babičce, kterou, prosím, aby přijela v úterý. Můj otec Vás chce vidět ve středu, chci, aby pan Kobolt vzal s sebou i Jeana, vás dva a [...]*“, „*Mám čas Vás jen políbit a doufám, že si zasloužíte mou náklonnost a obejmete své bratry a sestry pro svou matku.*“

²⁶³ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e007 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii) – „*Vaše ošklivé zvěsti mi nedávají žádnou naději, že se s Vámi, má malá přítelkyně, uvidím dříve než za pár dní, a tak mi zbývá pouze naše korespondence.*“

²⁶⁴ Vincenc Nepomuk Columban Auersperg, v dopisech vždy psán jako Vincent.

²⁶⁵ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e004 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii).

²⁶⁶ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e008 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii) – „*...cukr do vody během dne...*“

²⁶⁷ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e007 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii) – „*To vy musíte být trpělivá a usmívat se na svého ubohého manžela, kterého milujete.*“

occupée.“²⁶⁸ Taktéž nabádá svou dceru, aby se o svého manžela tolik nestrachovala, a nebylo tedy nutné sledovat jeho nemoc takovým způsobem, jaký doted' Gabriela činila. Ovšem na co se dcera matky ptala, se mi nepodařilo zjistit, jelikož tyto dopisy nejsou součástí žlebského depozitáře.²⁶⁹

Karolína pamatuje na důležitost psychického zdraví své dcery a nemocného zetě, v jednom z dopisů apeluje na Gabrielu, aby se zeptala *tety*,²⁷⁰ zdali nečetla román *Gil Blas de Santillane*, což by mohlo Vincencovi prospět a jistě by mu tento počín vykouzlil úsměv na rtech.²⁷¹

Matka svou nejstarší dceru často oslovuje jako *mon cher Enfant*,²⁷² *ma petite Amie*²⁷³ či *cher Gabrielle*,²⁷⁴ závěry dopisů bývají psány ve stejném duchu jako oslovení. V dopise z roku 1812 se Karolína zajímá o život novomanželů a také o adoptivní rodiče svého zetě – „*Comment va la santé de votre Tante*.²⁷⁵ *Papa et moi désirions [...] de ses nouvelles. Comment êtes vous contente de la votre mari Auge*,²⁷⁶ *toutes nos pensées sont auprès de toi. Vous viendrons pour [...] cette après diner. Je vous embrasse de tout mon Cœur*.“²⁷⁷

O společenském prostředí se Karolína vyjadřuje často, ale pouze ve vztahu k nemoci a k těhotenství, osoby jsou většinou z řad rodinných příslušníků, častokrát Karolína zmiňuje i svého manžela Josefa při loučení. Důležitým člověkem pro obě dvě aristokratky byl lékař Shibel, který léčil Karolínu, ale taktéž měl povědomí

²⁶⁸ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e005 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii) – „*Čekám na zprávu od vašeho manžela, který je, jak vím, velmi zaneprázdněn*.“

²⁶⁹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e005 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii).

²⁷⁰ Nejspíše Josefa Lobkowicz, provdaná Auersperg.

²⁷¹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e008 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii); Celý název románu zní *Histoire de Gil Blas Santillane*, vznikl v první polovině 18. století a jedná se o důležitý literární počín, jelikož se svým ztvárněním blíží k realistickému románu, ukazuje francouzskou společnost, která je přenesena do Španělska. Důležitým motivem je mravní úpadek společnosti, zároveň hlavní hrdina podniká různá dobrodružství.

²⁷² Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e002 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii).

²⁷³ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e007 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii).

²⁷⁴ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e006 (nedatováno – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii).

²⁷⁵ Nejspíše je onou tetou míněna manželka Karla Auersperga-Trautsona Josefa rozená Lobkowicz, provdaná Auersperg.

²⁷⁶ Zde je použita zkratka, která by mohla odkazovat na rod, ze kterého Vincenc Nepomuk Columban pocházel, tedy z rodu Auerspergů, ovšem můžeme konstatovat to, že se Karolína nejspíše přepsala – slovo *auge* by v němčině znamenalo oko, ve francouzštině žlab či koryto. V dopise je použito velké písmeno, proto usuzujeme, že se jedná o zkratku, mohlo by se jednat i o přezdívku, ale jinde se neobjevuje, proto je toto méně pravděpodobná možnost.

²⁷⁷ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e011 (nedatováno – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii) – „*Jak se daří Vaší tetě? Otec a já jsme si přáli znát novinky. Jak jste šťastná se svým manželem Auge, všechny naše myšlenky jsou s Vámi. Dnes po večeři jistě přijdete. Libám Vás z celého srdce*.“

o Vincencově nemoci. Jak je patrné z několika formulací, Gabriela se nejspíše prostřednictvím Karolíny na Shibela obrátila v době Vincencovy nemoci.²⁷⁸ Karolína pocházela z rodu Schwarzenbergů a zmiňuje svého bratra Josefa II. Schwarzenberga, který byl v této době taktéž nemocný.

V textu používá i formulaci *vous deux*²⁷⁹ či *deux mes chères Enfants*,²⁸⁰ čímž nezapomíná ani na svého zetě. Veškeré tyto informace dokládají vztah matky a dcery během jediného roku, který byl nakonec velice tragický. Z korespondence je ovšem patrné, že Gabriela nadále udržovala intenzivní styky se svou rodinou, a to nejen s Lobkowiczy, ale také se Schwarzenbergy, jak je také později patrné na budoucím poručnictví jejího tehdy ještě nedospělého syna Vincence Karla.

5.2.2. Korespondence mezi „tchánem“ a „snachou“

Rodinné vztahy těchto dvou osobností jsou složité. Karel Auersperg-Trautson byl adoptivní otec Gabrielina manžela Vincence Nepomuka Columbana, po jeho smrti se stal adoptivním otcem jejího syna. Samotná kněžna svého příbuzného v dopisech vždy oslovovala *mon chère Papa* či *mon chère et bon Papa*. Opět zde narážíme na problém v dataci dopisů, není jasné, jestli Gabriela nebyla příliš pečlivá, nebo jestli se nejedná o pozdější přepisy, u kterých nebylo pro kněžnu důležité psaní přesného data. Pokud jsou dopisy datovány, jejich datace spadá do roku 1816. Tehdy kněžnu zasáhla další smutná rána, část korespondence totiž pochází z počátku roku, kdy zemřela její matka Karolína.

Gabriela si byla vědoma vlastní komplikované situace a svého adoptivního tchána si velice vážila a dbala na jeho zdraví. Na rozdíl od své matky mu neradí, pouze se o něj strachuje a upozorňuje, že by se měl šetřit. Hned v prvním dopise, který je začleněn do této Gabrieliny části, se hovoří o bouřce, která Karla zastihla na cestách. „*Nous étions dans de grandes inquiétudes, mon bien chère Papa, la nuit que nous vous savions en route durant un ouragan terrible, j'espère et desire que cela n'a pas été invisible[?] à votre santé, qui nous est si chère et si précieuse.*“²⁸¹ V pozdější části dopisu je zmiňován i pobyt na Žlebech (jsou psány jako *Schlep*),

²⁷⁸ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e004 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii).

²⁷⁹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e009 (nedatováno – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii).

²⁸⁰ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e010 (1812 – Karolína Schwarzenberg Gabriele Marii).

²⁸¹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k002 (19. dubna rok není zřejmý – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi) – „*Měli jsme velké obavy, drahý otče, tu noc, kdy jsme se dozvěděli, že jsi na cestě během hrozného bouře. Doufám a přeji si, aby se to neprojevílo na tvém zdraví, které je nám tak drahé a vzácné.*“

který byl z neznámého důvodu pro Auersperga nešťastný. Gabriela doufá, že by jej také mohlo částečně rozptýlit i hezčí počasí, které bude mít dobrý vliv na jeho podnikání – „*Je suis bien aise de ce temps, car je le crois favorable à vos arbres et votre fabrique qui j'espère vous donnerent une occupation et une distraction agréable, ce qui vous est si nécessaire dans ces tristes moments.*“²⁸² Tento citovaný dopis byl napsán nejspíše těsně po smrti Vincence Nepomuka Columbana a narození Vincence Karla, hovoří o téměř jarním počasí, tudíž bychom mohli usuzovat, že by se mohlo jednat o rok 1813. V určité pasáži Gabriela vzpomíná na svého manžela, který již není mezi živými, jelikož se v okolí kněžny stala událost, která byla velice podobná tomu neštěstí, které zažívala roku 1812. Na konec dopisu se kněžna vysloví ze své vděčnosti a laskavosti, kterou jí Karel projevuje, nezapomene vzpomenout ani na svého manžela – „*Je crois, mon chère Papa, que je si[?] ai pas besoins des faire vous l'assurances de la tendre recevoir chance que nous leurs vous doit à tant de titres, et la reconnaissance de mon chère Vincent pour tous vos tendres [...] encore dans sa maladie.*“²⁸³

Další dopis zmiňuje již malého Vincence Karla, z řádků vyplývá, že se adoptivní otec nedozvěděl nic o dědici, na což Gabriela reagovala omluvou. Následně malého Vincence popisuje jako velice čilé dítě, které se těší dobrému zdraví. Dopis je následně poslán do obce *Fladnitz*, která se nachází v dnešním jižním Rakousku. Kněžna toto své jednání vysvětluje tím, že se obává možné skutečnosti, že by jej v Čechách již nestihl přijmout.²⁸⁴

V dopise ze 7. dubna, kde opět není napsán rok, Gabriela zmiňuje *Nassaneberg*, tedy dnešní Nasavrky, kam se Karel přesunul ze smutného pobytu ve Žlebech (psáno *Schlep*). Ani sama kněžna nejspíše neprožívala nejlepší období, jelikož píše, že se pomalu vrací k práci, ale zdůrazňuje, že její myšlenky stále nejsou schopny se soustředit. Byla zdatnou malířkou – „*Je fais maintenant le portrait de quelqu'un de votre maison, mais que je ne vous nomme pas, car je veux que vous le reconnaissez*

²⁸² Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k002 (19. dubna rok není zřejmý – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi) – „*Mám z tohoto počasí velkou radost, protože věřím, že je příznivé pro vaše stromy a vaši továrnu, která vám, jak doufám, poskytne příjemné zaneprázdnění a rozptýlení, které je pro Vás v této smutné době tak potřebné.*“

²⁸³ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k002 (19. dubna rok není zřejmý – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi).

²⁸⁴ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k002 (19. dubna rok není zřejmý – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi). Dopis je řazen k předcházejícímu dopisu, ale má samostatné oslovení i závěr, ale na rozdíl od předcházejícího je známo datum – 19. dubna.

*vous même à votre retour.*²⁸⁵ Taktéž se jevila jako zkušená pozorovatelka, často se v dopisech objevují meteorologické jevy, zmiňuje totiž, že *„après plusieurs jours très chaude qui ont fait verdir beaucoup d’arbust, il à neigé aujourd’hui toute la matinée.*“²⁸⁶

Kněžna často vzpomínala na svého manžela Vincence Nepomuka, například v jednom z dopisů, který opět není přesně datován, si Gabriela posteskla – *„c’est aujourd’hui le 23 l’anniversaire de mon mariage.*“²⁸⁷

Zároveň stále ujišťuje Karla, že se malému Vincencovi daří dobře, navštívit ji také přijela její matka Karolína. Přímou v textu se Gabriela vrací vzpomínkami do 23. září, tedy do doby veselí, kdy se konal svatební obřad v Roudnici nad Labem.²⁸⁸

19. září ve Vídni napsala Gabriela dopis, který byl velice odlišný od těch předcházejících. Již tehdy se nejspíše potřebovala vypsát ze svých pocitů, jež byly velice melancholické. Díky tomu nám Gabriela odkrývá své nitro a pomáhá nám pochopit i to, proč už se nikdy nevдалa. *„Croyez mon chér Papa, que si je revois sur votre phisionomée l’expression du [...] et du bonheur cela me rendra une partie de ma tranquillité car puisque[?] pour moi, je soye[?] bien [...] de ne plus retrouvez le bonheur en cennte vie il feroit tout de bien à mon louer de savoir hereux, ceux que j’aime et révère connue des Parents.*“²⁸⁹ Ve výše uvedeném dopise Karlovi se Gabriela zmiňuje i o setkání císaře a pruského krále, ale nejspíše to nepovažuje za důležité, protože se jedná o osamocenou informaci, následně se opět vrací k popisu svého syna Vincence, jenž je dokonce větší než jeho malá teta Zdeňka (Sidonie) a hodně se směje. Gabriela se pochlubila dárkem, který sama vyhotovila – *„Je lui ai fait*

²⁸⁵ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k003 (7. dubna rok není zřejmý – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi) – *„Nyní pracuji na portrétu někoho z Vaší domácnosti, ale nebudu jej jmenovat, protože chci, abyste ho po svém návratu sám poznal.“* Dopis je řazen podle pořadového čísla, je dosti možné, že se jedná o pozdější rok.

²⁸⁶ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k003 (7. dubna rok není zřejmý – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi) – *„protože po několika velmi horkých dnech, kdy se mnoho keřů zazelenalo, dnes celé dopoledne sněžilo.“*

²⁸⁷ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k005 (nedatováno – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi) – *„dnes je 23. výročí mé svatby.“*

²⁸⁸ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k005 (nedatováno – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi).

²⁸⁹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k006 (19. března rok není zřejmý – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi) – *„Věř, drahý otče, že uvidím-li znovu ve tvé tváři výraz [...] a štěstí, vrátí mi to trochu mého klidu, neboť když už pro mě není štěstí v tomto životě, tím více by mi udělalo radost, kdybych poznala šťastné ty, které miluji a ctím jako rodiče.“*

moi même un petit Chapeau vert, qui lui va à revoir.“²⁹⁰ Oznamuje mu, že se svou matkou odchází na večeri do *Schönbornu*,²⁹¹ ihned ale dodává, že by se chtěla vrátit co nejdříve ke svému synovi. Loučí se jako *Votre fille Gabrielle*.²⁹²

Následující dopisy mají přesnou dataci. První z nich byl napsán 2. února roku 1816 v Praze. Kněžna se na počátku omlouvá za své zpoždění, z řádků bychom mohli vyčíst velkou bolest, jelikož přišla o svou milovanou matku Karolínu. Popisuje *la première expression de ma douleur et de mon effroi*,²⁹³ děkuje za všechno, co pro ni Karel dělá v těchto smutných a hrozných časech, taktéž se zmiňuje o dopise, který napsal jejímu otci Josefu Františku Maxmiliánovi a který ji velice dojal, zdravotní stav svůj a svého otce hodnotí jako dobrý. Bylo jasné, že se Gabriela s otcem musí postarat o sirotky, které po sobě Karolína zanechala. 6. února měl odjet Josef s tetou Terezou a všemi Gabrielinými bratry, Gabriela jej měla následovat se svými sestrami téměř o týden později do Vídně. Popis pohřbu doprovází slova jako *cris* či *herleur*.

Nejvíce výstižné jsou ale tyto věty, které zdrcená Gabriela přenesla na dopisní papír – „*Et aprésent j'en dois suporter toute l'horreur. Je en[?] pris encore toujours pas me persuader que alle[?] que j'envois plus mille fois que moi-même, m'existe plus, que je ne la verrai plus jamais!*“²⁹⁴ Či „*Elle était trop bonne pour ce monde, dont Dieu l'appelles à lui.*“²⁹⁵

5.3. Analýza rodinné osobní korespondence mezi matkou a synem

Už v korespondenci, která byla určena Karlovi Auersperg-Trautsonovi, Gabriela často vzpomínala svého syna. To se nezměnilo ani v pozdějších letech, jak nasvědčuje sledovaná korespondence, kterou psala svému synovi a která pochází převážně ze 30. let 19. století. Je tu i část, kterou psal Vincenc své matce, jedná se o zápisky

²⁹⁰ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k006 (19. března rok není zřejmý – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi)– „*Samá jsem mu vyrobila malou zelenou čepičku, která mu moc sluší.*“; Problematické v tomto případě bylo slovo *chapeau*, které by ve francouzštině znamenalo klobouk, ovšem bylo to přeloženo jako čepička či čepice, vzhledem k tomu, že se jedná o malé dítě.

²⁹¹ Schönborn je palác na Malé Straně v Praze, ovšem v této době se Gabriela nacházela ve Vídni, nabízí se otázka, jestli se kněžna nepřepsala.

²⁹² Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k006 (19. března rok není zřejmý – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi).

²⁹³ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k007 (2. února 1816 – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi) – „*první projev mé bolesti a zděšení*“

²⁹⁴ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k007 (2. února 1816 – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi) – „*A nyní musím snášet tu hrůzu. Stále nejsem přesvědčena, že ta, kterou miluji více než sebe, už neexistuje, že už ji nikdy neuvidím!*“

²⁹⁵ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k007 (2. února 1816 – Gabriela Marie Karlu Auersperg-Trautsonovi) – „*Byla příliš dobrá pro tento svět, Bůh ji jistě povolal k sobě.*“

z italských cest, jichž podnikl hned několik. Zároveň je nutné podotknout, že není tak zcela jisté, jestli dopisy z italských cest byly adresovány i Gabriele. Přesto lze nalézt francouzské texty psané Vincencovou rukou. Jedná se o krátká blahopřání k narozeninám. Tento fond je ze zmiňovaných čtyř nejmenší. S jistotou se nedá říct, kolik francouzsky psaných dopisů si matka se synem vyměnila, ovšem v jedné z matčiných reakcí se dočteme, že je velice potěšena dopisem ve francouzštině od syna. S největší pravděpodobností využívali v oboustranném korespondenčním styku spíše německý jazyk.

Vincenc, ještě jako malé dítě, posílal své matce blahopřání k narozeninám či svátku. Všechna jsou napsána na klasickém dopisním papíře a jedno z nich je taktéž ozdobeno malovanými květinami. Text je psán francouzsky a v tomto případě si dal Vincenc velice záležet, jedná se o veršované texty opěvující krásu, laskavost a něhu jeho matky. Ne všechny ale psal kníže sám, nejspíše některé z nich byly již vytištěny, na jednom z blahopřání je již předtištěno *Ma chère Maman au*, navazující text je psán odlišným typem písma. Toto blahopřání je také součástí obrazové přílohy, přesněji se jedná o obrazovou přílohu číslo 9.

*„Ma chère Maman au jour de sa fête
Du retrouver du printemps cette fleur est l’emblème,
De la faivre parler si j’avois le secret,
VOUS l’entendriez vous dire: agréez ce bouquet
C’est l’offrande d’un cœur qui tendrement Vous aime.“²⁹⁶*

Každé přání se nese ve stejném duchu, rozsahově jsou některá delší a některá kratší, jedno z nich bylo poté i složeno do útvaru připomínajícího slzu.²⁹⁷

Vincenc se vždy podepisuje jako Vincent, nikoliv Vincenc. Své druhé jméno nejspíše používal pouze v oficiální korespondenci, jelikož i jeho matka ho v dopisech oslovuje jen jako *Vincent* či *mon chère Enfant*.

Další část sledované korespondence je opět od Vincence a nejspíše i pro Gabrielu. Jsou to cestovní dopisy z jeho cesty po Itálii, na které byl nejspíše doprovázen svým vychovatelem Rieuxem. Nejedná se o klasickou korespondenci,

²⁹⁶ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06523j022 (nedatováno – Vincenc Karel Gabriele Marii) – „*Mé drahé matce k svátku. Tato květina je symbolem návratu jara, přimět ji mluvit, kdybych měl tajemství, slyšeli byste ji říkat: přijměte, prosím, tuto kytici. Je to oběť mého srdce, které Vás něžně miluje.*“

²⁹⁷ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06523j040 (nedatováno – Vincenc Karel Gabriele Marii).

jelikož jen jeden z nich je datován a nemají ani místo napsání či formulaci typickou pro počátek a konec. V levém horním rohu se nachází čísla, které sem nejspíše dopsal sám Vincenc, možná z důvodu lepší orientace. Text připomíná poznámky a postřehy, často se uchyluje k popisu toho, co viděl kolem sebe. Z těchto indicií bychom mohli hovořit i o deníkovém záznamu, ovšem listy jsou volně a nejsou nijak svázány dohromady. Podobný princip Vincenc využíval u „deníku“ z roku 1837, kdy cestoval do Anglie. Jak upozorňuje Rejha ve své diplomové práci, totiž že volné listy byly nejprve popsány a až poté vznikla vazba.²⁹⁸ Popisuje například vilu Borghese, kterou zapisuje jako *Borgáse*, papežskou zahradu (*le Jardin du Pope*) nebo hovoří o *La Chapelle du Quirinal*, v této souvislosti nejspíše míní baziliku *Sant'Andrea al Quirinale*, všechny zmíněné památky se nachází v Římě.²⁹⁹ V dalším dopise se Vincenc již více rozepisuje o historii daných staveb, zmiňuje například požár kostela svatého Pavla v Římě, který vyhořel roku 1823, viděl také sousoší *Appolo a Daphne* od Berniniho, pohyboval se i v místech Nerova zlatého paláce (*Nero qui en fit le palais d'or*).³⁰⁰

Nyní přichází na řadu dopisy, které psala kněžna Gabriela Marie svému synovi Vincencovi. 5. října roku 1823 matka posílá tehdy jedenáctiletému Vincencovi pozdravy z Ennsegu. Je taktéž velice ráda, že zpráva od jeho vychovatele Alexise du Rieux byla předána jakési Tony, v tomto případě by mohlo jít o manželku Alexise, Antonii. Místem společného setkání měl být Goldegg, což ukazuje, že zde malý kníže trávil velkou část svého dětství. Matka trávila svůj čas u Sankt Florianu, dnes se jedná o rakouský městys nedaleko Lince, kde jim pobyt narušilo špatné počasí, kněžna raději varuje svého syna – „*Si c'est même à Goldegg vous ne ferez pas beaucoup de courses*.“³⁰¹

Mladí šlechtici byli často vychováváni na venkově, což dokazují také slova chvály na zeleninovou zahradu, o kterou se Vincenc stará – „*Aussi le celeri et les oignons se portent à merveille, mais [les] fleurs sont fernée*.“ Na závěr dopisu přidává

²⁹⁸ REJHA, A., 2016, s. 86.

²⁹⁹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06523i017 (nedatováno – Vincenc Karel nejspíše tento dopis zaslal i Gabriele Marii).

³⁰⁰ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06523i019 (3. dubna rok není zřejmý – Vincenc Karel nejspíše tento dopis zaslal i matce).

³⁰¹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525i005 (5. října 1823 – Gabriela Marie Vincencu Karlovi) – z kontextu dopisu lze přeložit jako – „*Pokud se dostane [počasí] i do Goldeggu, nechod'te ven*.“.

také zábavnou historku z noci, kdy se manželka jakéhosi Noisiho bála spát ve svém pokoji, jelikož se tam nacházela myš. „*Vous me manquez beaucoup ici...*“³⁰²

V lednu 1831 Gabriela obdržela dopis od Vincence, který nebyl datován, což mu také hned napsala v úvodu, zároveň se k ní dostaly i dva dopisy od du Rieux (psáno jako *Duriux*), následně vyzdvihuje poštovní podmínky, které zde panují.³⁰³ Tentýž rok ale v květnu píše Gabriela z Vintířova (psáno jako *Winteritz*), hned na počátku píše, že její odjezd nebyl dost dobře naplánován, jelikož *teta* ještě není připravena k odjezdu. „*L'homme propose, et Dieu dispose,*“ konstatovala kněžna.³⁰⁴ Vincencovi píše, že její sestru *Lory* lákají na falešnou naději, která souvisí s uměním. *Lory*³⁰⁵ má co dělat, aby neztratila trpělivost a odvahu. Co ovšem Gabrielu nejvíce potěšilo, bylo to, že Vincenc napsal dlouhý dopis, což dává jeho matce naději, že Vincenc má zájem psát ve francouzštině.³⁰⁶

V srpnu roku 1833 přišel Gabriele dopis od Vincence ze Salcburku, matka mu odpovídá 17. srpna téhož roku. Zmiňuje hlavně své potěšení, že díky dopisu má o cestě větší přehled. Vincenc se pohyboval nejspíše v Itálii, jelikož se ho Gabriela ptá, jestli z Milána pojedje do Vídně. Ocenila jeho popis zámku v Goldegg, jenž kněžnu zaujal a dojal – „*Votre description de Goldegg, m'a intéressé et touchée.*“ Kněžna se ale z Vídně chystala odjet, a to do Čech. Hovoří o Žlebech a Slatiňanech. Doufá, že na druhý jmenovaný zámek dorazí i její mladší sestra Zdenka, která neprožívá šťastné období. Dle kněžniných slov kněžny by jí tento pobyt mohl prospět – „*Ce qui lui donnera un peu de distraction. Ce qui est nécessaire, parcequ'elle est très triste, elle vous embrasse.*“ Zdůrazňuje, že jistý Schmady také zakoupil třetího koně od jakéhosi Schabela za 650 florinů.³⁰⁷ Ona zmiňovaná italská cesta jen dokládá Vincencovo nadšení z cestování, o jeho cestách například pojednává diplomová práce Adama Rejhy, v této práci již citována. Poslední informace nás navádí k tomu, že v této době stále byla kněžna správkyní majetku, nebo jen syna informuje o ekonomické situaci,

³⁰² Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525I005 (5. října 1823 – Gabriela Marie Vincenci Karlovi) – „*Moc mi tu chybíte...*“

³⁰³ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525I036 (2. ledna 1831 – Gabriela Marie Vincenci Karlovi).

³⁰⁴ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525I038 (14. května 1831 – Gabriela Marie Vincenci Karlovi) – „*Člověk míní a Bůh mění.*“

³⁰⁵ Lory by mohla být mladší sestra Gabriely, Marie Eleonora Karolína, provdaná Windischgrätz (1795–1867).

³⁰⁶ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525I038 (14. května 1831 – Gabriela Marie Vincenci Karlovi).

³⁰⁷ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525h017 (17. srpna 1833 – Gabriela Marie Vincenci Karlovi).

se kterou byl její syn obeznámen dopředu. Vincenc již v červenci oslavil jednadvacaté narozeniny, ale podle Rejhy se formálně majetku ujal až roku 1834.³⁰⁸

Poslední dopis ve žlebských sbírkách je z roku 1835. V něm se Gabriela na počátku podivuje nad nespolehlivostí pošty, jelikož du Rieux ji informoval, že její předešlý dopis nedorazil. Kněžna se v této době pohybovala v západních Čechách v okolí Mariánských Lázní a plánuje odjet do Karlových Varů. Popisuje také různé lékařské procedury – „*et j'ai fait mettre d'après l'avis des méd[e]cin[s] d'ici des sangsues sur les jarrets...*“³⁰⁹ Navštívila i rodinu Rohanů, u kterých povečeřela. Strachuje se o svou mladší sestru Lory, která se nyní cítí mnohem lépe. Kněžna se moc nevyjadřovala k mezinárodní politice, přesto i ji nejspíše zasáhla situace, která se udála na konci července v Paříži – „*Tout est en émoi ici à [...] de la machine infernal de Paris, qui à tué le Duc de Trévise, et blessé le cheval du Roi...*“³¹⁰ Loučila se ve spěchu, nepoužila tak dlouhé fráze a své jméno napsala zkratkou *Gab*.

Díky korespondenci a pozdějšímu společnému životu lze říct, že matka se synem byla často v kontaktu, s největší pravděpodobností se ale nejednalo o společnost, kterou by oba trpěli. Z řádků bychom vyčetli převážně ochránářskou povahu kněžny. Myšlenku na blízký vztah mezi matkou a synem by mohly podpořit i pozdější aktivity obou aristokratů, když spolu přebudovávali žlebský zámek. Nabízí se také otázka, jestli si psali pomálu, protože si vždy byli na blízku. Nelze s určitostí říct, že by se tolik nevidali, jelikož kněžna si nevedla žádný itinerář. Oba dva kombinovali vícero jazyků, a němčina v pozdějších letech převládla. Je také otázka, jestli je archiv kompletní, či se některé dopisy nacházejí v rodinném archivu Auerspergů v Tyrolsku.

5.4. Analýza formální korespondence s vychovateli syna

Poslední část analýzy korespondence kněžny se zakládá na dopisech, které většinou psala sama Gabriela pro vychovatele a rodinného přítele Alexise du Rieux. Do této části také patří jeden dopis, který byl naopak psán pro kněžnu. Uvedený soubor se jeví jako nejrozsáhlejší díky kněžně Vilemíně rozené

³⁰⁸ REJHA, A., 2016, s. 29.

³⁰⁹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL065251051 (4. srpna 1835 – Gabriela Marie Vincenci Karlovi) – „...*nechala jsem si dát na klouby přiložit pijavice podle rad místních lékařů...*“

³¹⁰ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL065251051 (4. srpna 1835 – Gabriela Marie Vincenci Karlovi) – „*Každý je tu znepokojen z toho pekelného stroje z Paříže, který zabil vévodu z Trévise a zranil královského koně...*“; Onen vévoda z Trévise je Eduard Adolf Kazimír Josef Mortier, působil ve službách Napoleona, byl velvyslancem v Petrohradě a nakonec se stal francouzským ministrem války, byl na něj spáchán atentát 28. července roku 1835 v Paříži.

Kinské, provdané Auersperg. Druhý vzpomínaný dopis je nadepsán jako dopis od jakéhosi von Breusta, podle textu by se jednalo o dalšího vychovatele, ovšem na konci dopisu se dotyčný loučí a podepisuje jako „...*le très heureble et [...] Alexis D. [...]*“.³¹¹ Na počátku tohoto dopisu, který není nijak datován, je francouzsky psaná poznámka modrým inkoustem. Jedná se o popis, který nejspíše napsala kněžna Vilemína Kinská-Auersperg. Tento popis zmiňuje jméno nápadně podobné *Rieuxemu*, ale zapsané jako *Riuese*. V dalším dopise z roku 1820 se kněžna zmiňuje, že zůstává u jakéhosi *Reise*.³¹² Gabriela je zde oslokována jako *Princesse*, což lze volně přeložit jako kněžna. Dopis není datován, ovšem pisatel hovoří o porodu Gabrieliny sestry Eleonory (ta je v mnoha dopisech nazývána pouze jako *Lory*), o těhotenství se nicméně zmínila i Gabriela v dopise Vincencovi ze 14. května 1831. Podle mého názoru je dopis datovaný rokem 1831 starší než tento nedatovaný, jelikož z dopisu vyznívá, že byl Vincenc ještě dítě, nikoliv devatenáctiletý mladík, jak by tomu bylo roku 1831.³¹³

Vincenc byl podle jeho vychovatele velice potěšen dopisem od Gabriely – „...*il l'est toujours chaque fois qu'il en reçoit une expression de tendresse*“.³¹⁴ Jeho výchova nenese žádné známky znepokojení, Vincencovy myšlenky jsou svobodnější, je živější na duchu i na těle a dobře se učí. Každé ráno spolu vyráží ven, ať už pěšky, či na koni. Odpolední čas je vyhrazen četbě dle výběru, toto naznačila sama kněžna.³¹⁵ Gabriela si nejspíše dělala starosti o svého syna, jelikož ji vychovatel ujišťuje, že nepociťují mnoho nepříjemností a byli by velice rádi, kdyby se o ně Gabriela nijak nestrachoala. Vychovatel se nakonec omlouvá, že dopis není nijak dlouhý, nicméně má za to, že již nemá hojnost myšlenek, ale jedná se pouze o hojnost stránek, k čemuž se nechce přiblížit. Ujišťuje ji, že Vincenc již vždy píše s nadšením.³¹⁶

Na dopisech, které psala Gabriela du Rieuxovi, lze nejlépe poukázat na cestování kněžny. Často pobývala v lázních, ať už se jednalo o Mariánské Lázně,

³¹¹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525g028 (nedatováno – von „Breust“ Gabriele Marii) – „...*velmi šťastný a [...] Alexis D. [...]*“.

³¹² Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525h003 (6. října 1820 – Gabriela Marie Alexisovi du Rieux).

³¹³ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525i038 (14. května 1831 – Gabriela Marie Vincenci Karlovi). Eleonora nakonec porodila syna Roberta Johanna Josefa až 24. května 1831, který se narodil ve Vintířově, kde pobývala i kněžna Gabriela.

³¹⁴ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525g028 (nedatováno – von „Breust“ Gabriele Marii) – „...*jako ostatně vždy, když obdrží projev něhy*“.

³¹⁵ Onou kněžnou v tomto případě není Gabriela. Zmíněnou kněžnou by v tomto případě mohla být adoptivní matka Vincence, tedy Josefa Lobkowicz.

³¹⁶ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525g028 (nedatováno – von „Breust“ Gabriele Marii).

Karlovy Vary, či Bad Kissingen, nemůžeme opomenout ani hlavní město tehdejšího císařství, tedy Vídeň, ale často se také nacházela v Praze.

Z časového hlediska se jedná o 20., 30. a 40. léta 19. století, lze proto vysledovat samotný Vincencův vývoj. I když se kněžna doptává, v čem Vincenc pokročil, často se uchyluje také k vlastnímu životu a zmiňuje své sestry. Gabriela taktéž často zkomolila jméno svého vychovatele, ale nejspíše se jednalo pouze o zjednodušený pravopis, jelikož jej jindy nazývá jako *Durieux*.³¹⁷

V říjnu roku 1820 Gabriela píše ze zámku Frauenberg, tedy z Hluboké nad Vltavou, kde nejspíše pobývala u svých schwarzenberských příbuzných. Hned na počátku vyjadřuje svou radost, že Rieux projevuje Vincencovi tolik něhy, nejspíše se taktéž plánovalo setkání matky se synem ve Vídni. Její bratr Ferdinand se také připojil k rodinnému setkání, což ji velice potěšilo. Sama si je vědoma toho, že její myšlenky nejsou systematické, ještě zmíní jedno jméno – Tony. Nejspíše se jednalo o ženu du Rieux, Antonii. Její jméno je právě nejvíce zmiňováno v dopisech, které jsou posílány právě Alexisovi.³¹⁸

Z Karlových Varů roku 1823 přichází dopis tolik očekávaný, čehož si je kněžna vědoma, jelikož hned na počátku se du Rieuxovi omlouvá, že mu tak dlouho o sobě nedala vědět. Dala závazek Vincencovi a Josefě Lobkowicz, kterou něžně nazývá *maman*. Jak sama píše, byla opravdu hodně nemocná a musela svůj pobyt v lázních prodloužit, nyní se již cítí lépe a doufá, že Josefa již nemá tolik strach o její zdraví. Zároveň je mu velice vděčná za nové zprávy o Josefě, které se taktéž daří lépe.³¹⁹

V říjnu roku 1824 kněžna Gabriela pobývala v Goldegg, ale další dopis přichází ze zámku Ennsegg, který se nachází v dnešním Rakousku v blízkosti města Linec. Kněžna se zde zdržela, jelikož jakýsi bavorský kočí musel jet do Vídně přinést zprávu, že králův³²⁰ odjezd se odkládá, jelikož podstoupil pouštění žilou (*parcequ'il s'est fait saignée*). Dvůr také prohlásil, že král rozhodně není nemocen, jen se čeká na účinek této medicínské procedury. Kněžna se moc nevyjadřovala k politické situaci,

³¹⁷ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06523m073 (6. listopadu 1849 – Gabriela Marie Alexisovi du Rieux).

³¹⁸ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525h003 (6. října 1820 – Gabriela Marie Alexisovi du Rieux).

³¹⁹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525h005 (30. července 1823 – Gabriela Marie Alexisovi du Rieux). Josefa Lobkowicz, manželka Karla Auersperg-Traustona, tedy adoptivní matka Vincence Karla Auersperga, zemřela tentýž rok v září roku 1825. Viz NOHEL, R., 1997, s. 134.

³²⁰ Nejspíše hovoří o císaři Františkovi I.

přesto v tomto dopise udělala výjimku, následně poukazuje na další komplikaci, která souvisela s příjezdem francouzského vévody (*l'archiduc français*). V roce 1824 byl adoptivní otec jejího syna Vincence již po smrti, z dopisu je jasné, že Vincenc s matkou trávil více času a vzdálil se i od svého vychovatele, ke kterému měl opravdu velice blízko, jelikož jak si Gabriela všímá – „*Vincent est très occupé du regret d'être séparé vous, et croyez que je ne suis point jalouse de ce sentiment, qui est naturel...*“³²¹ Je mu velice vděčná za to, že toto setkání zařídil, a také možná ze zmíněných důvodů zůstal du Rieux rodinným přítelem, zastával roli archiváře na Žlebech a největší poctou mu bylo jistě i to, že byl spolu se ženou Antonií pohřben u rodinné hrobky Auerspergů, která se nachází ve Žlebech před kostelem.

V květnu o rok později se kněžna Gabriela pohybovala v Praze, kde se sdružovala spolu s Josefou Lobkowicz (tedy adoptivní matkou svého syna Vincence), Vincenc byl opět se svým vychovatelem du Rieuxem. Gabriela nicméně obdržela dárek, a to portrét svého syna Vincence, který jí udělal velkou radost. Kněžna se tento květen opět necítila příliš dobře, stěžuje si na bolest v boku, přesto se snaží chodit na procházky a večer se chystá do Miškovic (psáno jako *Mischkowitz*). 30. května má Gabriela naplánovanou cestu do místa s názvem *Carlstein* (nejspíše se jedná o hrad Karlštejn).³²²

Dopisní papíry z let 1839 jsou zajímavé svým provedením, jelikož vlevo nahoře se nachází vytlačená značka, nejspíše výrobce. Symbol se skládá z malé koruny (symbolizující nejspíše obecněji vyšší vrstvu obyvatelstva, domnívám se, že se nejedná o nic specifického), pod níž je vyryto slovo BATH. Obsahem tento dopis patří k těm kratším a kněžna žádá du Rieuxeho, aby se zastavil v obchodě se starožitnostmi, kde by zakoupil nějaké věci na výzdobu Vincencova pokoje. Už tehdy se projevovala Vincencova láska k historizujícím věcem. Jak je patrné na tomto textu, kněžna ovšem poptává i porcelán.³²³

Konec ledna roku 1843 kněžna trávila opět v lázních, tentokrát svůj čas strávila v bavorském městě Kissingen, Rieux se v této době pohyboval ve Žlebech, jelikož Gabriela odkazuje na místo, odkud dopis přišel. Opět vyjadřuje radost nad tím,

³²¹ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525h008 (12. října 1824 – Gabriela Marie Alexisovi du Rieux) – „*Vincent je velice zaneprázdněn lítostí, že je od Vás odloučen, a věřte, že nežárlím na tento pocit, který je tak přirozený...*“

³²² Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525h014 (27. května 1825 – Gabriela Marie Alexisovi du Rieux).

³²³ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525h028 (10. prosince 1839 – Gabriela Marie Alexisovi du Rieux).

že je Vincenc v pořádku a spokojený se svými přáteli, samozřejmě se taktéž těší, až jej uvidí. Kněžna si stěžuje na nehostinné počasí, jelikož ráno sněžilo a je stále velká zima. Zmiňuje se také o Angličanech, jež blíže nespecifikuje, že dostali zprávy od svých krajanů, kteří se nemohou kvůli počasí dostat do švýcarských hor. Na tomto úseku je možné vidět, že již tehdy existoval jakýsi cestovní ruch a lázně byly velice oblíbené.³²⁴ Následně hovoří o dalších plánech, nejvíce ze svých sourozenců zmiňuje sestru Lory, proto se k ní chystá na tři dny do Karlových Varů (*Carlsbad*), jeden den chce strávit v Praze u své tchyně (*belle-mère*),³²⁵ dále se přesune do Konopiště (*Konopischt*)³²⁶ a 18. února by přijela do Kralovic (*Kralowitz*) a o den dva později by přijela do Žlebů (*Žleb*). Ubezpečuje du Rieuxeho, že ještě napíše Vincencovi několik řádků. „*Adieu mon cher ami, ou plutôt au revoir, dans pas de temp[s]*.“³²⁷

A v dopisu z Prahy, z 6. listopadu 1849, se Gabriela již zmiňuje o manželce Vincence, Vilemíně Colloredo-Mansfeld, avšak nepřímě. Tehdy se rodina rozdělila, každý trávil čas někde jinde a du Rieux chtěl nejspíše vědět, kdy se opět setká s Vincencem. Vincenc měl v plánu se setkat se svým tchánem a poté s Vilemínou odjet zpět na Žleby. Gabriela nějaký čas trávila v Kolíně a v Praze se setkala s několika ze svých sourozenců, je zmíněna například Lory či bratr *Ferdinand*. K tomuto dopisu se dochovala i obálka, na niž Gabriela napsala – „*À monsieur, monsieur Alex. Durieux, major dans l'armée par [...] à Žleb*.“ Na dopise je patrná i pečeť kněžny, která je dobře zachovalá – její monogram GA a nad ním se nachází nejspíše knížecí koruna.³²⁸

Formální korespondence zastupuje tu dopisní výměnu, která by měla být na vyšší úrovni, co se týče jazyka a mohl by z ní být znát odstup. U kněžny Gabriely Marie tomu bylo trochu jinak, vychovatele svého syna nazývala jako přítel. Uvědomovala si jejich důležitou roli v životě malého Vincence a pokaždé vždy děkovala, že jsou to právě oni, kteří tuto důležitou úlohu v životě jejího syna plní.

³²⁴ Na téma cestování, lázeňství a obecně na historii cestovního ruchu vzniklo velké množství prací – KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Avicenum, 1987.; Lze zmínit i článek z časopisu *Historická sociologie* – ŠTEMBERK, Jan. *Cestovní ruch a česká společnost na přelomu 19. a 20. století*. In: *Historická sociologie, časopis pro historické sociální vědy*. Roč. 2013, č. 1, s. 75–88; BLÁŽKOVÁ, Lenka. *Historie cestovního ruchu*. Bakalářská práce, 2013. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Vedoucí práce – RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc.

³²⁵ Nejspíše zde zmiňuje Leopoldinu Františku rozenou Waldstein-Wartenberg (1776–1845), matku Vincence Nepomuka Auersperga. Viz NOHEL, R., 1997, s. 16.

³²⁶ Tehdy byl zámek ještě v držení rodu Lobkoviců.

³²⁷ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525h031 (30. června 1843 Gabriela Marie Alexisovi du Rieux) – „*Sbohem, můj drahý příteli, nebo spíše na shledanou co nevidět*.“

³²⁸ Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06523m073 (6. listopadu 1849 – Gabriela Marie Alexisovi du Rieux).

6. Shrnutí

Sledovaná francouzsky psaná korespondence měla poukázat na zájmy, vnímání životních situací a jisté charakterové vlastnosti kněžny Gabriely Marie rozené Lobkowicz, provdané Auersperg. Tato část si neklade za cíl přesně popsat povahové rysy kněžny, což ani není přesně možné z korespondence, pouze poukázat na různé situace, které daným způsobem zasáhly do života kněžny. Gabriela byla taktéž zkušenou pozorovatelkou, což lze vyčíst právě z korespondence. Často hovoří o počasí a dává jej do souvislostí s ekonomickými otázkami, nejčastěji v korespondenci s Karlem Auersperg-Trautsonem, kterému přeje co nejlepší úrodu.

Je také možné ukázat její vztah k širší rodině, a to jak ze strany Schwarzenbergů a Lobkowiczů, tak ze strany Auerspergů. Podle dopisů měla kněžna nejblíže ke své sestře Eleonoře, kterou nazývá Lory, téměř každého adresáta seznamuje s nynějším stavem své mladší sestry, bedlivě sleduje její těhotenství a během jednoho z nich jí byla i na blízku. Lory ovšem není jediná příbuzná, kterou kněžna zmiňuje. Zejména v dopisech adresovaných Karlovi Auersperg-Trautsonovi a svému synu Vincenci Karlovi několikrát jmenuje i mladší sestru Zdeňku, která byla stejně stará jako Vincenc Karel. Rodina pro ni byla velice důležitá, o čemž svědčí i pobyt sourozenců na zámku Hluboká nad Vltavou, který vlastnil rod Schwarzenbergů, tedy rod její matky.

S matkou Karolínou taktéž vedla korespondenci. Na základě několika dopisů lze říct, že mezi matkou a dcerou bylo hluboké pouto, které se vyznačovalo převážně neustálou starostí o děti. Karolína měla strach o svou nejstarší dceru a svého nemocného zetě Vincence Nepomuka, pokoušela se radit své nejstarší ohledně různých medicínských postupů. To, že si ji Gabriela velice vážila, je vidět i na korespondenci, kterou psala svému adoptivnímu tchánovi Karlovi Auersperg-Trautsonovi. Gabriela v několika dopisech vzpomíná své neštěstí. Ztráta manžela a později i matky ji velice zasáhla, možná i v této souvislosti se více upnula k Bohu, jehož začíná později ve svých dopisech oslovovat či se na něj odkazovat.

Gabriela byla nejspíše velice mateřsky založená, stejně jako její matka Karolína, jak je vidět na již zmiňované korespondenci. Malý Vincenc se stal po svém narození nástrojem rodové politiky. Jelikož Karel Auersperg-Trautson neměl potomky, rozhodl se nakonec pro adopci svého prasynovce Vincence Karla a podle slovinského historika

Preinfalka mohla Gabriela svého syna vídat pouze půl hodiny denně. V nynějších poměrech by bylo vnímáno jako velice kruté, že matka je připravena o své dítě, ale ani v jednom dopise si Gabriela nestěžuje na toto jednání a píše, že je velice vděčná rodině za veškerou pomoc. Vazby mezi ní a synem to nijak nepřetrhalo, jelikož se kněžna v dopisech zmiňuje, jak Vincenc roste, co mu nového ušila či jak se mu snaží vyzdobit pokoj. Proč byl Vincenc v menším kontaktu s matkou, když vyrůstal, není jasné říct s určitostí. Možná byl překážkou její věk, Karel Auersperg-Trautson chtěl mít budoucího následníka rozsáhlého majetku pod kontrolou či rodina Aurespergů spolu s Gabrielou chtěli Vincencovi zajistit mužský vzor.

Formální korespondenci vedla kněžna s vychovateli svého syna. Jeden dopis je přijat od jakéhosi von Breusta, ale jak je připomínáno v textu, není úplně jasné, jestli se nejedná o přepis jména Rieux či zkomolení jména Riuese. Ostatní dopisy psala již kněžna Alexisovi du Rieux, který byl vychovatelem jejího syna Vincence Karla. Gabriela k němu měla velkou důvěru a nazývala ho dobrým přítelem.

Gabriela rozhodně nestála mimo politické dění v tehdejší Evropě, byla palácovou dámou císařovny Ludoviky, byla zvána na různé plesy, účastnila se korunovace Ferdinanda V. a Vídeňského kongresu, který se konal po napoleonských válkách. Právě tento kongres spojil kněžnu s významným evropským státníkem, ruským carem Alexandrem I., s nímž kněžna vedla korespondenci ve francouzštině. Zajímavostí je, že car jí poslal opis textu tzv. Svaté aliance, nepodařilo se mi ale zjistit vysvětlení. I toto ovšem může ukazovat fakt, že si car kněžny vážil a považoval ji za přítelkyni. Podle vzpomínek Erweina Lobkowicze či Leopoldíny Dobrzenské lze najít informace, že carova náklonnost nebyla kněžně vždy příjemná, ale vždy zachovala dekorum, jak je patrné z pozdějšího vývoje. Car poslal kněžně dárkem francouzsky psanou katolickou Bibli, ač sám byl vyznáním pravoslavný.

Na základě všech těchto poznatků lze o kněžně říct, že se často nevyjadřovala k politickým souvislostem, i když o nich samozřejmě povědomí měla, jelikož se pohybovala v nejvyšších kruzích tehdejší společnosti, byla palácovou dámou císařovny Ludoviky a jistě se nezapomnělo ani na přátelství, které ji pojilo s ruským carem. Byla velice mateřsky cítící dámou, o svého syna se strchovala a vnímala jako svou povinnost mu dopřát to nejlepší, jak je několikrát zmíněno. Raději odešla dřív ze slavnosti, aby mohla být se synem, či mu vyrobila dárek v podobě zelené čepičky.

I v pozdějším životě ho podporovala například i v rámci tzv. kavalírských cest, doptávala se na přesnou cestu. Z dopisů bychom mohli vypožorovat i tendenci k velké vděčnosti rodiny Auerspergům, a to převážně ke Karlovi Auersperg-Trautsonovi a jeho manželce Josefě rozené Lobkowicz, provdané Auersperg. Oba pro ni byli v dopisech jako *père* nebo *papa* a *maman*.

Kněžna se již nikdy v životě nevдалa, několik let po smrti svého manžela Vincence Nepomuka vzpomíná na výročí společné svatby. Jedná se však pouze o jednu zmínku, ale práce sledovala pouze francouzsky psanou korespondenci, nikoliv německou. Což nás taktéž přivádí k otázce vzdělání. Kněžna jistě uměla francouzsky, německy a mohli bychom hovořit i o češtině, na základě toho, že většina statků rodiny se nacházela v Čechách a bylo potřeba se domluvit s poddanými. I proto byla kněžna zběhlá v ekonomických otázkách, jelikož v období od roku 1822 až do 40. let 19. století spravovala rodový majetek. Byla také malířkou, v jednom dopise Karlovi Auersperg-Trautsonovi ho informuje o novém obraze, který sama namalovala. Je také známá pro zachycení podoby žlebského zámku v 19. století při romantických úpravách.

Téma dopisu je vždy vázané na osobu, které je list adresován. Ovšem našli bychom jistou podobnost například v úvodních částech, kde se probíhají zdvořilostní fráze, následuje vždy hlavní myšlenka a nakonec rozloučení. Hlavním tématem většiny dopisů je rodina a změny uvnitř ní. Lze tedy říci, že kněžna si na své rodině vždy velice zakládala, i možná proto se téměř nevyjadřovala k politickým událostem své doby, jelikož v tom neviděla smysl. Její rozhled bychom ovšem mohli ukázat už na samotné skutečnosti, že byla přítomna na Vídeňské kongresu a okouzila ruského cara. Ovšem ani v dopisech nezapomíná zmínit, kde se zrovna nachází a všímá si i maličností kolem sebe v podobě počasí, rodinných záležitostí či nálada ve společnosti. Mnohdy také sklouzne k zábavným historkám, jako například o noci s myší.

K umění se vyjádřila například v dopise, který byl adresován Karlu Auersperg-Trautsonovi, kde ho informuje o svém malířském výtvoru, v jiném dopise zase shání starožitnosti do pokoje svého syna nebo se nechává od matky informovat novou knihou, která by mohla rozveselit jejího nemocného manžela.

Kněžna nejspíše nikdy nepřekročila stín manželky, matky a vdovy v tehdejší společnosti. Nejspíše to ani neměla v plánu, protože důležitá pro ni byla rodina

a zázemí. I přesto si uvědomovala svou roli, když se pohybovala na císařském dvoře, a svou úlohu v epizodě s carem přijala s pokorou.

Co se týče jejího cestování, nejspíše nebyla příliš velkou cestovatelkou. Pohybovala se nejvíce ve střední Evropě, častokrát to byla Vídeň, Praha či Goldegg, hovoří o Žlebech i Slatiňanech. V jednom dopise zmiňuje milovaný Matri. Účelem cestování je ve velké míře lázeňství a rekreace, navštěvovala především Mariánské Lázně a Karlovy Vary, jednou se také vydala do bavorských lázní Bad Kissingen. Souhrnně lze tedy říct, že se kněžna pohybovala víceméně mezi hranicemi Rakouského císařství. Rejha ve své diplomové práci ale upozorňuje i na italskou cestu, kterou vykonala spolu se synem Vincencem Karlem.

Je možné říct, jestli byla kněžna něčím výjimečná? Na první pohled je možné ji zařadit k ostatním tehdejším šlechticům, které ctily mateřskou úlohu a byly oporou svým manželům. Gabriela měla ale pozici ztíženou, neboť její manžel brzy zemřel. Její syn Vincenc byl tedy dítětem, ve kterém všichni viděli naději na pokračování rodu. Gabriela se proto musela roli svého syna podřídit. Úlohu vdovy a mladé matky si uvědomovala a vnímala ji s velkým respektem a možná i posláním, zajistila ekonomickou stránku rodu a správu majetku. Také měla blízko ke svému synovi a jeho vychovatelům. Kněžna většinu svého života trávila po boku svého syna Vincence i jeho rodiny. Možná tímto životním osudem lze považovat výše popsání události alespoň za neobvyklé, a tím pádem i výjimečné.

Závěr

První kapitoly práce se zabývají prameny a literaturou, které se vážou k rodu Auerspergů, do něhož se Gabriela přivdala, ale také je sledována literatura odkazující k osobě kněžny Gabriely Marie. Její jméno většinou figuruje na počátku života jejího syna Vincence Karla a následně je zmíněno v souvislosti s romantickou představou žlebského zámku.

Následně je sledována ve stručnosti historie auersperského rodu a rodina charakterizována knížete Vincence Karla, s níž žila Gabriela na Žlebech, v paláci ve Vídni a na dalších statcích, které rodina vlastnila.

Další část, tedy třetí kapitola a její podkapitoly, se zaměřují na sbírky a popis dopisů, ale zároveň i na literární vnímání korespondence. Jsou sem zařazovány i epištoly. Domnívám se, že Bible je tak mnohvrstevnatý útvar, že jej lze číst jako filozofický spis, náboženský spis či krásnou literaturu, i proto jsou epištoly součástí práce. Taktéž je to odkaz na osobu kněžny, která byla zbožná, v čemž ji podporoval i ruský car Alexandr. V rámci literární části je v obecné rovině připomínán i literární žánr s názvem epistolární román. Právě na žánru korespondence lze ukázat vícero vypravěčů, vícero pohledů na danou skutečnost. Zároveň si uvedený žánr ponechává nádech každodennosti, jelikož korespondence byla dlouhou dobu jediným komunikačním prostředkem na velké vzdálenosti.

Ve čtvrté části je již sledována postava kněžny Gabriely Marie. Neopomínají se ani její rodiče – Josef František Maxmilián a Karolína rozená Schwarzenberg. V podkapitole Život aristokratky je shrnut kněžnin život, kde je vcelku rozsáhlá část věnována nákladné svatbě v Roudnici nad Labem. V této části vycházím nejvíce z německy psaného spisku z 19. století. Gabriela, jak již bylo připomenuto, měla i povinnosti v rámci společnosti a účastnila se různých společenských akcí a událostí, nejvíce vzpomínán je Vídeňský kongres, zmíněn je i svatební karusel jejího syna či rozmanité pozvánky na plesy a hostiny.

Poslední část je věnována již samotné korespondenci, na které se podařilo částečně ukázat charakterové vlastnosti kněžny a její zájmy. Byl využíván žlebský zámecký depozitář, ve kterém se nacházely rozebírané dopisy. Na který jsem se zaměřil, protože na zámku působím jako sezónní průvodce, francouzsky psaná korespondence nebyla zpracována, a proto mě zajímalo, jaké dopisy se zámku uchovaly. A poskytují

relevantní vzorek korespondence, vzhledem k roztržitosti archivu a rozsahu této práce nelze celé zpracovat. Důležitou roli v této práci hrála francouzština, a to hned z několika důvodů. Ona znalost tohoto jazyka diplomatů bylo něco, co svědčilo i o vzdělanosti šlechty a už od dob Ludvíka XIV. se k ní vázala celkově i šlechtická kultura. Další kritérium pro výběr pramenné základny bylo i to, že znalost francouzštiny odrážela vzdělanost šlechty a celkově šlechtickou kulturu. Francouzština byla důležitá i pro rodinu Gabriely, například vychovatel jejího syna Vincence Karla Alexis du Rieux pocházel z Francie, tudíž francouzské prostředí hrálo v životech žlebských aristokratů značnou roli.

Jak je již známo z předešlých kapitol, Gabriela si dopisovala i s ruským carem Alexandrem, dopisy psané carovi se tedy s největší pravděpodobností nachází v ruských archivech, do kterých jsem neměl přístup. Taktéž jsme díky tomu mohli lépe porozumět tehdejšímu postavení ve společnosti v pozici vdovy a mladé matky, rodinným vztahům mezi aristokracií a cestováním. Fond shrnující dopisy kněžny Gabriely a Vincence Karla psané ve francouzštině je ze zmiňovaných nejmenší, matka a syn více využívali německý jazyk, ovšem pro práci byla vybrána právě korespondence francouzská, což nám stále může doložit to, že i Vincenc Karel nějaký čas aktivně psal ve francouzštině. Kněžna Gabriela Marie nejspíše sama byla frankofonní, jelikož v jednom dopise zmiňuje, že je velice ráda, že ji Vincenc napsal ve francouzštině.

Součástí práce jsou i obrazové přílohy nacházející se na konci práce. Přílohy jsou rozděleny na tři základní okruhy podle společného obsahu. První část se zaměřuje čistě na korespondenci odeslanou či přijatou, druhá část se zaměřuje na společenské aktivity zmiňované aristokratky a třetí, poslední, část ukazuje několik hlavních aktérů celé práce – Gabrielu Marii, jejího otce Františka Josefa Maxmiliána Lobkowicz, jejího manžela Vincence Nepomuka Columbana Auersperga a jejího syna Vincence Karla Auresperga.

Téma by bylo možné nadále rozšířit například o dopisy psané německy. Více se zaměřit i na jiné depozitáře a archivy, jelikož při této práci byl využíván depozitář státního zámku ve Žlebech, se kterým je rodina Auerspergů a osoba kněžny Gabriely spojena. I na základě uvedených informací by mohly být život kněžny a její korespondence rozvíjeny, dále se lze zaměřit také na kněžnu Gabrielu z více úhlů

pohledu, bylo by například možné sledovat cestování po monarchii, popsat vztah mezi kněžnou a církví nebo se více zaměřit na její zájmy. Téma by se ovšem mohlo rozšířit i o větší zaměření práce na zmiňované osobnosti, se kterými kněžna vedla korespondenci, například prozkoumání ruských archivů, ve kterých se s největší pravděpodobností nachází dopisy od kněžny pro cara.

Seznam použitých informačních zdrojů

PRAMENY

CSENDES, PETER a kol. *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. Bd. 12.* Österreichische Akademie der Wissenschaften: Wien, 2005.

Depozitář zámku Žleby, Územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu ve Středočeském kraji se sídlem v Praze (konkrétní inventární čísla jsou vždy uvedena u jednotlivých pramenů a citací).

DOBRZENSKÁ Z LOBKOWICZ, Leopolda. *A hudba přestala hrát: životní příběh Leopoldy Dobrzenské z Lobkowicz.* Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017.

DVORSKÝ, František. *Staré písemné památky žen a dcer českých.* Praha: Vlastním nákladem, 1869.

GOETHE, Johann Wolfgang. *Utrpení mladého Werthera.* Praha: Odeon, 2021.

HENDRICH, Jan. *Hrad Žleby ve východních Čechách: Jeho majitelé, děje a památnosti: Též popis kostela, hrobky a města Žleb, jakož i filiálních kostelů v Markovicích: s 28 obrazy.* V Čáslavi: Hendrich, 1890.

JIRÁSEK, Alois. F. L. *Věk: obraz z dějin našeho národního probuzení.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960.

KINDERFREUD, Carl Josef. *Das Fürstenhaus Lobkowitz: Mit einem Anhang: Das Banquet zu Raudnitz im Jahre 1811. Nach Archivs-Quellen bearbeitet und herausgegeben.* Prag: K. Gerzabek, 1860.

LOBKOWICZ, Erwein. *Vzpomínky na monarchii.* Praha: Ivo Železný, 1997.

MALÝ, Jaroslav. *Moderní tajemník lásky aneb rádce milenců obšírný a pochopitelný návod, jak se píšou dopisy týkající se lásky, známosti a manželství pro všechny stavy a případy.* Praha-Karlín: Emil Šolc, 1916.

MAREŠOVÁ, MARIE. *Rodinný archiv Aurspergů, Hřebený (1436) 1688–1903.* Klášter: Inventář, 2008. s. 4. ev. č. 154.

MAREŠOVÁ, Marie. *Rodinný archiv Auerspergů, Zelená Hora 1713–1933.* Klášter: Inventář, 2008. s. 8. ev. č. 20257.

Národní památkový ústav Praha, Novosadová, O. – Vilímková, M. – Heroutová, M. *Žleby – státní zámek: Stavebně historický průzkum* (strojopis), Praha, 1979, inv. č. 125.

Národní památkový ústav Praha, Pospíšilová, M. *Státní zámek Žleby: Průvodcovský text*, (strojopis), Praha, 1981, inv. č. 7526/83, zn. P260/a.

OTTO, J., *Ottův slovník naučný.* Díl II. Praha: J. Otto, 1889.

OTTO, J., *Ottův slovník naučný.* Díl VIII. Praha: J. Otto, 1894.

OTTO, J. *Ottův slovník naučný.* Díl XXIII. Praha: J. Otto, 1905.

OTTO, J. *Ottův slovník naučný.* Díl XXVI. Praha: J. Otto, 1907.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého 12. díl – Čáslavsko*. Praha: Nákladem F. Šimáčka, 1900.

PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Díl 3. část 2. Od roku 1424 do 1439 čili od Žižkovy do Albrechtovy smrti*. Praha: nákladem knihkupectví J. G. Kalve a pomocí Českého musea, 1851.

RIEGER, František Ladislav a MALÝ, Jakub. *Slovník naučný*. Praha: I. L. Kober, 1863.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II., Annorum 1253–1310, ed. Josef Emler, Praha 1882.

SCHMORANZ, Josef. *Hrad Žleby u Čáslavě – Popis uměleckých věcí chovaných na hradě*. Žleby: 1921.

TALANDER. *Ausführliche Anleitung, wie so wohl an hohe Stands-Personen, als an Cavalliers, Patronen, gute Freunde, Kauffleute und auch an Frauenzimmer, ein geschickter Brief zu machen und zu beantworten*. Frankfurt und Leipzig: Johann Friedrich Gleditsch, 1708.

VESELÍKOVÁ, Markéta. *Rodinný archiv Auerspergů, Žleby a Slatiňany 1704–1939 (1944)*. Zámorsk: Inventář, 2015, 256 s., ev. č. 8925.

LITERATURA

ADAM, Robert, POKORNÁ Magdaléna a kol. *Karel Havlíček. Korespondence II. 1843–1844*. Nakladatelství Lidové noviny, 2018.

ADAM, Robert, POKORNÁ Magdaléna a kol. *Karel Havlíček. Korespondence III. 1845–1847*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2020.

ADAM, Robert, POKORNÁ, Magdaléna a kol. *Karel Havlíček. Korespondence I. 1831–1842*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017.

BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK a Naďa PROFANTOVÁ. *Velké dějiny země Koruny české, Díl 10: 1740–1792*. Litomyšl: Paseka, 2001.

BRUKNER, Josef a Jiří FILIP. *Větší poetický slovník*. Praha: Československý spisovatel, 1968.

BUŠTA, Jaroslav, Michal KONEČNÝ a Radek RYŠAVÝ. *Zámek Slatiňany*. Sychrov: Národní památkový ústav, 2015.

ČTVRTNÍK, Pavel. *Poštovníctví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Liberec: Knihy 555, 2008.

DANĚHELOVÁ, Jana. *Dopisy dvou milenců*. Praha: Argo, 2017.

DÜLMEN, Richard van. *Kultura a každodenní život v raném novověku, díl 3. Náboženství, magie, osvícenství*. Praha: Argo, 2006.

FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce 2/I H–J*. Praha: Academia, 1993.

HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty (erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti)[1.díl]*. Praha: Akropolis, 1999.

HLAVÁČEK, Ivan, Rostislav NOVÝ a Jaroslav KAŠPAR. *Vademecum pomocných věd historických*. Jinočany: H & H, 2002.

HLAVAČKA, Milan. *Cestování v éře dostavníku: všední den na středoevropských cestách*. Praha: Argo, 1996.

HOFFMANN Bohuslav a Jana HOFFMANNOVÁ. *Dialogické interpretace*. Praha: Karolinum, 2015.

HUGH, Chrisholm. *The Encyclopaedia Britannica: a dictionary of arts, sciences, literature and general information*. New York: Encyclopaedia Britannica, 1910.

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury*. Praha: Levné knihy, 2007.

JAKUBCOVÁ, Alena. *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století*. Praha: Divadelní ústav, 2007.

JANÁČKOVÁ, Jaroslava a kol. *Božena Němcová – Korespondence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003–2007.

JUŘÍK, Pavel. *Lobkowiczové – Popel jsem a popel budu*. Praha: Universum, 2017.

KASÍK, Stanislav, Marie MŽYKOVÁ a Petr MAŠEK. *Lobkowiczové: dějiny a genealogie rodu*. České Budějovice: Veduta, 2002.

KOLDINSKÁ-ŠEDIVÁ, Marie a kol. *Základní problémy studia raného novověku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013.

KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Avicenum, 1987.

KUTHAN, Jiří. *Aristokratická sídla období romantismu a historismu*. Praha: Akropolis, 2001.

KUTHAN, Jiří. *Aristokratická sídla v českých zemích*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014.

KÜTHEN, Hans-Werner. *Ludwig van Beethoven im Herzen Europas – Leben und Nachleben in den Böhmischen Länder*. Prag: Resonus, 2000.

LEHÁR, Jan a kol. *Dějiny české literatury od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

LENDEROVÁ, Milena. *A ptáš se knížko má--: ženské deníky 19. století*. Praha: Triton, 2008.

LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: Žena v minulém století*. Praha: Mladá fronta, 1999.

LENDEROVÁ, Milena. *Tragický bál, život a smrt Pavlína ze Schwarzenbergu*. Praha: Paseka, 2004.

LENDEROVÁ, Milena. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009.

MÁDLOVÁ, Claire, Michael WÖGERBAUER a Petr PÍŠA. *Na cestě k „výborně zřízenému knihkupectví“: protagonisté, podniky a síť knižního trhu v Čechách (1749–1848)*. Praha: Academia, 2019.

MAREK, Pavel. *Pernštejnské ženy: Marie Manrique de Lara a její dcery ve službách habsburské dynastie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2018.

MILENA LENDEROVÁ a kol. *Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004.

MOCNÁ, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004.

MŽYKOVÁ, Marie. *Karusely*. Národní památkový ústav, územní pracoviště v Liberci: správa Státního zámku Sychrov, 2006.

NOHEL, Roland. *Auerspergové v Čechách*. Kutná Hora: OKC, 1997.

NOVÁČEK, Jiří. *Zoubkovaný poklad*. Praha: Práce, 1979.

NOVÁK, Jan Bedřich. *Polní maršál Karel kníže ze Schwarzenberka – historický portrét podle rodinné korespondence*. V Praze: Jan Bedřich Novák, 1913

PAVERA, Libor a kol. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002.

PREINFALK, Miha. *Auersperg: Geschichte einer europäischen Familie*. Graz: 2006.

PREINFALK, Miha. *Auerspergi: po sledih mogočnega tura*. Ljubljana (Lublaň): Založba ZRC SAZU, 2005.

RACEK, Jan. *Beethoven a české země*. Praha: SPN, 1964.

RYANTOVÁ, Marie a Petr VOREL. *Čeští králové*. Litomyšl: Paseka, 2008.

SEKYRKOVÁ Milada. 7. 9. 1836 Ferdinand V.: Poslední pražská korunovace. In: *Dny, které tvořili české dějiny*. Praha: Havran, 2004.

STARÝ, Marek. *Udělování českého občanského práva (inkolátu) v době předbělohorské*. 2017. Habilitační práce. Univerzita Karlova v Praze.

STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury*. Praha: Academia, 1987.

ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan Pavel KUČERA a Jaroslav CUHRA. *České země v evropských dějinách. 3. svazek – 1756–1918*. Praha: Paseka, 2006.

ŠTOVÍČEK, Ivan a kol. *Zásady pro vydávání novověkých historických dokumentů z období od počátku 16. století do současnosti*. Praha 2002.

ŠRÁMEK, Jiří. *Dějiny francouzské literatury v kostce*. Olomouc: Votobia, 1997.

ŠVARČÍKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila. *Rodinné strategie šlechty: Mensdorffové-Pouilly v 19. století*. Praha: Argo, 2007.

TANCER, Jozef. *Rozviazané jazyky ako sme hovorili ve starej Bratislave*. Bratislava: Slovart, 2016.

TARABA, Luboš. *Vídeňský kongres: salony, kuloáry, budoáry*. Praha: Baset, 2002.

TARABA, Luboš. *Vídeňský kongres: tanec nových časů*. Praha: Epoque, 2020.

VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984

WEISSENSTEINER, Friedrich. *Dcery Marie Terezie*. Praha: Ikar, 1995.

WURZBACH von, Constantin. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Díl 13: Wurmser–Zhuber*. Vídeň: Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, 1865.

ŽÁČEK, Rudolf. *Dějiny Slezska v datech*. Praha: Libri, 2004.

ŽUPANIČ, Jan. *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*. Aleš Skřivan ml.: 2001.

ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha: Agentura Pankrác, 2006.

ČLÁNKY V ODBORNÝCH PERIODIKÁCH

BOČKOVÁ, Hana. *K problematice deníku jako literárnímu žánru*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. D, Řada literárněvědná. roč. 38-39, č. D36-37. Brno: Masarykova univerzita, 1989-1990, s. 37-45.

ČORNEJ, Petr. Poznámky k vydávání Starších Český Psaných Listů. In: *Česká Literatura*, roč. 37, č. 1 (1989), s. 1-15.

FILIP, Jan. *Obecný občanský zákoník a veřejné právo. Rakouská monarchie na cestě k modernímu státu*. In Hrušáková, M. *200 ABGB. Od kodifikace k rekodifikaci českého občanského práva. Sborník z mezinárodní vědecké konference*. 1. vyd. Praha: Leges s. r. o., 2011, s. 30-63.

LENDEROVÁ, Milena. *Fenomén Napoleon a vznik veřejného mínění ve střední Evropě*. In: *Mezi časy... kultura a umění v českých zemích kolem roku 1800: sborník příspěvků z 19. ročníku sympózií k problematice 19. století*. Praha: KLP, 2000, s. 165–176.

LENDEROVÁ, Milena. *Francie a Francouzi v cestovních zprávách z Čech v prvních desetiletích 19. století. Reflexe francouzské skutečnosti během padesáti let ve schwarzenberském archivu*. In: *Napoleonské války a historická paměť. Země a kultura ve střední Evropě*. Praha: Akademie věd ČR, 2005, s. 169–178.

ŠTEMBERK, Jan. *Cestovní ruch a česká společnost na přelomu 19. a 20. století*. In: *Historická sociologie, časopis pro historické sociální vědy*. Roč. 2013, č. 1, s. 75–88

ŽUPANIČ, Jan. *Šlechta a aristokracie v podunajské monarchii*. In: FEDERMAYER, Frederik a kol. *Magnátské rody v našich dějinách 1526–1948*. Martin: Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2012, p. 113-128, s. 113-116.

KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

BLÁHOVÁ, Marie. *Dějiny panství Žleby (od počátku do roku 1634)*. Diplomová práce, 2015. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce – PhDr. Zdeněk Beran, Ph.D.

BLAŽKOVÁ, Lenka. *Historie cestovního ruchu*. Bakalářská práce, 2013. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Vedoucí práce – RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc.

BROULÍMOVÁ, Olga. *Výchova a vzdělávání šlechticů v českých zemích 18. - 19. století*. Bakalářská práce, 2013. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce – PhDr. Luboš Velek, Ph.D.

JANNERHED, Caroline. *Les rapports hommes-femmes dans Les Liaisons dangereuses de Choderlos de Laclos*. Dalarna University, 2016. Vedoucí práce – André Leblanc.

JUNOVÁ, Kamila. *Karel IV. a Francesco Petrarca ve světle korespondence*. Bakalářská práce, 2010. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce – PhDr. Jiří Šmeral.

KOBIANOVÁ, Barbora. *Šlechtická každodennost, rodinné vztahy a změny postavení šlechty na příkladu života Františka Josefa z Auerspergu (1856–1938)*. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, 2017. Vedoucí práce – Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D.

KRISTKOVÁ, Alena. *Zásada superficies solo cedit v československém právu ve 20. století*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity 2009/2010. Vedoucí práce – JUDr. Pavel Salák, Ph.D.

POLÁKOVÁ, Tereza. *Státní zámek Žleby: jeho historie, umělecká výzdoba a stylové interiéry*. Bakalářská práce, 2011. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce – Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.

PŘIBYLOVÁ, Kateřina. *Bible jako literární dílo ve výuce literatury na gymnáziu*. Diplomová práce, 2013. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce – Mgr. Štěpánka Klumparová, Ph. D.

REJHA, Adam. *Deník Vincence Karla Auersperga z cesty do Velké Británie roku 1837*. Diplomová práce, 2016. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce – doc. PhDr. Zdeněk Hojda, CSc.

SUROVCOVÁ, Markéta. *Historické proměny interiérů zámku Slatiňany a jejich současná obnova*. Bakalářská práce, 2012. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce – doc. Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.

SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od 19. století až do současnosti*. Diplomová práce, 2014. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce – doc. PhDr. Vladimír Hrubý.

ZÍTKOVÁ, Markéta. *Ego-dokumenty českých šlechticů raného novověku*. Bakalářská práce, 2006. Univerzita Karlova. Vedoucí práce – prof. PhDr. Eduard Maur, CSc.

INTERNETOVÉ ZDROJE

MAREK, Miroslav. *Rodokmen Lobkowiczů*. In: Genealogy.euweb.cz (online). Dostupné z: <http://genealogy.euweb.cz/lobkow/lobkow2.html> (cit. 2022-02-04).

Seznam obrazových příloh

Korespondence

- **Obr. č. 1:** Kopie dopisu cara Alexandra pro Gabrielu Marii rozenou Lobkowitz, provdanou Auersperg. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL6525b006-02.
- **Obr. č. 2:** Carský příkaz pro Gabrielu Marii. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525b006-04.
- **Obr. č. 3:** Koncept dopisu Karolíny ze Schwarzenbergu pro dceru Gabrielu Marii . Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e002.
- **Obr. č. 4:** Koncept dopisu Karolíny ze Schwarzenbergu pro dceru Gabriele Marii. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525e007.
- **Obr. č. 5:** Dopis od vychovatele „von Breusta“ pro Gabrielu Marii. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525g028.
- **Obr. č. 6:** Dopis od kněžny Gabriely Marie pro vychovatele Alexise du Rieux. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525h028.
- **Obr. č. 7:** Dopis Vincence Karla pro matku Gabrielu Marii. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525i017.
- **Obr. č. 8:** Dopis Gabriely Marie pro Karla Auersperg-Trautsona. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525k004.
- **Obr. č. 9:** Přání od Vincence Karla pro matku Gabrielu Marii. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06523j022.
- **Obr. č. 10:** Přání od Vincence Karla pro matku Gabrielu Marii. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06523j040.
- **Obr. č. 11:** Dopis Gabriely Marie pro vychovatele Alexise du Rieux. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06523m073.
- **Obr. č. 12:** Obálka s pečeti z 20. března 1838. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525p008.

Pozvánky a další písemnosti související se společenskými aktivitami kněžny

- **Obr. č. 13:** Seznam pozvánek pro několik osob z řad šlechty na Vídeňský kongres, je zde i pozvánka pro kněžnu Gabrielu Marii. The British Museum: Collection [online]. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_J-10-333-367

- **Obr. č. 14:** Seznam účastníků ze závodu na saních z období Vídeňského kongresu roku 1815. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525c009.
- **Obr. č. 15:** Pozvánka od knížete Schwarzenberga pro Gabrielu Marii. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525c010.
- **Obr. č. 16:** Pozvánka od císařovny Ludoviky pro Gabrielu Marii. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525c11.
- **Obr. č. 17:** Báseň o Napoleonovi. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525c014.
- **Obr. č. 18:** Seznam obsazení v jednom z živých obrazů z období Vídeňského kongresu. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525c015.
- **Obr. č. 19:** Pozvánka na ples od hraběte a hraběnky z Chotkova pro Gabrielu Marii z roku 1836. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525q002.
- **Obr. č. 20:** Pozvánka k císařskému stolu pro Gabrielu Marii z roku 1836. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL065265q003.
- **Obr. č. 21:** Sešit s oznámením o svatbě Gabriely Marie a Vincence Nepomuka Columbana Auersperga z roku 1811. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525u001.
- **Obr. č. 22:** Báseň pro kněžnu Gabrielu Marii. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525u002.

Portréty, fotografie a rodokmen

- **Obr. č. 23:** Portrét Gabriely Marie. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL5563.
- **Obr. č. 24:** Fotografie Gabriely Marie z 11. května 1863. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL06525s004.
- **Obr. č. 25:** Portrét otce Gabriely Marie Josefa Maxmiliána Františka Lobkowicze. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL05557.
- **Obr. č. 26:** Portrét manžela Gabriely Marie Vincence Nepomuka Columbana Auersperga. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL07359.
- **Obr. č. 27:** Portrét syna Gabriely Marie Vincence Karla Auersperga. Státní zámek Žleby, inv. č. ZL13790.
- **Obr. č. 28:** Genealogická tabulka rodiny Gabriely Marie, dílo autora.

Korespondence

Obr. č. 1:

1/

J'ose vous envoyer l'ouvrage
le livre dont vous m'avez
permis de vous faire ho-
mage. — Quelle lecture est
plus faite pour votre âme
Celeste, et qui peut mieux
que vous, en apprécier tout
le prix? — Mes souhaits
seraient comblés, si dans
les moments où vous vous
en occupez, vous vous disiez
qu'il existe un être, qui
vous est destiné, et qui
ne cesse, soit en lisant
à même livre journalièrement
soit dans tous les autres
instants, d'adresser des vœux
à l'Être Suprême pour vous,
pour votre bonheur, et
promettez moi d'y ajouter,
pour votre avancement

Obr. č. 2:

2/

Vous m'avez faite, que
personne ne sera, ni ne
saura que ce livre vous
vient de moi. Il y a
si peu d'êtres qui savent
comprendre le sentiment
qui me fait agir dans
cette occasion. Puisse ne
m'en douter rien, si il y
aura quelqu'un chez vous,
quand j'aurais le bonheur
de vous approcher.

Encore une grâce que
j'ose réclamer de vous,
c'est de ne pas croire
que je vous adresse ces
lignes avec la prétention
de vous extorquer une
réponse. Analysez tout
le prix indéfinissable qu'une
ligne de votre main, me

Obr. č. 3:

1812

Ben j'ai mon cher l'opéra de l'opéra de l'opéra
ai passé une nuit avec l'opéra de l'opéra de l'opéra
prie très bien et pour être tranquille sur votre compte
je ne vous envoie rien en dit les chemins plus mauvais
que jamais. Je suis sûr avec vous que je suis occupé
dans dans et la joie et la nuit car je suis constamment
dans mes études. Elles m'ont pour vous cette fois et
ne vous est bon à rien, c'est un sacrifice que la Providence
a voulu. Je ne suis que l'opéra de l'opéra de l'opéra
Nulle chose pour vous de l'opéra de l'opéra de l'opéra
Après Charles est souffrant que l'opéra de l'opéra de l'opéra
Après Charles est souffrant que l'opéra de l'opéra de l'opéra
Après Charles est souffrant que l'opéra de l'opéra de l'opéra

Obr. č. 4:

1812

Voilà vilain rume ne me laissant point d'espoir de vous voir
ma petite amie avant une couple de jours j'en reste à notre
correspondance. C'est vous qui devez avoir pitié de votre souffrance
votre pauvre mari que vous aimez; j'ai bien mille mille à bout
pouvant que notre malade fait des progrès si lent, entre les et
ou se il espère un mieux marquant; mais que de ménagement
heureusement qu'il est si bon malade, dit lui mille choses de
ma part. Je ferai mes premiers saluables tout au mieux, je ne
recoucherai malgr' cela encore pendant quatre jours, la Charité
à l'ouster sera ainsi et restera ce qui est une bonne chose. Bien des
choses à vos bons Parents. A propos y a-t-il longtemps que vous n'avez
pas écrit à la sœur de Vincent. Je vous en prie de l'opéra de l'opéra de l'opéra

Obr. č. 5:

Vous, Excellence, Arrière
des Fils Vintny Karl
Arrière, au 1er Regen
Pierapfe. Arrière, Fils Vintny
Arrière, Fils Vintny

Il est assez singulier que nous ne
nous réjouissions pas de la bonne santé
de la princesse Lory, nous aimerions de
la savoir souffrante et même au lit,
nous attendons chaque lettre avec la
plus vive impatience, pour y en trouver
la nouvelle, le desir de revoir votre Altesse
égale celui de voir la Princesse votre sœur
s'élever et en possession du nouvel être
qui doit augmenter la famille. Vincent
disait dernièrement: cela durera si longtemps
qu'à la fin il n'y aura rien du tout;
il a été bien touché de la lettre de la
chère sœur, maman, comme il l'est toujours
chaque fois qu'il en reçoit une expression.

Obr. č. 6:

Notre 10 Dec. 1839

Puisque vous passez par Prague mon
cher Lory, je vous prie d'avoir la bonté
de voir mes pères, si vous ne trouvez point chez
un antiquaire, une vieille armoire, armure,
armoire - adieu Vincent - pour l'armement de la
chambre de Vincent - je pourrai y mettre entre
40 - 50 fl. Cour. No. - si peut être vous pourriez m'en
trouver quelques choses de nouveau en porcelaine
ou d'acier - pour Vincent tout, Gabriel - ou peut
être quelques autres bagatelles pour des présents - pour
former - ? - je vous donne carte blanche pour
l'acheter 50 fl. - si vous avez peut être l'envie
de porter avec votre famille avant le Noël
- ce qui sûrement j'en aurais des approches -
- et que peut être vous auriez entendu que Vincent
n'a pas envie de rester ainsi longtemps, car
il n'en guérira plus - Allez, Vincent
que je n'ai rien dit de ces commissions - mais
je ne voudrais pas que les Noël se passent toute
tristement si vous y songez tout; - on a tout
de peine dans la vie, que je ne veux pas en
ajouter encore la petite plainte que l'on
trouve en route; - vous me trouverez une
vieille enfant - mais croyez moi, le prince

Obr. č. 7:

24. la Villa Borgère on peut hardi-
ment mettre celle d'Albani au
premier rang. Le Palais Quiri-
nal, où les papes ont coutume
de passer les 6 mois de l'été,
parce que la chaleur arià ne doit
point atteindre ces lieux. Ce Palais
fut meublé pour Napoléon, sous
la domination des français. La
chapelle du Quirinal est toute
peinte en fresques par Guido Reni
parmi les tableaux j'admire la
résurrection de Nandyl. - Je vis
aussi dans ce palais l'emplacement
des Conclaves et le Jardin du Pape
où les Cardinaux enfermés pour l'élec-
tion peuvent se promener, entre
les murailles de Ruzbani qui font
les plus belles de Sapienza. C'est
la style français, entre autres le
grand portique qui présente les

Obr. č. 8:

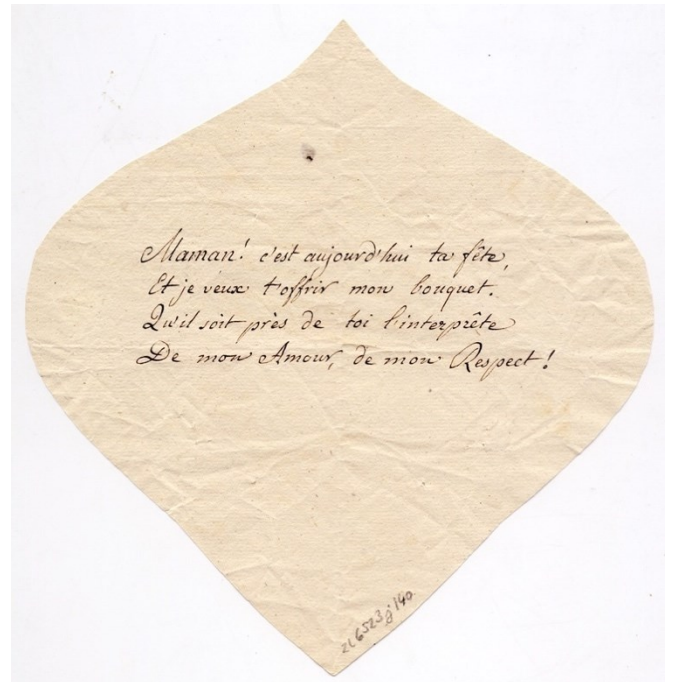
Prague le 20 de Juillet 1838

Permettez moi, mon cher Papa, de vous remercier
pour la bonté de la lettre que ma sœur
Maman a bien voulu me remettre de votre part; Vous m'avez
trouvé très bon, mon cher Papa d'avoir voulu venir passer
mon 18ème jour de naissance; - j'ai reçu avec tout le plaisir
possible, la lettre si bonne, nous avons été très heureux de
recevoir et d'après dire, la fois les enfants ont représenté avec
toute simplicité de leur intention, bien poliment, et après le dîner
on a donné une illumination sur la terrasse, qui a été
la plus jolie fête; - la soirée était superbe. En ce moment
la lune est très belle, et je pense que nous pourrions apercevoir
les enfants, en regardant la lune; - nous pourrions de l'idée de me
plus avec vous, confier tristement dans une chambre mon
cher Papa; - de même nous sommes charmés de la fin de
l'été, qui devient une époque si agréable - en
revanche ce beau temps en donnant envie à la chaleur, de
l'été, nous pourrions probablement enlever de votre présence
pendant quelque temps. - Je vous en remercie d'avance et
père d'une lettre qu'elle a reçue de ma sœur Maman et
qui nous a fait une raison dans la grande promesse;
- je suppose que vous trouverez que j'ai été très sage dans la lettre
que j'ai écrite, et auquel cette lettre n'a point pu faire de

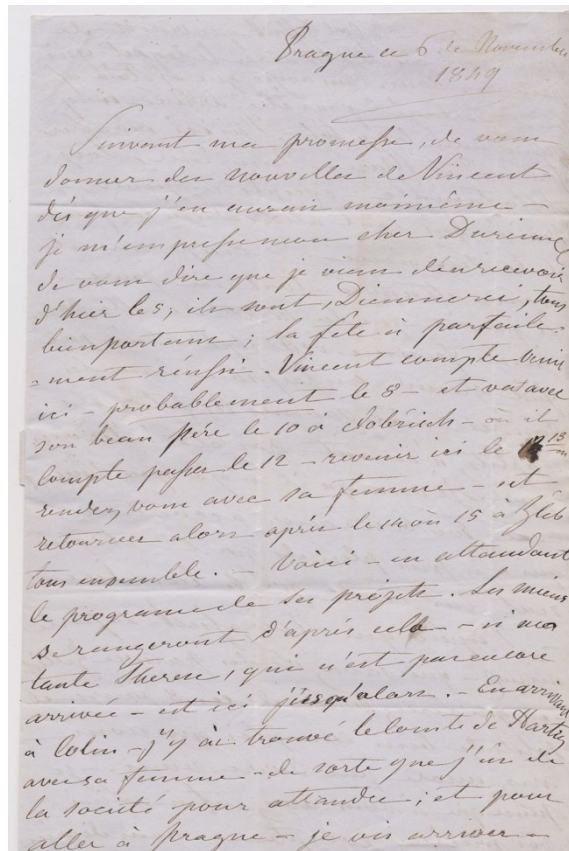
Obr. č. 9:

Obr. č. 10:

Obr. č. 11:

Obr. č. 12:

Obr. č. 13: (upraveno autorem BP) – první pozvánka je adresována Karlu Auersperg-Trautsonovi a druhá pozvánka je adresována kněžna Gabriele Marii

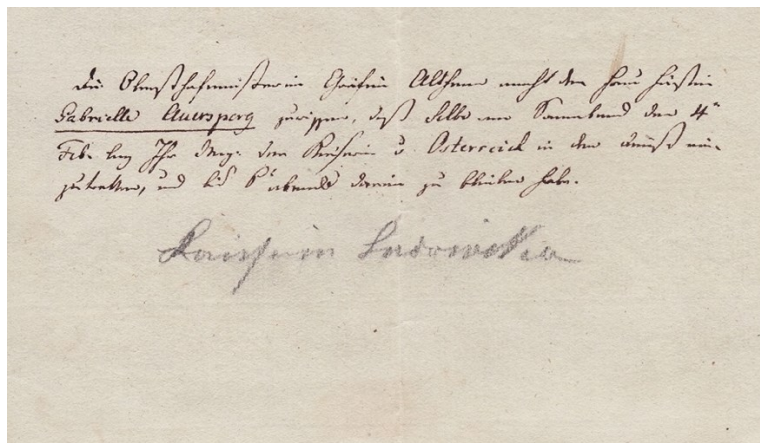

<i>L'Impresario</i>	<i>Imp. de Nappé</i>
<i>de Nappé</i>	<i>Spe. G. Villersberg</i>
<i>Le Roi de Prusse</i>	<i>Chef. Julie Schütz</i>
<i>de Saxe</i>	<i>Spe. de Klein</i>
<i>Spe. hétéroclite d'Autriche</i>	<i>Arch. Marie</i>
<i>Archiduc Palatin</i>	<i>Spe. Spe. de Basile</i>
<i>Spe. Charles de Prusse</i>	<i>Chef. G. Lenz</i>
<i>Archiduc Charles</i>	<i>Chef. Franz Etkerz</i>
<i>Archiduc Antoine</i>	<i>Spe. Ros. Furstenberg</i>
<i>Spe. hétéroclite de Prusse</i>	<i>Chef. Angewies</i>
<i>de Bismarck</i>	<i>Spe. Lipp. Lichtenstein</i>
<i>Guillaume de Prusse</i>	<i>Chef. Fuchs</i>
<i>Lue Albert</i>	<i>Spe. Paul Etkerz</i>
<i>Spe. Eugène</i>	<i>Chef. V. Appenzel</i>
<i>de Holstein Beck</i>	<i>Chef. Fittich</i>
<i>Chef. Adome</i>	<i>Chef. Faischkin</i>
<i>Spe. Paul Etkerz</i>	<i>Lady. Rodan</i>
<i>Chef. Francon's Schütz</i>	<i>Lady. Balthus</i>
<i>Spe. Charles d'Anvers</i>	<i>Chef. Landeheron de.</i>

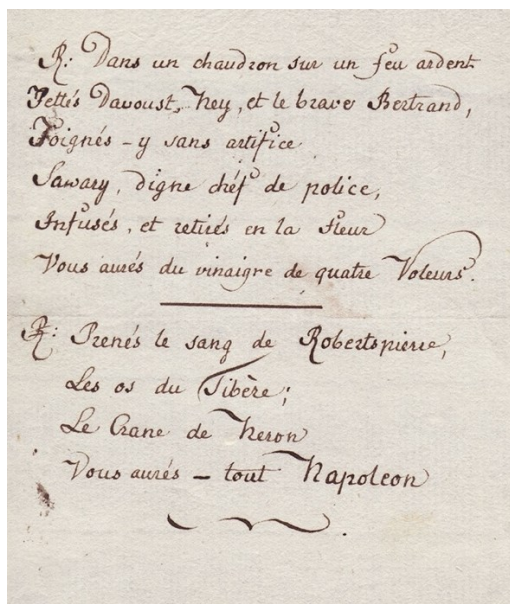
Der Feldmarschall und Hofkriegsraths-Präsident, Fürst zu Schwarzenberg,
hat die Ehre, den Herrn *in seine freiherrliche Gedächtnis zu Auerperg*
Linbner
auf *Samstag* den *9ten März* — zur Mittags-Tafel
einzuladen.

Um halb 4 Uhr.

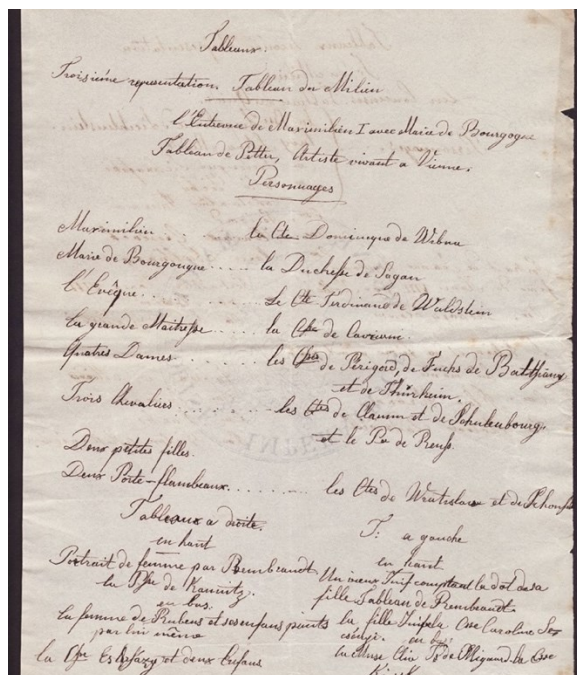
Obr. č. 16:

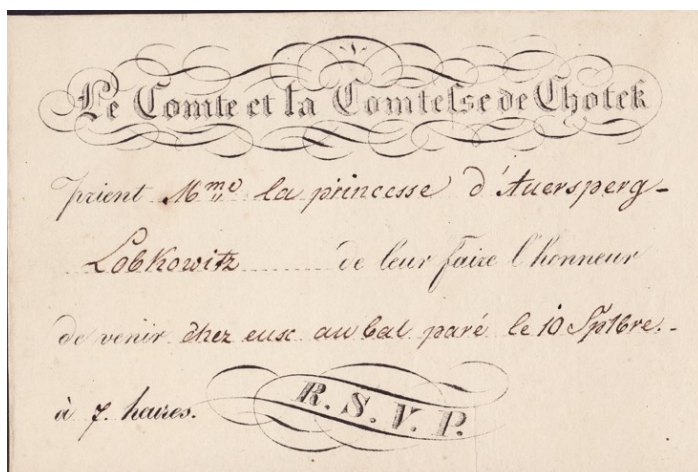
Obr. č. 17:

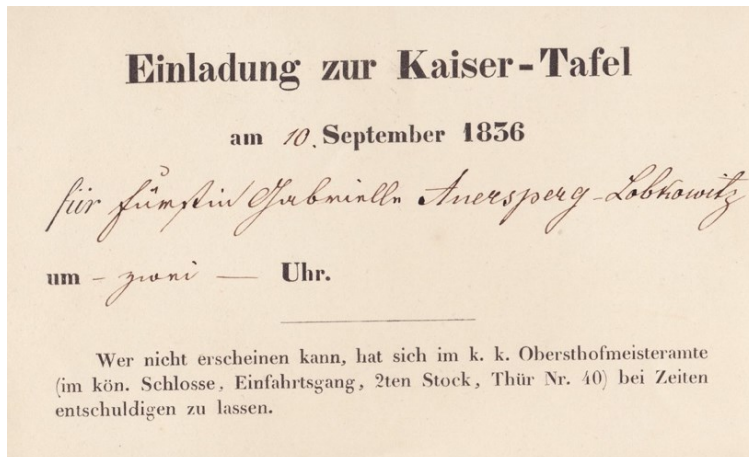
Obr. č. 18:

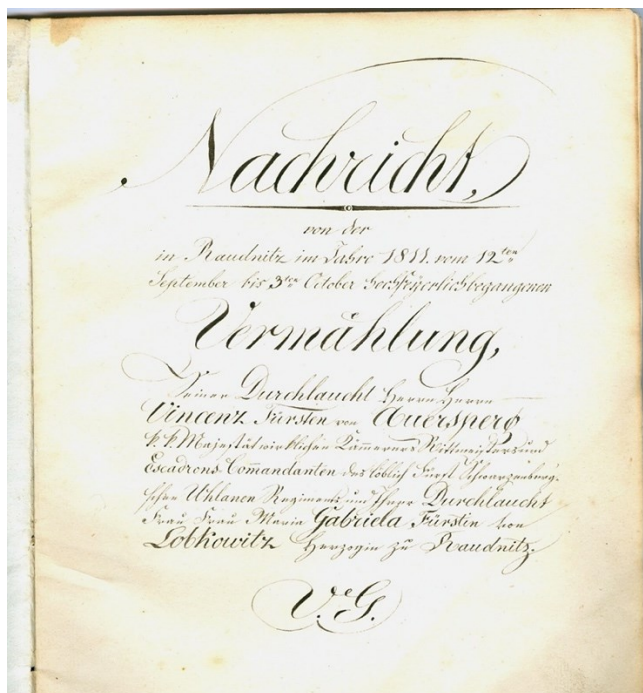
Obr. č. 19:

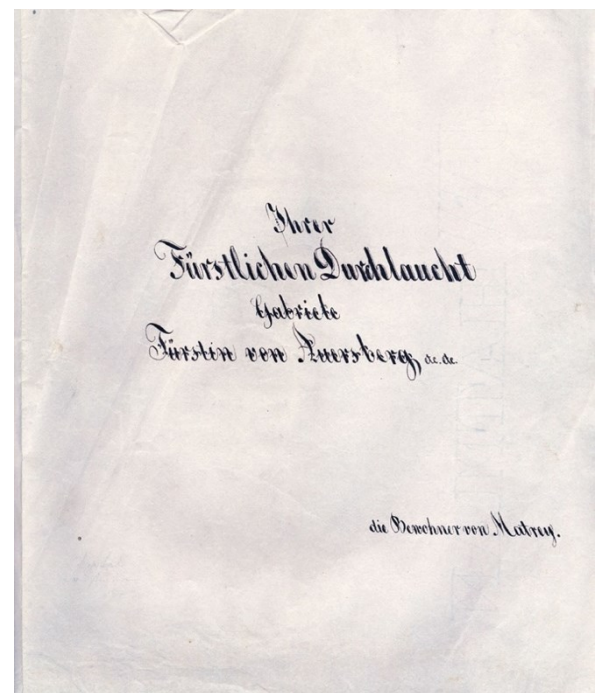
Obr. č. 20:

Obr. č. 21:

Obr. č. 22:

Portréty, fotografie a rodokmen

Obr. č. 23:

Obr. č. 24:

Obr. č. 25:

Obr. č. 26:

Obr. č. 27:

Obr. č. 28:

